

1936
సంవత్సరము 9
మార్చి 10

స మా న హ క్కు లు

నేటి భారతదేశమును కలవరపరచుచున్న సమస్యలలో శ్రీహక్కులనిర్ణయమొక్కటి. శ్రీ, స్వాతంత్ర్యము కావలెనని పోరాడుచున్నది. నేడు హక్కులకోసము — సమాన హక్కులకోసము కూడ పోరాడ సమకట్టియున్నది. పురుషుడు దేరితిని ఆత్మగౌరవమును నిలువజెట్టుకొన ప్రయత్నించుచున్నాడో, అదే రీతిని, స్త్రీ కూడ తన ఆత్మగౌరవమును, స్వాతంత్ర్యమును, హక్కులను సంపాదించుకొని కాపాడుకొన దలచియున్నది. స్పృహయందు — ప్రకృతియందు పురుషునకెంత ప్రాముఖ్యత, బాధ్యత ఉన్నదో స్త్రీకికూడ అంతటి ప్రాముఖ్యతయు బాధ్యతయుకలదు. కాని మానవుడు ప్రకృతిలో ఒకభాగమే యైనను సహజమైన ప్రకృతి ధర్మమును అనుసరింపక పురుషుడు స్త్రీకన్న యెక్కువ

యనియు శ్రీ పురుషునకు బానిసవలె వర్తింపవలెననియు — కొన్ని అర్థములేని నియమములను యేర్పాటుచేసికొని, ధర్మముపేర అధర్మమును చెలామణి చేయకొచ్చినాడు. క్రమముగ నీ యధర్మనియమములు సమాజముమీద బలాత్కరింపబడిన కారణమున ఆవియే ఆచారములుగను మానవధర్మములుగను నేటికిని మిగిలియున్నవి. పురుష నిర్మితములైన ఆ నియమములవలన స్త్రీల యొక్క యదార్థస్వాతంత్ర్యము, అడుగంటి పోయినది. దానికి నేడు స్త్రీలు ప్రయత్నించుకొనడములో ధర్మవిరుద్ధ మేమియునులేదు. కాని నేటి సమాన హక్కుల కొరకు సాగింపబడుచున్న పోరాటము యెట్టివద్దతుల మీద నడపింపవలయునో ముందుగ నిర్ణయింపబడవలయును. ఇందులకు దీర్ఘ

యోచనము గావించి ఒక కార్యక్రమమును నిర్ణయించవలసియున్నది. అంతరంగము ఆ కార్యక్రమమును ఆచరణలో జెట్టుటకు విధానముల సరయవలయును. ఈ పద్ధతి ననుసరించి వ్యవహరించుచో స్త్రీలు తమ ఆశయములను నెరవేర్చుకొనగలరు.

నేడు భారతమహిళలు యీ హక్కుల కోసము పోరాడుచున్నారు. కాని దీనికోక దారిగాని తెన్నుగాని లేకున్నది. ఆ కారణము చేతనే దీనికోక స్వరూపముగాని ఆకారము గాని యేర్పడుట లేదు.

ఈ ఆందోళనమును సాగించుచున్న భారతమహిళలుచేయుచున్న ప్రచారములోని తీవ్రతవలన—ఉద్దేశమువలన సులభముగ కాగల కార్యములు కూడ అతి కష్టమగు చున్నవి. భారతమహిళామండలి అభ్యుదయ మునకు ప్రస్తుతము అనుసరింపబడుచున్న విధానము కేవలము అనుకరణమేగాని భారతదేశమున కనుకూలమైనది యెంత మాత్రమును కాకయున్నది. మానవజము అన్నిప్రాంతములలోనను ఒక్కటియేమైనను ప్రాచ్యప్రతీచీవాసు ఆచారములు, విధానములు, సభ్యత—ఇవియున్నయు ఒకేనొక ధోరణిని అనుసరించియుండక, ఆయా ప్రాంతములకు—ఆయా సీతోష్ణ స్థితిగతులకు అనుకూలమై వేరువేరుగ ఉండుచున్నవి. దాని ప్రాచ్యభిండవాసులమగు మనము కన్న మూసికొని ప్రతీచీ స్త్రీల పద్ధతులను అనుసరించడమువలన యెట్టిలాభమును ఉండకపోవుటయెగాక అనవసరముగ కొన్ని చిక్కులు,

వ్యతిరేక పరిస్థితులు యేర్పడుచుండగలవు. స్త్రీల హక్కులకోసము పోరాడు మా సోదరీ మణులు తోలుదొలుత యీ యంశమును గమనింతురుగాక.

భారతమహిళామండలికి కావలసిన హక్కు లెట్టివి?—యిది ప్రథమమున మనము యోచించవలసిన విషయము. హిందూసమాజములో గృహమునకు సంబంధించినంతవరకును స్త్రీ యెక్కువ స్వాతంత్ర్యమును చెలాయించును. కాని యీ స్వాతంత్ర్య మనుదానికి నేటి పరిస్థితులలో అర్థములేక పోవుచున్నది. అంతియగాక స్త్రీ కేవలము గృహవ్యవహారములలో నిమగ్నయై యితర విషయములలో యెట్టి హక్కు భాధ్యతలనుగాని లేకుండఉండుటచే ఆమె హృదయమునఒకవిధమైన“తక్కువదనము” ఆవాసమేర్పరచుకొనుచున్నది. ఇదే పరిస్థితులలో పురుషు లుండినను పర్యవసానమిదియే కాగలదు.

దీనికి విరుగుడు సరయవలసియున్నది. స్త్రీకి గృహమందుగల హక్కులలోని గొప్ప తనమును గమనించుటకు—అనుభవించుటకు ఆమెకు ఆర్థికముగ కొన్ని హక్కులు ఉండవలెను. తండ్రి ఆస్తిలో పురుషునకు హక్కు ఉండినట్లే స్త్రీకీకూడ కొంత ఆర్థికహక్కు కల్పింపబడుటతో ప్రస్తుతపు మహిళామండలియొక్క ప్రాముఖ్యత నేటికీ పదింతలు యెక్కువ కాగలదు. స్త్రీ ఆర్థికముగ పురుషునకు తీసిపోని సమయముననే ఆమెకు నిజముగ స్వేచ్ఛయను నది యుండగలదు. నా జామె గృహమందు

వ్యవస్థతో - బాధ్యతతో కేవలము బానిస వలె గాక తానును ఒక భాగస్వామినిగా వ్యవహరించగలడు.

స్త్రీకి ఆస్తి యెందుకు? ఆమెకు కావలసినది తల దాచుకొనుటకు యింత పంచ, కట్టుకొనుటకు గుడ్డ, తినుటకు అన్నము, రక్షణకు భర్త చాలునను భావమును చాల మంది పురుషులు వెలిబుచ్చుచుందురు. మనమే యీ ఆర్థికవ్యవహారములతో అవస్థలపడుచున్నాము. యింక నీ స్త్రీలకుకూడ యీ రూపాయలు అణాలు వైసలతో తాపత్రయపడవలసిన అవసరమెందుకు? హాయిగ యేదో యింత తిని పడియుండరాదా? అని మరికొందరినియెడరు. స్త్రీలను యింకను బానిసలుగ ఉంచుటయే యీ అభిప్రాయములను వెలిబుచ్చుటలోనగల ప్రముఖ దేశమని తలంప వీలులేదు. కాని, యీ వాదమువలన మహిళామండలి కేమాత్రపు విలువయు ఒనగూడదు. నేడు స్త్రీ యెంతటి 'గృహిణి'యై యజమానురాలైయుండినను ఆమె స్వతంత్రించి యేకార్యము గాని చేయలేదు. తరతరముల నుండి వచ్చుచున్న అధికారకారణమున పురుషుడు తన పెద్దరికమును చూచుచు చూచుచు పడలుకొనలేదు. అందువలన శ్రీ దేశముబుగారి బిల్లులోని అంశముల ననుసరించి స్త్రీకిగూడ వారసత్వపుహక్కులు యేర్పడునెడల స్త్రీయొక్క అంతస్తు యెక్కువ కాగలదు. మరియొక విషయము: స్త్రీకి ఆర్థికహక్కులులేని సమయమున భర్తను

కోలుపోయిన అభాగిని, యెవ్వరి పంచనో బానిసవలె పడియుండవలసి వచ్చుచున్నది. ఒకే ఒకమారుగ ఆమె అంతస్తు మారిపోవడమనిన దానిని భరించుట కడుంగడు దుర్భరము. నిన్న రాజీయై సర్వసాఖ్యముల ననుభవించిన యామె నేడు దాసియై యింట ఊడిగముచేయుట యనునది ధనికప్రపంచమునకు సహజమేయైనను స్త్రీవిలముమరింత హేయమైపోవుట సమాజాభివృద్ధికి యెంత మాత్రమును శ్రేయముకాదు. అందువలన యెట్టి పరిస్థితులందైనను స్త్రీకూడ ఆత్మగౌరవముగలిగి స్వతంత్రముగ జీవింపగల శక్తిగలిగియుండుటకు మార్గములు యేర్పరచుట, ఆమె సమాజమున కొక భారముగ లేకుండ జేయుటకు తగిన యేర్పాటులు జరుగుట యనునది ఒక ధర్మము. భారతమహిళామండలి యభివృద్ధికిని భారతదేశాభివృద్ధికిని యీ యేర్పాటెంతయు అవసరమని మాయభిప్రాయము.

స్త్రీల ఆర్థికహక్కు లీ విధముగ గమనింపబడిన అనంతరము స్త్రీకి సమాజమందు కలుగవలసిన హక్కుల గురించి యోచింతము.

భారతమహిళ నే డెన్నియో అన్యాయమగు నియమములచే బంధింపబడియున్నదనుట నిర్వివాదాంశము. పురుషుడు ఆమె హక్కుల నన్నింటిని అవహరించినాడు. ఇది యెవ్వరను కాదనజాలరు. ఏదో కాలమున శాసనము ఆచారమునైయున్న అంశము నేడు కాలము ననుసరించి—అవసరముల

బట్టి సంస్కరించవలసియుండును. అట్టి సంస్కారమునకు పురుషు డంత సుముఖుడు కాకుండుటయు — అందునను ముఖ్యముగ మతాధికారిలనుకూలుడు కాకయుండుటయు శోచనీయము. ఒకప్రక్క శారదాచట్రము అనులునందున్నప్పటికిని మతాధికారి బాల్య వివాహములనే ప్రోత్సహించుచున్నాడు. బాలవితంతువివాహములను అతడు ప్రతిఘటించుచునేయున్నాడు. ఈ ధోరణి ఆధునిక దినములలో యెంతమాత్రమును అనుసరణీయము కాదు. కాని సమాజ మను యినుపబోనులోనబడినట్లు మానవుడు ఉక్కిరిబిక్కిరియై ఆ యిరుకునందే తన్నుకలాడుకొనుచున్నాడు గాని బయటకు రాజాలకున్నాడు. ఆ కారణమున స్త్రీని పూర్వజన్మ కర్మఫల మనుభవింపక తప్పనా అనునానమున అవస్థల పాలు చేయుచున్నాడు. నేడు స్త్రీల కిట్టి నిర్బంధములు ఉండరాదు. భారతదేశమున 1931 నాటికి 15 మొదలు 40 యేండ్లలోపు వితంతువులు 59,81,096 మంది యున్నారు. ఇంతమందియు పరుల పంచల ఉడిగము చేయుచు జీవితవాంఛలు సఫలత గాంచక సమాజమున కొకభారమై దుఃఖభాజనమగు జీవితములను గడపుచున్నారు. ఇంత భారమును — లాభము లేని యీ బరువుమోతను మోయు సమాజము యేరీతిని అభివృద్ధిపందగలదు? భారత మహిళకు వివాహాదికార్యములందు కొంత హక్కు — స్వతంత్రత ఉండవలయును. ఆమెకు బాల్యమందే వివాహము చేయ

రాదు. ఇప్టముండిన వితంతువులకు తిరిగి వివాహమాడుటకు అవకాశ మీయవలెను. ఆమెను అప్రకప్తముల పాలుజేసి, బహిష్కరించి సమాజము కల్మషహృదయముతో వర్తింపరాదు.

ఇంకను స్త్రీలకు సమాజములో సమాన గౌరవము అధికారములు కలుగుటకుగాను మార్గములై నవి విద్యాదివిషయములెన్నియోగలవు. వాటిని గురించి యిది వరకు పలుమారులు ముచ్చటించియుంటిమి గాన ఆ భాగములను పేర్కొనుటతో మాత్రము విడచుచున్నాము.

స్త్రీకి హక్కులను — సమానహక్కులను కల్పించుటవలన గృహవ్యవహారములు ప్రస్తుతమునకు వలె సవ్యముగ సాగవని కొందరనుమానింప వచ్చును. అట్టి అవకతవక లేమియు జరుగవని నిర్భయముగ తెలుపగలము. స్త్రీ తనకు సంప్రాప్తమైన యీ నూతనాధికారమును దుర్వినియోగము చేయదు. అందువలన పురుషుడు స్త్రీలు వాంఛించు సక్రమమగు హక్కులను సంతోషమున నీయవచ్చును.

ఈ సమానహక్కులకై ప్రయత్నించు మా పోదరీమణుల కీ సమయమున ఒకచిన్న సలహా నీయవలసియున్నది. మనము భారత సంప్రదాయ విరుద్ధమైన పద్ధతులను అనుసరింపవలసిన అవసరము యెంతమాత్రమును లేదు. మనము స్వతంత్రపథముల ననుసరించి మన హక్కులకొరకు పోరాడుదము. అదియే మనకు క్రేయము.

ఉన్మత్తతాండవము

అమెరికా స్త్రీ మేయో భారతదేశము గురించి యిష్టమువచ్చినన్ని అసత్యములను వ్రాసి ఆ గ్రంథమునకు “భారతమాత” (మదర్ ఇండియా) అను నామము నిడినది. ఆ గ్రంథములో భారతమహిళల గురించి ఆ అమెరికా స్త్రీ చాల నీచముగ — అలుసుగ వ్రాసియున్నది. ఫిలిప్పైను వాసుల గురించి కల్లిబొల్లి గ్రంథములు వ్రాసిన కాథరీన్ మేయో ఇండియా గురించికూడ అదే విధమున అసత్యములను వ్రాసినదనిన అందులో వింతయేమియు లేదు. కూటికొరకు గల కోటివిద్యులలోను తిట్టుబోతు కివ్వితము నల్లుట ఒక విద్యయని మేయో తలచి ఆ విధానము ననుసరించి ఆ మహాయల్లాలు ధన మార్జించుకొనుచున్నది. కాని ఆపద్ధతిని అనుసరించి బ్రతుకవలసిన అవసరము లేని ఒక భారతీయుడు, హిందూమహానాయకుడైన భాయివరమానందు కూడ మేయో తల్లికి ముదియన్నవలె వ్యవహరించుటయనిన వింతయే.

భాయివరమానందుగారు శాసనసభ్యులు. హిందూమతము అధోగతిపాలగుచున్నది, దాని నుద్ధరించుటకు నేను కంకణము కట్టి యున్నానని దేశమంతటను ద్రిమ్మరుచుండెడి యీ పరమానందుగారు—గడచిన శాసనోల్లంఘనోద్యమమందు పాల్గొనిన స్త్రీలందఱును కుమార్తెముల చరించువారలే యని పంజాబు “హిందూ” పత్రికయందు ప్రకటించియున్నారు. ఈ మహానీయుడు యింతటితో ఆగక బహిరంగసభలలో ప్రజలు ఆ విషభావములకు సంతాపము వెలిబుచ్చవలె

నని యెంత కోరినను వినక ఒకే మొండిపట్టు బట్టి “నే నన్నది యదార్థము. నేను సంతాపమును వెలిబుచ్చను” అని ప్రజాభిప్రాయమును తిరస్కరించెను. తన సోదరీమణులను అన్యాయముగ తూలనాడిన యిటువంటి వ్యక్తులు ప్రజాప్రతినిధులు యెట్లులయ్యెదరు? ప్రజల అభిప్రాయములను శాసనసభలలో యదార్థముగ నెట్లు వెలిబలుకగలరు?

గత శాసనోల్లంఘనోద్యమ సమయమున యెండ కన్నెరుగని భారతమహిళలు, సత్యాగ్రహము చేయుచుండగ, పోలీసుచర్యలను వోషికతో సహించుచుండగ ఆదృశ్యములను చూచిన పాశ్చాత్యులే భారతవారీలలామలను వేనోళ్ల శ్లాఘించుచుండ యీ పరమానందుగారు ఆ మహిళల నీలము మంచిది కాదు, ఉద్యమమందు పాల్గొనిన యే కొద్దిమందియో దక్క మిగిలినవారందఱును సిగ్గుమాలిన జీవితము గడపువారలే యని ప్రకటించుట సాహసము. త్యాగశీలరగు భారత మహిళలను యారీతి అవమానపరుప సాహసించుట రాజోవు యెన్నికలను దృష్టియందుంచుకొని ఉన్మత్తతాండవమును గావించుటగాక వేరేమి?

భారతదేశము యిట్టి సంకుచితహృదయములకు సరియైనపాఠము కరువవలసిన బాధ్యత యెంతయేనియు కలదు. ఉన్నత భావములుగాని ఉన్నతాశయములుగాని లేక త్యాగముయొక్క మాహాత్మ్యమును గురుతింపలేనివ్యక్తులను ప్రజాసంస్థలకు పంపుటకన్న తెలివితక్కువపని మరియొక్కటి యుండదు. పంజాబుహిందువులు పరమానందునకు సరియైన గుణపాఠమును నేర్పెదరు గాక.

హాలెండు స్త్రీల రాజకీయాధికారము—బెల్జియములో సామ్యవాద భావ
ఇతరదేశాలలో—ముఖ్యము—విప్లవంబుచున్న హాలెండు మహిళోద్యమము—స్విట్జర్లెండులో
స్త్రీ హోలీసులు.

హాలెండులో స్త్రీలు పురుషులతో సరి
సమానముగ రాజకీయాధికారమును అనుభ
విస్తున్నారు. కాని ఆర్థికవిషయాలలోను
న్యాయశాస్త్రముందునను స్త్రీలకు సమాన
హక్కులు లేవని ఆ దేశపుస్త్రీలు ఆందోళన
సలుపుచున్నారు. పురుషులలో ప్రజా
స్వామ్యతత్వము యెలాగు వృద్ధిపొందుతూ
వుందో అదేవిధముగ స్త్రీలలోకూడ ఆతత్వము
వృద్ధిపొందడానికి అవకాశములు కల్పించ
వలెనని కోరుతున్నారు. స్త్రీలు వివాహ
మాడుట అవసరమని నిర్బంధించడము
ఆధునికావసరములకు ఒక ఆటంకముగా
వున్నది గనుక యిష్టమున్నవాడు అవివాహి
తలుగ వ్రండుటకు అవకాశము వ్రండా
లంటూ కొన్ని మహిళాసంఘములు ప్రచా
రము చేస్తున్నవి.

ఈదేశములో స్త్రీలు యేవో కొన్ని
శాఖలలోనే ఉద్యోగము చేయవచ్చు.
ఆశాఖలలోకూడా “రిటైన్ మెంటు” ప్రస్తా
వన వచ్చినపుడు ముందుగ స్త్రీలనే పనుల
నుండి తొలగిస్తున్నారు.

ఈదేశములో మహిళోద్యమము అతి
శీఘ్రముగ వ్యాప్తిపొందుతూ వూడి.

* * *

బెల్జియముస్త్రీలలో సామ్యవాద భావ
ములు యెక్కువప్రచార మవుతూవున్నవి.
ఇటలీ అలిసీనియా యుద్ధము జరుగుతూ
వున్నసమయమున ఇటలీ ముష్కగతము నిర
సిస్తూ బెల్జియముస్త్రీలు ఒక ప్రతికూలసభను
యేర్పాటుచేశారు. దేశములోని మహిళా
సంఘములన్నింటినుంచీ ఆసభకు ప్రతినిధులు
వచ్చారు. స్త్రీలు తమ అసమ్మతిని
తెలియజేసే బ్రహ్మాండమైన ఊరేగింపును
సాగించారు. దేశములోని కొందరు స్త్రీలు
మాత్రము మరెక్కట్టుబాటులకు లోనై
యీ ఉద్యమములో పాల్గొనలేదు. పైగా
కొంచము వ్యతిరేకప్రచారము సాగిం
చారు. అటువంటి పరిస్థితులలో సామ్య
వాదభావములుగల స్త్రీలు యుద్ధతత్వమును
సైనికతత్వమును నిరసించేటందుకు మరి
యొక సమావేశమును యేర్పాటుచేశారు.
ఇతియోపియా యుద్ధసమయమున వైద్య
సహాయమునకుగాను స్త్రీలు సగరవిధులలో
డబ్బునందండి అలిసీనియాకు పంపారు.

ఉద్యోగములలోవుండి వివాహము చేసి
కొన్నిస్త్రీలను పనులనుండి తొలగించడానికి

ప్రభుత్వము పూనుకొన్నది. ఇది అన్యాయమని మహిళాసంఘములు తీర్మానించినవి. ఇటువంటి అన్యాయము జరిగిన స్త్రీల వక్షము వహించి పోరాడుటకుగాను ఒక కమిటీ యేర్పాటు చేయబడింది.

ఇంతవరకూ బెజ్జయ్యమ్మస్త్రీలకు వోటింగు హక్కు లేదు. కాని స్త్రీలకు వోటింగు అధికారము వుండాలన్న ఉద్యమము ప్రజామోదమును పొందుతూవుంది.

* *

*

పోలెండులో మహిళోద్యమము కొంత కాలముపాటు లేకుండినది కాని యిటీవలనే పోలెండుస్త్రీలు తిరిగి ఆందోళన, ప్రచారము ప్రారంభించారు. కాని పాపము యీ దేశము లోని కేంద్రమహిళాసంఘమునకు డబ్బులేని కారణమున అంత చురుకుగా పనిచేయుటకు వీలులేకుండా వుంది. దేశములో ప్రవేశపెట్టబడిన నూతన రాజ్యాంగవిధానమును బహిష్కరించుటలో స్త్రీలు యెక్కువశ్రద్ధ వహించారు. నూతన రాజ్యాంగవిధానమును బహిష్కరించవలెనన్న ఆందోళన విజయవంతముగ సాగుటకు స్త్రీల ప్రచారమే ముఖ్యమైనది.

* *

*

పవిధమైన ప్రచారమైనప్పటికీ స్త్రీలు చక్కగా చేయగలరని మహిళాసంఘములు చాచు. సైనికతత్వమును ప్రజలలో వ్యాప్తి చేయడానికిగాను యీ నియంత, ఇటలీలో స్త్రీలను నియమించాడు. గత ఐరోపా మహాసంగ్రామములో భర్తలను గోల్పోయిన స్త్రీలను వృద్ధమౌతలను దేశభక్తిపేరిట ప్రాణములను త్యాగప్రాయముగ భావించడములోని ఉత్కృష్టతను బోధచేయడానికి నియమించాడు. ఈ స్త్రీలప్రచారమువల్లనే అబిసినియా యుద్ధసమయమున గ్రామములనుండి వ్యవసాయదారులైన యువకులెందరో యుద్ధభూమికి ఉరికారు.

* *

పోలీసుశాఖలో స్త్రీలు పనికొరకన్న వాదమును స్వీకరింపజేసిన ప్రభుత్వము నిన్ను మొన్నటివరకు సాగిస్తూవుండేది. కాని నేడు స్వీట్జర్లెండులోని కొన్ని ముఖ్యనగరములలో స్త్రీలను పోలీసుశాఖలో చేర్చుకొన్నారు. స్త్రీలు పిల్లలయొక్క వ్యవహారములమీద నీ పోలీసుస్త్రీలు అధికారము చలాయిస్తారు. ముఖ్యముగ వ్యభిచారజీవనము గడపే స్త్రీలను సరియైన మార్గములు కు తిప్పడానికి స్త్రీపోలీసులె సాధనమని ఊహింపబడుచున్నది.

మీ ఆరోగ్యము, శరీరచ్ఛాయ
పెంపొందించుటకు మార్గో సబ్బుకన్న
చేరేదియులేదు. అందలి వేపనూనె
చర్మమునకు మిక్కిలి మంచిది. దాని
మృదువైన సురుగు పై చర్మమునే
గాఢ చర్మ రంధ్రములమగుడ కుర్చి
పరచును.

MARGO SOAP

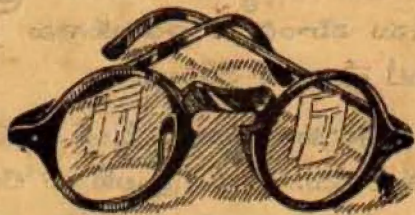
TOILET & MEDICINAL

మార్గోసబ్బును మీ కుటుంబపు
సబ్బుగా చేయుదు. మీకు ఆపాయ
కరమగు అంటువ్యాధుల లేవియును
రాకుండ కాపాడుటకు దీనికి సాటి
మలేదేదు.

క ల క త్రా కె మి క ల్

ను లో చ న ము లు

ఘట్టిత న ము న కు ను
శౌం ద ర్శ ము న కు ను
సుప్రసిద్ధమైన చోటు

26 సంవత్సరములుగా పేరొని
మహారాజులు, న్యాయాధిపతులు,
డాక్టర్లు, జమీందార్లు వీర్లచే కొని
యాడబడిన సమృక్మైన స్థలము.

RADHA BROS.,
OPHTHALMIC OPTICIANS,
174, BROADWAY, MADRAS.

అన్ని నొప్పులకు
దివ్య
ఔషధము

**ఇండో
బామ్**

KARNIK BROS
BOMBAY, 4.

(గతసంచిక తరువాయి)

కలెక్టరు డేవిడ్డు మొత్తమీద మంచిహృదయం గలవాడు. సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వమును, పుస్తకాల యందు చదవడమే కాకుండా, ఆచరణలో పెట్టాల నేటటువంటి ఉద్దేశంగలవాడు. జీససు, దీమలకోసరం చూపించేలాని, ర్యాగమును తరుచూ మననముచేసే స్వభావం గలవాడు. ఈ దేశంలో వెయ్యింటికి 999 మంది గర్భదర్శిద్రులుగా ఉన్నారని తనకు సాధ్యమైనంతమట్టుకు ఆ దర్శిద్రులకు ఉపకారంచేసే ఈ దేశపు ఉప్పు తినినందుకు ఈ దేశజాలమునం తీర్పునుని వారి కృతజ్ఞతను, పొందవలెననెడి ఉదారాశయం గలవాడు. ఆదివారం ప్రత్యేకంగా తన దర్బారు రూములో తహసీలుదారు రామచంద్రరావుతో ఆక్రిందటికొకానీ వచ్చిన ప్రేమానందరావు పిటీషన్ కాగితాన్ని చూస్తూ

“ఏమండీ రామచంద్రరావుగారూ! ఈ ప్రేమానందరా వెనకో మీకు తెలుసునా?”

ఇంతట్లో ఒక జవాబువచ్చి చేతిలో ఒక కాగితము పెట్టి నిలబడ్డాడు. కలెక్టరు తనలో నవ్వుకుంటూ “అయ్యో! మీరు స్వయంగాకెల్లి ఆతనిని తీసుకు రండి”. తహసీలుదారు వెంటనేకెల్లి ఇద్దరు కొత్త మనుష్యులతో లోపలికి తిరిగివచ్చాడు. పరస్పరము అభివందలయిన తరువాత కలెక్టరుగారు “మీ పిటీషన్ చూచానండీ. మీరు పేదవారైతే అనసరమైన సహాయముచేస్తూ ఉన్నందుకు నాకు చాలసంతోషము. నాకుతోచిన సహాయం నేను చేయడానికి సిద్ధంగానే వున్నాను. కాని మీరు అసంస్థతరపున కొన్నటువంటి గ్రామవిషయంలో షమ్ములు లెగించటంమూత్రము నాకు సాధ్యమని ఇప్పుట్లోచదు.”

“తమకు ఆలగు పెరివిస్తే ప్రజలు ఇక చేసే దేమిటి? ఇటువంటిపనులు ప్రభుత్వమువారే స్వయంగా చేసి ప్రజల్లో శాంతిసౌఖ్యాలను నెలకొల్పిన ప్రజాప్రభుత్వముల మధ్యకున్న అంతరములన్నీపోయి, నిజమైన సౌఖ్యము, నిజమైనకీర్తి తప్పకుండా ఉద్భయలకు కలిగేది.”

“ఈమధ్యనే ప్రభుత్వమువారు గ్రామముల సహాయంతోసరం కొంతసొమ్మును శాంఖన్ చేసారు. దానిలో కొంత ఈసంస్థకు పిలువడితే ఇయ్యడానికి ప్రయత్నించేస్తాను.”

“అయితే ధూమి పన్ను విషయంలోకూడా స్వామంగా ప్రభుత్వమువారు విధించవలసిన పన్ను కాకుండా అందులో సగమే పేదలసహాయం కోసరం ఏర్పడ్డ ఈ గ్రామమునకు విధించవలసిందని నామనవి.”

“ఈకరువుకాలంలో ప్రభుత్వమువారు దీనికి ఒప్పుకుంటారని తోచదు. అయినా నాకే లోపం లేకుండా ప్రయత్నించేస్తాను.”

“తమరెదియ, భగవత్సంకల్పము. నాప్రయత్నంనే చేస్తానుగాని ప్రభువైన మీవంటివారి సహాయసంపత్తులులేనిచే ఏవని మేము ప్రజలమైన పూర్తిగా చేయలేము. ఒకవేళ చేయదలచినా పునాదిలేనిగోడలాగ కాశ్యతంగా ఎప్పటికీ ఉండదని నానమ్మకము. ఈ కాగితం కొంచం చిత్తగించండి.”

“కాగితముమీద అక్కరైదు. మీరు పేదలకోసరం కలెక్టరు చేసే ఘంతుకు ఈచెక్కును తీసికొని ఉపయోగించండి. నాకు తోచింది అప్పుడప్పుడూ ఇలాగే చేస్తూఉంటాను.”

“చిత్తం, చాలాసంతోషం. మీరీమాత్రం ఆవకాశం
మాకిచ్చినందుకు మా మనస్సు స్థిరమందాము. ఇక
నెలవు. మీ విలువైనకాలాన్ని అవసరంగా వృథా
పుచ్చను” అని అంటూ ఆవతరిలి వెళ్లి -

“వివేక! ఇతడు స్వభావముగా మంచి ఉన్నవో
ద్వేషములుగల వాడైనట్లేతోచుచున్నది. ఒక్కసారి
వెయ్యిరూపాయల చెక్కు ఇవ్వడమేకాకుండా ఇంకా
తనకుతోచిన సహాయము చేస్తాడనికూడా అన్నాడు.
మన ఆశోకనిలయం ప్రవేశోత్సవానికి ఈయనినే
అధ్యక్షునిగా ఉంచవలెనని నాఉద్దేశము. ఇట్టి
అంతరంగతనమి, ఇట్టి విగర్వత మనము సాధారణంగా
ఎవరిలోకూడా చూడలేము.”

“ఇప్పుటికి మనసంఘం కింతవరకు వనూలె నని మనం
పేషల్లలోకి తెలుపవలసియున్నదని నిన్న నేక రా
అన్నావు. రేపు అన్నీచూచుకొని పంపుదాము.”
ఈలాగు నేపీహతులిద్దరూ మాటాడుకుంటూ తాము
కట్టినూఉన్న ఆశోకనిలయంలోకి ప్రవేశించారు.
అప్పుటికప్పుడే వేషజనం అందరూ స్నానపానాలు
పూర్తిచేసుకొని రామమోహనరావు చెప్పిపోయిన
విషయాలను చెప్పుకుంటూ అప్పుడేవస్తూ ఉన్న
చిరువెన్నెట్లో కూర్చున్నారు. పదిపన్నెండేండ్ల పిల్లలు
వేరే ఇంకొకచోట తాము వేర్చుకున్న నీతిపద్యాలను
చదువుతూ గంతు వేస్తున్నారు. ప్రేమానందరావు
తనకోసరం ఎదురుచూస్తూఉన్న రేడియోను చూచి

“ఏమిలాగు వచ్చారు. మీరు చాలా ఆభిమానంగా
కన్న విడ్డూగ ఈ నిరుపేదలను తగినట్లుగా చూస్తున్నం
దుకు చాలా సంతోషం. మీరు, అసర్జునుగారు, ఆ
ఆయుర్వేద ఆచార్యులుగారు పరస్పరము సలహాలను
చేసుకుంటూ ఆంగ్ల, ఆయుర్వేదవైద్య రహస్యాలను
గూర్చి పత్రికాముఖంగా విమర్శనాపూర్వకంగా
తరుమా ప్రజలకు తెలుపుచుండాలనికూడా నా
కోరిక.”

“మీరు ప్రతిఫలంలేకుండా మానవసేవే జీవిత

పరమావధిగా పెట్టుకొని ఇంతకష్టపడి జీవితం ధార
పోస్తూఉంటే జీతాలు పుచ్చుకుంటూ మీరిచ్చిన
బస్టోనేఉంటూ మీరు చెప్పినపని చేయడంలో
ఆతిశయమేముంది. వారి కాశోగ్ధునియమాలను
గురించి ఇంకా తగినట్లుగా బోధపడలేదు.”

“పాపము వారికప్పుడే ఏలాగుబోధపడతాయి.
మేము మానవులమే అని తెలుసుకునేటట్లుగా ముందు,
వారికితగిన మానసికోన్నోధనచేస్తే వాటంతటవే
అన్నీసులభంగా వాళ్ళకు బోధపడతాయి. ఇంతవరకూ
మీరుచేస్తూఉన్నపనికి చాలా సంతోషము. ఆపేదల
కందంకీరూడ సంతాపనివోధవిషయం చక్కగా బోధ
పరుస్తూ దాని ఆవశ్యకతవారికి వచ్చుచెప్పాలి.”

“అలాగే నాకు సాధ్యమైనంతవరకు మీరు చేస్తూ
ఉన్న ఈపనికి సహాయం పూర్తిగా చేయాలని నా
ప్రతికరణకుద్ధియైన కోరిక. ఇక నే నెలవుతీసుకుంటా.”

“ఎవరండీ బాబూ! ఇక్కడ ప్రేమానందరావునే
అబ్బాయి ఎక్కడున్నాడు?”

“నేనేనండీ. ఇలా దయచేయండి. ఏంనెలవు.”

“నాయనా! మీరండ్రినాట్నొంది నాకు మీ
కుటుంబం బాగాతెలుసు. నీతండ్రీవోయినా ఇంత
చిన్నవయసులోనే ఇంతచదువు చదువుకొని
ప్రపంచం అంతాతీరిగి జ్ఞానాన్ని సంపాదించావు. దానికి
తగినట్లుగా స్వార్థాన్ని పూర్తిగా చంపేసుకొని నీ
స్వంత ఆస్తిసంతా పెచ్చొంది ఈ సంస్కరతన ఒక
గ్రామాన్ని కొనేకావు. నిల్వధనకోసం, పడరాని
పాట్లుపడుతూ పెద్దలందరినీచూచి వారిచేత ‘సీసకో’
అనిపించుకుంటూ ధబ్బును పోనచేస్తున్నావు.
దీనుల్ని ఉద్ధరించడానికి కంకణంకట్టుకున్నావు. కిరీటం
గల రాజువన్నెంత బాధ్యతను కిరీటంలేకుండా నీవు
వహించి కీర్తిపొందుతున్నావు. పంచాయితీసభలను
ఏర్పాటుచేసి, గ్రామస్థులు బయటికి పోవక్కర్లేకండా
చేసావు. పాతకాలను, బోధకులను ఏర్పాటుచేసి

ఇంకా గవర్న మెంటుకు వాసి ఇంకా సహాయం పొందుటకు ప్రయత్నం చేస్తున్నావు.”

“ఏమిటండీ తాతగారూ! ఈ పురాణమంతాను, భగవంతుని ఇచ్చాదీసులమైన మనం, మనంచేసేదేమిటి? ఇంతకూ పర్యవసానమేమిటో? లేచుకురాడు.”

“అందుకే నేనింతమూలం వచ్చాను. ఇంతమూలం చెప్పాను. సుత్రులెవ్వరూ చేస్తూ ఉన్న పని, జరుపుతూ ఉన్న మార్గం చాలా బాగుంది. గాని సువ్యర్థించిన సంతాపనికోసం (బద్ధకంట్రిలు) పద్ధతిమూత్రం ఏమీ బాగులేదు. ఇప్పటికీ ప్రపంచంలో ఆరాచకం బాస్త్రీ అయిపోతున్నది. ఆదర్శాలు మారిపోయాయి. స్వాతంత్ర్యానికి బదులు స్వేచ్ఛాచారం పెరిగిపోతున్నది. ఇక ఇదికూడా అమల్లోకి వచ్చిందంటే ప్రపంచంలో నీతి సోపానము అన్నది పూర్తిగా నశించిపోతుంది.”

“దీనికి నేనా అంత గాలిరాపడుతున్నారా. ఈ పద్ధతివల్ల ప్రత్యేకంగా అవినీతికొద్దని ఆవకాశం ఉండదని వాడుకదేశం. అది ఏలాగంటే బ్రహ్మచర్యం ఆవలంబిస్తూ జీవితాన్ని పరోపకారంకోసం వినియోగించుకోవడానికి ఉద్దేశించుకున్న వాళ్ళకి ఈ పద్ధతులతో సంబంధమే అవసరంలేదు. ఎటొచ్చి వివాహం చేసుకోని సంసారయూత్ర జరుపుకుంటూ, సంసారభారం వల్లగాని, దేహకోగ్యలోపవల్లగాని అవస్థలు పడే వాళ్ళకు ఇది అవసరం అంటారా, కాదంటారా?”

“అవునుగాని ఆ భాద బున్న వాళ్ళు దూరదూరంగా ఉండి కాలంగడుపుకోవాలి.”

“తాతగారూ! మీరూ 60 ఏళ్లు డాటాయి. ప్రపంచంలో కష్టాలు సుఖాలు పడుతూ చాలా అమధనం సంపాదించారు. సంసారంలో ఉంటూ, పరస్పర అన్యోన్యతకు భర్తంగా అలవాటుపడి అన్ని హక్కులూ కలిగి ఉన్న భార్య వద్దగిరి ఉండగా, ప్రాపంచిక

వాసవలలో, ప్రాపంచిక దుశులలో ఎల్లప్పుడూ ఉంటూ ఉన్న వాళ్ళకు మడికట్టుకోని ఎల్లప్పుడూ ఉండటం సంభవమా? శబ్దులలా కొన్నాళ్ళు సంభవమైనా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఎవరో పకరు తప్ప అందరూ వ్యామోహములో పరకమావరు. బాగా యోచించండి. దీనివలన ఇంకొక మేలుకూడా ఉంటుంది. ధనహీనులందరూ సంసారభారానికి భయపడి అవివాహితులుగానే ఉండి ఆత్మోన్నతిలేనందున ఆక్రమమైన అలవాటుకు లోబడిపోయి ఆత్మవంచకులై దేహకోగ్యమును చెడగొట్టుకుంటూ జీవచ్ఛవాకారంగా తయారవుతున్నారు. దీనివలన అటువంటి దానికి అవసరంలేదుగదా?”

“అయితే మానవసృష్టి అంతా నశించవలసిందనే వాని ఉద్దేశము. భగవంతుని ఇచ్చిన అడ్డుతెగిరి, మనం ఎంతమూత్రం శ్రేయస్సును పొందలేమని నా తాత్పర్యము.”

“తాతగారూ! ఒక్కసంగటి ఆడుకుంటా చెప్పండి. వారితో ఒకపూట స్రుక్కడుగంటక, బానెడుగుడ్డకు గిరితక అల్లాడుతూ ఉంటే వారిదివల్ల వివిధంగా ఈ ప్రపంచంలో జీవిస్తాకో, వారివల్ల ఆత్మిదండుల హృదయాలు ఎంత ఖోభపడిపోయి అటమటించుతాయో కొంచెం యోచించండి. దేహవికాసం, మనోవికాసం కూడా లేని ఆదివృత దేశముయొక్క భవిష్యత్తులుగా ఉండవలసిన వారుగదా. అదిగాకుండా ఎవరైతే నెత్తిమీద గంపెడు బురువుండి ఆవస్థపడడానికి ప్రయత్నిస్తామా, లేకపోలే మినమేమిటని లేక్కపెడుతూ అమనిషిని ఆ ఆవస్థకు వదలిపెట్టామా? కాబట్టి ఇప్పటి పరిస్థితులనుబట్టి తప్పుకుండా ఉండి తీరవలసిందే. దీనివలన నిజముగా మానవసృష్టి నాశనమైపోయే కాలం వస్తే, అప్పటికి మనకంటే బుద్ధిమంతులు, మహానుభావులు ఉండకపోరు. కాలమే అవసరాన్నిబట్టి మనుష్యులకు మోతపడుతూ ఉన్న పుట్టించుననే ప్రకృతిమాత్రాన్ని మనం మరుచుకోవడం.

పర్యవ్యాపియైన భగవంతుడు వివిషయమైనా ప్రపంచానికి నూతనంగా తెలియచ్చ సంకల్పించినప్పుడు, దానిని ఏవ్యక్తివాగైన తెలియచ్చునుగాని రూపము లేని ఈశ్వరుడు స్వయంగా మనసువచ్చి చెప్పట ఆసంభవమనిపించా మనం మరువకూడదు.”

“బాగాజేసింది. భగవంతుడుకర్మామగుతులను గాతీవులను సృష్టించి ప్రపంచక్రమమును జరుపుకూపించే దాని కిది వ్యతిరేకంగా.”

“నేనొక్కప్రశ్నను మిమ్మల్ని అడుగుతా. మీ కోదరికి సంతానభాగ్యం లేకపోలే మొన్న మొన్ననే వైద్యంఅనీ, ఆసుపత్రిఅనీ, ఆపరేషన్ అనీ ఎందుకు తాపత్రయపడ్డారు. కర్మ ఏలాగుంటే ఆలాగుంటందని వదలిపెట్టక ఏలోగంపచ్చివా ఏలాచ్యువచ్చివా మానవప్రయత్నం అన్నది చేస్తున్నామారేదా? మనం అన్నిప్రయత్నాలు చేసాక అది ఫలించకపోతే ఈశ్వర సంకల్పం వ్యతిరేకంగా ఉందనికదా మనం వదలిపెట్టాం. లేకపోలే మానవప్రయత్నానికి ఎక్కడైనా అవకాశం ఉంటుందా పూర్తిగా ఈశ్వరవిధాంతాన్ని పట్టుకుంటే?”

“అయితే ఎవరికి తోచిన వారు దీనిని అనుసరింపవచ్చు వస్తుమాట?”

“ఇదిగో ఇందులో జేసింది పారబాటంతా. ఇప్పటి మోస్తరుగా బజారులో మారగాయలవలె అయిన వాళ్ళకీ, కానివాళ్ళకీ ఈపద్ధతి లెందు బాటులో ఉండకూడదు. పాపాల బాగోగులకు బాధ్యులైన జిల్లాఅధికారుల స్వాధీనంలోఉండాలి-ఎవరి కీసమస్య అవసరమో, ఎవరికి అవసరమో అని నిర్ణయం చేసే అధికారం. అవసరమని కోరినవారిని మాత్రం, వారు

నిజంగా భార్యాభర్తలలో కాలో, వారు దారిద్ర్యము చేతగాని, ఆరోగ్యలోపంచేతగాని నిజంగా బాధపడుతున్నారో లేదో బాగా పరీక్షచేసి చక్కని సాక్ష్యం దీసికొని మరీ దీనికి అనుభవవ్యాలి. ఇట్టి శిశువులకు ప్రత్యేకంగా ఆసుపత్రులలో స్థానంఉండాలి. జనుల కందరికీ ఇట్టి ఉపాయం ఉన్నదనిమాత్రం తెలిపేటట్లు చూడాలి. ఏది ఏలాగైనా దీని అధికారంమాత్రం అధికారుల చేతులలో పూర్తిగాఉండాలి. ఇలాగైతే సంఘంలో అవినీతిప్రవర్తనకు దోహదం గా ఈసంతాన వికోభయ ఏమీ కారణముగ దని స్పష్టముగా ఋజువౌతుంది. తాతగారు! కోపమా నామాటలకి.”

“నాయనా! నీవుచెప్పిన పంగతులనుబట్టి కొంత వరకు ఇది అవసరమనే తోస్తుంది. ఇది అటుంచి వాసలహా ఒకటి యోచించు. నీవు ఎసెంబ్లీ మెంబరువు గదా. నీవు కేదలకొరక, నిరుద్యోగులకొరకూ ఎన్ని క్రమముపడినా తాత్కాలికపు ఉపశాంతిగాని ఈశ్వర సహాయముగాఉండటం అసంభవం. మొట్టమొదట రైతునిగి బాగుపడి వ్యవసాయంతో ప్రతివాళ్లు జీవించవచ్చుననే ఆశ అందరికీ కలిగించాలి. దీనితో అందరికీ ఈఉద్యోగకాంక్ష చాలావరకు తగ్గి గ్రామ జీవితం వైపు దృష్టి మళ్లుతుంది. నీ శక్తిసామర్థ్యం, అన్ని శ్రేణికరించి ఈసంస్కారం జరపటానికి ప్రజల్లో, ప్రభుత్వములో కడలిక కలిగించితే నీవు నిజంగా సఫలీకృతుడవు అవుతావు. నేను పెద్దవాణ్ణి. నా అనుభవమిందా నేను చెప్పాను.”

“ఈసంగతి అందరూ అంటూఉన్నదే. నాఉద్దేశముకూడా అలాగేఉంది. భగవద్దత్తకం ఏలాగుందో?”

ఇంటికి మించిన ఆదరణ—ఈవికిమించిన భోజనము

ఆంధ్రులరుచులను కనుగొని మృష్టాన్నమిశ్రు ఆంధ్రబ్రాహ్మణహోటలు పెంగుళూరులో నిదియుక్కుటయే. ఈహోటలు యాభై వేలరూప్యముల మూలధనముతో యన్. జి. శాస్త్రిగారిచే స్థాపింపబడినది. ఎవినవాగరికత యేర్పాటులతో ఈ భవనము అలంకరించబడియున్నది. ఆంధ్రులకు కావలసిన పచ్చళ్లు, (గోంసూర దింతకాయ పచ్చళ్లు వగైరా) ముద్దపప్పు, వెన్నకాచిన నెయ్యి, ఆవకాయ, వేపుడు కూరలు మొదలగువాటితో భోజనము పెట్టబడును. భోజనము, రెండువేళల కాఫీ ఫలహారములు గదితోకూడ దినముకు 2 రు. మొదలు రు. 5 వరకు రేట్లుగలవు. మరియు యిక్కడ ప్రతిపదార్థము వెన్నకాచిన నేయితోనే తయారుకాగలదు. క్రిందవివరించిన మితాయి దిగులులను చక్కని ప్యాకింగుతో రైలుప్యాకులు ద్వారాగా బైటపూర్ణము పంపబడును. శుభకార్యములకు ధరలు తగ్గింది యివ్వబడును.

తీపు	కాడంతురి	1 9	కాతె	1 9
గీనార్	హిక్ 2 8	సోహాన్ పట్టి	1 9	అక్కర్
చిహ్రి	2 8	చంద్రకా	1 9	కర్జిబలూషి
శ్రీ	2 8	కార్పిత	1 9	మోహన్ తార
కాడంహల్వా	2 8	బామూన్	1 9	కారము
సోహాన్ హల్వా	2 8	దహి	1 14	వోంపుడి
పిస్తాబిర్షి	2 8	బామండి	1 14	కారావీన్
కాడంబిర్షి	2 8	మైసూరుపాక్	2 8	కారాబూండి
కేసరిపేదా	2 8	సాదా	1 9	అటుకులు
దూక్షేదా	1 9	బాంగీర్	1 4	మరుగు
ఖజూర్	1 9	జలేబీ	0 15	పకోడా
బామాషా	1 9	లాడు	0 15	ఉచ్చేరి
బాపీలాడు	1 9	బూండి	0 15	గోడంలి
రవాలాడు	1 9	పూరమ్మరి	1 9	

ప్యాకింగు పోస్టేజి ప్రత్యేకము

కాస్టికావలసిన వివరములకు వ్రాయుడు

శాస్త్రి హోటల్ అండ్ రెస్టారెంట్

89 చిక్ పేట :: పెంగుళూరు సిటీ

వెంకటనారాయణ శింగరాయ కొండ లేబరుస్కూలు టీచరు. నాలుగోసారం పరీక్ష తప్పిపోయినందున హయ్యర్లుగేడు పైకింగు ప్యాసయి, వారిని ఏరినీ ఆశ్రయించి అంతా మూడునెలలకిందటి లేబరు డిపార్టుమెంటు స్కూలులో నెల కిరవై రూపాయల టీచరువుద్యోగం సంపాదించు కొని ఛార్జీ తీసుకొన్నాడు.

ఛార్జీ తీసుకొన్న మూడోనెలలోనే జిల్లా లేబరు ఆఫీసరుగారు ఏప్రియల్ నెల అయిదవ తేదిన ఉదయం ఎనిమిదిగంటలకు బడికి తగిలి నిమిత్తం వస్తున్నామని అడ్వాన్సుగా వెంకటనారాయణకు నోటీసుకార్డు పంపారు.

నోటీసుప్రకారం ఆఫీసరుగారు సరిగా ఆరోజున బడివద్దకు రావడమూ, వారు వచ్చేవరకు స్కూలుతలుపు తాళంవేసివుండి, వెంకటనారాయణగాని పిల్లలుకాని హాజరులో లేకపోవడమూ జరిగింది. ఇదిచూచి ఆఫీసరు ఉగ్రుడయి పరవళ్ళుతోక్కుతూ ట్రావెలర్ను బంగళాలోని తన మకాముకు చక్కాపోయినాడు.

పగలు పన్నెండుగంటలు కావచ్చింది. ఎండ మిటమిట లాడుతోంది. లేబరు ఆఫీసరుగారు రప్పుడే భోజనంచేసుకొని పడకకుర్చీలో పండుకొని సిగరెట్టు కాలుస్తున్నారు. వారి జవాబుకూడా అప్పుడే భోజనానికి పోయి

నాడు. బంగళాకాంపొందులోని గుడిసెలో కాపురంపున్న యానాదివాడొకడు వరండాలో కూర్చుని పంకా లాగుతున్నాడు.

వచ్చినపని కాకుండా, ఆరోజు డయరీ అంతా వృథాఅయిపోయిందే అని విచారిస్తూ నోటీసు ముందుగా పంపినప్పటికీ వెంకట నారాయణ చూపించిన అవిధేయతకు అతను ఎదుటివడితే ఎగిరిమింగేయా లన్నంత అగ్ర హంత్రో పెద్ద నిట్టూర్పులువిడుస్తూ, నోటిలో పెట్టి ముట్టించిన సిగరెట్టును రెండుమూడు పీల్చులలోనే ఆఖరుచేస్తూ, ఇట్లా ఒకదాని వెంట మరొకటిచొప్పున ఇప్పటికీ ఒకటి - రెండూ - మూడూ - నాలుగుసిగరెట్టు తగ లేశారు లేబరు ఆఫీసరుగారు. వారు ఆయిదో దాన్ని బయటికి తీయబోతూవుండగా ఒక అరడజను బత్తాయిపండ్లూ, అరడజను కమలాపండ్లూ వగైరాలతోపున్న ఒక పేపర్ తట్ట చేత్తోవట్టుకొని, ఎదుటబడితే ఏమి చేస్తారో దొరగారన్న దిగులుతో అడుగులో అడుగు వేసుకొంటూ, వరాండా మెట్లెక్కి పిల్లలూ నక్కతూ నక్కతూ అప్పుడే వచ్చాడు వెంకటనారాయణ. భయపడుతూ భయపడుతూ దొరగారు కుర్చీలో పరుండి పున్న గదివాకిలివద్దకువెళ్లి, తట్టలో పడ్లుతీసి బల్లమీదపెట్టి 'రక్షించండి బాబూ! ఈ దఫాకు క్షమించండి' అంటూ మరుక్షణంలో దొరగారి పాదాలమీద వ్రాలాడతడు.

వెంకటనారాయణ అంటినకాలు పగ్గరున విడలిందివేసి “ఫీ! బయటికి చో. ఇడిముట్! నిన్ను డిస్మిస్ చేస్తాను చూచుకో. బుద్ధుందా లేదా నీకు?” అని తోకతొక్కిన తాచు లాగ కుర్చీలో పండుకొన్న లేబరు ఆఫీసరు గారు లేచి ఒక్క ఉరుమురిమాడు.

“క్షమించుకోయ్యా! పొరపాటు జరిగిందండీ. బుద్ధిపూర్వకంగా చేసినతప్పు కాదండీ. ఇట్లా ఇంతవని జరుగుతుందని నేను కలలోను కూడా అనుకొనివుంటే దొరగారు తమరికింత అగ్రహంరాకుండానే చేసుకొనేవాణ్ణి. ఇప్పుడయినా నాకథ యావత్తూ సాంతంగా వింటే దొరగారు నామీద ఇంత అగ్రహపడరని మనవి చేసుకొంటున్నానండీ” అని వెంకటనారాయణ నడుంవంచిరెండుచేతులూ జోడించి గజగజలాడుతూ విన్నవించుకొన్నాడు.

“ఏకథ? ఆ కథేమిటో — ఆ యేడు పేమిటో ఏంజరిగిందో చెప్పు — అదీ వింటాం” అని కొంచెం తమాయింది వెంకటనారాయణ ఏంచెప్పకొంటావో సాంతంగా విందామని దొరగారు తిరిగి పడికకుర్చీలో వెనక్కి జేర్చబడి, ఆరో సిగరెట్టు ముట్టింది రెడ్డికంపేసి కొని ఓరకంటిచూపుకో వెంకటనారాయణను చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

అంతట వెంకటనారాయణ కొంతదైర్యం తెచ్చుకొని గుండె దిటవుపరుచుకొని గొంతు పవరించుకొని తన చరిత్ర నీ క్రిందివిధంగా ఆరంభించాడు.

“తమ రీదినం అయిడవలేదీని తనిఖీ వస్తామని పంపిన నోటీసుకార్డు నాకు మొన్న మూడవతేది ఉదయం పదిగంటల కందిందండీ. తమ అనుగ్రహంవల్ల నా కీ టింగరాయకొండ గ్రామంలో నాకరీ దొరకడమూ, నేను ఛార్జీ తీసుకొన్న మూడునెలలకే తమరు నా స్కూలు తనిఖీకి వస్తామని నోటీసు పంపడమూ తలచుకొనేవరకు నాకు ఆనందం కలిగింది. నేను నాకరీలో చేరినవిదవ ఇదే తమరు మొదటిసారి తనిఖీకి రావడం కాబట్టి ఈసారి తమరిని హృదయపూర్వకంగా ఆహ్వానించి గౌరవించి తమరి నానందపరిచి తమరి వల్ల మంచి గర్విఫీకెట్టు పొందుదామని కోరిక పుట్టింది. నా స్కూలురావడంతోనే తమరి పెడలో ఒక గులాబీపూలమాలవేసి, పండ్లూ వగైరాలు సమర్పించి తమరిని పూజిద్దామనుకొన్నాను. నిన్న నాలుగోతేదీ అంతా గడుపుండికదా, నెల్లూరికిపోయి మంచి మాలా వడ్లూ తీసుకువద్దామని ఆరురూపాయలు చేత బుచ్చుకొని మొన్నరాత్రి ప్యాసెంజరులో నెల్లూరు వెళ్లానండీ.

“తెల్లనారుబామున అయిదుగంటలకు నెల్లూరుచేరింది ప్యాసెంజరు. రైలుదిగి ఉదయాన్నే పెద్దబజారులో పువ్వులమ్మే సాహేబుల అంగడికిపోయి మంచిరకం ఒకమాలకు రూపాయన్నరకు బజానాయచ్చి, సాయంత్రం ఆరుగంటలకు మాల తయారవుతుందని సాహేబు చెప్పినందువల్ల అతనితో సాయంత్రం వస్తాననిచెప్పి వెళ్లిపోయాను. బజారులో రూపాయన్నరకు గజనిమ్మపండ్లూ, ఆపిల్లూ,

కనుకలూ తీసుకొని ఇంకా యితరవనులు చూచుకొని మధ్యాహ్నం పూటకూటింట భోజనంచేసుకొని సాయంత్రం ఆరుగంటలకు మళ్ళీ బజారుకు వెళ్లినాడి. పూలమాల తయారుగావుంది. దాన్ని తీసుకొని ఒక బుట్టలో వలిగిపోకుండా భద్రపంచి, రాత్రి ఏడు, ఏనున్నరగంటలకు మళ్ళీ పూటకూటింటికి వెళ్లి భోజనంచేశాను. పూటకూటాయ వకు డబ్బు లిచ్చివేసినవివర నా మనీవర్సులో మిగిలినపైకం లెక్కచూచుకోగా నేను తీసుకువెళ్లిన ఆరురూపాయలలోనూ రూపాయ రెండణాలు మిగిలినవి. 'సరే, నెల్లూరినుంచి శింగరాయకొండకు సరిగా రూపాయేకదా రైలుఛార్జీ - ఇంకో రెండణాలు అదనంగానే వున్నవనుకొని పైకితీసినరూపాయి మళ్ళీ పర్సులోపెట్టేసమయంలో దానికి అంచున చిన్న నొక్కున్నట్టు కనిపించింది. అరే, చంద్ర బింబంలాంటి ఈ బాల్జిమార్కు కొత్తరూపాయికి కళంకంలా ఈ పాడునొక్కు ఎట్లా వచ్చిందాఅని అనుమానిస్తూ దాన్ని కింద గచ్చుమీదవేసికొట్టి మోగించాను. ఖంగు మరి మోగింది. మళ్ళీ రెండోసారి కొట్టాను. పూటకూటిల్లంతా మారుమోగింది. అనుమానమందుకు ఈ రూపాయికనుకొని దాన్ని పర్సులోవేసి పండ్లు నానూలు కేసులోపెట్టి దానికి తాళంవేశాను. రాత్రి తొమ్మిది తొమ్మిదిన్నర కావచ్చింది. శింగరాయకొండకువెళ్లే ప్యాసెంజరు తెల్లవారుజామున నాలుగుగంటలకు చేరుతుంది నెల్లూరు. పూటకూటింట వకవేస్తే మెరుకువ వస్తుందో

రావో, - అర్థరాత్రి ప్రయాణం, వున్న యా నొక్కరైలా దాటిపోతే వచ్చినవసంతా వ్యర్థమయిపోవడమే కాకుండా దొరగారికి ఆగ్రహం గనుక వస్తే మనుబతుకంతా తలకిందైపోతుంది, వెళ్లి రైలుస్టేషనులోనే పడుకొంటే మంచినది నూట్ కేసు ఒకచేత్తోనూ, పువ్వులమాలబుట్ట మరోచేత్తోనూ పట్టుకొని వెన్నెట్లో స్టేషనుకు బయలుదేరాను.

"కాని దానిపాడుక్కి నాకు రూపాయి మీద అనుమానం బాధిస్తూనేవుంది." రూపాయి మోతచూస్తే బాగానేవుంది కాని ఆ టిక్కెట్టిచ్చేవాడి కంటికి నొక్కుకనివిస్తుందేమో. మోత బాగామోగిన నొక్కున్న రూపాయలు రైలువాళ్లు తీసుకొంటారో లేదో. ఆ టిక్కెట్టిచ్చేవాడు రూపాయి మోగించి టిక్కెట్టు నాచేలోపెడితే సరే; ఒకవేళ అట్లాజరక్కపోతే ఏమిగతి? మనకి పట్నంలో తెలిసినవా రెవ్వరాలేరే! అందులోనూ అర్థరాత్రిసమయం - అయినా రూపాయి వడికపోవడమే భాయమా? - పోనీ, ఎవరికయినా దీన్ని చూపించి నొక్కున్నదని చెప్పకుండా వాళ్లను "అయ్యా! ఈరూపాయి కేం లోపమండీ" అని అడిగితే, వాళ్లు దీని కేమయినా వంకపెట్టగలరా? - కాని ఈ ఆలోచనకూడా బాగాలేదు. మనరూపాయి లోపం మనమే ఎందుకు బయలుపెట్టుకోవడం? ఎవరితోనూ ఈ రూపాయి ప్రస్తావనే చేయగూడదు. మాట్లాడక స్టేషనుకు వెళ్లి హాయిగా తెల్లవారుజామువరకూ పండుకొని టిక్కెట్టు

టిచ్చేసమయంలోపోయి ఏమీ యెగవట్లు బల్లమీదపడేస్తే ఖంగుమని రూపాయిమోగి పూరుకొంటుంది; సరేరాలని టిక్కెట్టు ఇవ్వనే యిస్తారు. అదీగాక, రాత్రివేళ, ఆ నిద్రకళ్ళకి వాళ్ళకీ రూపాయినొక్కు అనలు కనిపిస్తుంది గనుకనా? రాత్రిపూట ఈ ఉద్యోగంచేసే రైలుద్యోగస్థులందరూ - రైలువడిపే ఏజెన్సీ వరకే - గాడ్డూ, అండరుగాడ్డూ, స్టేషను మాస్టరూ, టిక్కెట్టిచ్చేవాడూ, వసూలుచేసే వాడూ - యావన్మంది అనలు సగం నిద్రలోనే ఉద్యోగం చేస్తూవుంటారు. అటువంటిది టిక్కెట్లమ్మేవాడికి నారూపాయి నొక్కు కనిపిస్తుందా? చేస్తుందా? మోగించాడంటే చక్కగామోగే నారూపాయి కేమిటి రాత్రి వేళ సగంనిద్రకళ్ళ టిక్కెట్టిచ్చేవాడు పేరు పెట్టక మేమిటి? - ఛా! ఛా! ఎదుకొచ్చిన అనుమానం ఇది. మరేమీ ఫరవాలేదు రూపాయికి వచ్చిన భయ మేమీలేదు" అని యేవేవో ఆలోచనలు చేస్తున్నాను. ఈ ఆలోచనలోనే స్టేషను చేరాను.

"నేను స్టేషనులో అడుగుపెట్టేవరకు మిషనరీ క్లాకుటవరు టంగు టంగుమని పది గంటలు కొట్టింది. "బలే. బలే శకునం. గంటకొట్టింది. ఇక ఫరవాలే" దనుకొని లోపల హాలులోకి వెళ్లాను. హాలుకు వడుంగా పైన పలకలద్దాల లాంతరు వేలాడుతోంది. దానిలోని దీపం శవ్ప యితర పెద్దదీపా లేమీ హాలులో లేవు. మూడో తరగతి ప్యాసెంజర్లు కొంత మంది తెంచీలమీదా, కొంతమంది కిందా

వండుకొని నిద్రపోతున్నారు. కొందరు కూర్చునే కునికిపాట్లు పడుతున్నారు. ఒక మూల ఒక ముసలాయన దగ్గుతున్నాడు; వేరొకమూల ఒక చంటిపిల్ల లేచి యేడుస్తోంది. ఒకవక్క కొంతమంది చుట్టలు కాల్చుకొంటూ లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకొంటున్నారు. బయట రోడ్డు పక్క జట్కూలూ, ఎద్దుబళ్లూ వున్నవి. పదిన్నర గంట కావచ్చింది. నాకూ నిద్ర వచ్చి రావట్టుగావుంది. ఇంకో అరగంటకు మద్రాసునుండి మెయిలువచ్చి వెళ్లిపోయింది. దానితో హాలులోని సమ్మర్లం కొంత అణిగి ఒక్కడక్కడ కొద్దిపాటి ఖాళీ అయింది. "తెల్లవారుజామునకదా నా రైలు వచ్చేది. ఈలోపల కాస్త కూర్చుపోదా" మనుకొని తలకింద నూటుకేసు పెట్టుకొని పక్కన పువ్వులబుట్ట పెట్టుకొని కాళ్లు చాచుకొని రెండావులిత లావులింది రిండా! రంగా అంటూ మేను వాల్చాను.

"కళ్లు మూసుకొన్నాను కాని నిద్రపట్టలేదు. పైకి నిశ్శబ్దంగానూ, శాంతంగానూ వున్నట్టున్నానే కాని లోపల గుండెలు దడదడ రైలింజనులా కొట్టుకొంటున్నవి. ఏమీ భయంలేదని నాలో నేను ఎన్నిసార్లు ధైర్యం చెప్పుకొన్నా గుండె నిబ్బరం కలగలేదు." ఒకవేళ రూపాయి పడకపోతే యెట్లా? రైలువాళ్లకు మనలో మొగమాటం గనుకనా? ఈ రైలు దాటిపోతే గతేమిటి? - ఇవే ఆలోచనలు. ఎంత అణచుకొందామన్నా ఉద్వేగం - ఈ ఆలో

చన లణగటలేదు. నిద్రపట్టలేదు. లేచి కూర్చున్నాను. హాంతా పరికించి చూచాను. రాత్రి పన్నెండు, ఒంటిగంట అయిపోతోంది. అంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. “ఈ హాలులో ఇంతమంది ప్రయాణికుల లోనూ ఎవరికైనా నాకులాగ ఇంత అందో శన వుంటుందా? హాయిగా నిద్రపోతారా వుంటే?—మనకయితే మాత్రం ఎందుకాందోశన? గడియారం టంగు టంగుమని గంటలు కొట్టింది. మనకు జయమే” అని మనస్సుకు దిటప్రచెప్పుకొని మళ్లా కళ్లు మూశాను. కాని ఉద్యమం. మనస్సుకు శాంతి కలుగలేదు. “తీరా రూపాయి మారకపోతే రేపు దొరగారి తనిఖీ యేమి కావాలి? స్కూలేమి కావాలి? నే నేమి కావాలి—ఇదేమిరా భగవంతుడా! ఇట్లాంటి చిక్కులలో పెట్టా’ ననుకొంటూ ఆ వేద సత్యో లేచి కూచుని కొంతసేపు అటూ ఇటూ పచ్చార్లుచేశాను. తిరిగి మళ్లా వచ్చి నా మామూలుచోట వండుకొన్నాను.

“క్లాకు టవరు రెండు గంటలు కొట్టింది. మూడు కొట్టింది. అఖరుకు నాలుగుకూడా అయింది. గుండెలు మహావేగంతో కొట్టుకొంటున్నవి. అప్పుడు నాది అదొక విచిత్ర మయిన సీతి. టిక్కెట్టు తీసుకొనే టైమయిందన్నట్లు ప్రేక్షక స్థానాసారమీద గంట గణగణ వాయింపాడు పోర్టరు. హాలులో నిద్రపోగూవున్న వాళ్లందరూ నిద్ర లేచారు. ఒక్క నిమిషకాలంలో టిక్కెట్లమ్మే టిక్కివద్ద పెద్దగుంపు చేరింది; జనం

త్రొక్కులాడుకొంటున్నారు. సలం లేదు. ఒకరినొకరు తోనుకొంటున్నారు. పెద్ద రథసంగావుంది. టిక్కెట్టు తీసుకొనేటందు కిదేరా సమయమని నేనులేచి పర్సల్ రూపాయి పైకితీసేవరకు ఒక ముసలి తుగక సాపాటు డెబ్బయి ఏడ్వడాడు నా కడ్డంగా వచ్చి “మహారాజ్! ముసలివాణ్ణి. కళ్లు కనుపించవు. ఆ జనంలోకిపోయి టిక్కెట్టు తెచ్చుకోలేను. నాకు శింగరాయకొండ కో టిక్కెట్టు తెచ్చిపెట్టు మహారాజ్! నీకు సలాంచేస్తా”నన్నాడు. “శింగరాయకొండకా? టిక్కెట్టు? — సరే తెస్తాను. పైకం తే” అన్నాను నేను.

సాపాటు తన వణకుచేత్తో సందిలో నుంచి రూపాయతీసి నా చేతిలో పెట్టాడు. “బరే. ఇట్లావుండాని అద్వప్తమంటేను. ఈ తొండరలో రెండు రూపాయలూ ఒకేసారి టిక్కెట్లీచ్చే ఆరువ చేతిలో వడేస్తే ఆరు నకు నా రూపాయి నొక్కు అసలే కనిపించదు. ఒక్కరూపాయి విడిగాఇస్తే పరిశీలించడాని కవకాశంగాని రెండు రూపాయలూ జోడించియిస్తే ఇక భయమేమిటి? బతి కానురా భగవంతుడా!” అనుకొంటూ టిక్కెట్లు టిక్కివద్దకి వెళ్లానంటే. జనసమూహం ఇంకా తగ్గలేదు.

“శింగరాయకొండకు రెండు టిక్కెట్లుంటూ నాచేతిని బలవంతంగా ఇతరుల చేతుల వక్కునుంచి టిక్కిగంతలోకి పోనిచ్చి రెండు రూపాయలూ బల్లమీద పెట్టాను.

నాటిని టిక్కెట్లచే అయన మోగించాడో లేదో—నాకు తెలియదు. నా చెవికేమీ మోర వివరపడలేదు. “ఇదేరా పరీక్షనయం. అటో ఇటో తేలిపోతుంది వచ్చుడే” అనుకొంటూవుండగా “ఈ రూపాయ పడ” దంటూ ఆ రెంటినీ తిరిగి నాచేతిలో పెట్టాడాయన.

“నొక్క కనిపించింది కాబోలు! ఇక నేదిరా దిక్కు?” అనుకొంటూ గుంపులో నుంచి తోసుకు బయలుపడ్డాను. నా కేమీ పాటిపోలేదు. దిక్కు దెసా తోచలేదు. వొళ్లంతా తేల్లూ జైరెలూ పాకినట్లయింది. ప్రపంచమంతా తిరిగిపోతున్నట్లనిపించింది. ఏమి చేయను? ఎక్కడికి వెళ్లను? ఎవరి నాశ్రయించను? ఎవరి నెరుగుదు నక్కడ? ఏమి బుద్ధి? అని యేమీతోచక తన్నుకు లాడుతుంటే నా సూటుకేసువద్దతనమూట పెట్టుకు కూచున్న సాహేబువచ్చి “అయ్యా! టిక్కెట్ల దండ” అన్నాడు. “లేదూ, టిక్కెట్లు తేలేదు. నా రూపాయ మారదని రెండు రూపాయలూ ఇచ్చేశాడు. ఇదిగో నీ రూపాయ. నీ టిక్కెట్లు నీవే తెచ్చుకో. నే లేలే” నంటూ లాంతరదీపం వెలుతురులో రెండు రూపాయలూ నీదానంగా చూచి నా నొక్కురూపాయి నేను జాగ్రత్త పెట్టుకొని అతని ఎడవద్ద రూపాయ అతనికి కిచ్చివేశాను. ఏమి చేయడానికి తోచక కాలు కాలిన పిల్లలా ఇటూ అటూ తిరుగుతూవుండగా అంతలోనే సాహేబు నాదగ్గరికి తిరిగిచ్చి “అయ్యా! ఇదేమిటి మహారాజ్!

నా రూపాయ మారదని వాపసుచేశాడు ఆ టిక్కెట్లు పంతులు. మా దొడ్డనని చేశావు. నా మంచిరూపాయ నువ్వు తీసుకోని నీ పడనిరూపాయ నా కిస్తావు. నా రూపాయి నాకియ్యి” అని గదిమాడు.

“నే నేమయినా పొర పాటుపడ్డానా” అని మళ్లీ దీపం వెలుతురులో నా రూపాయిను పరిశీలించి చూచాను. అది నా రూపాయే—జార్జి చక్రవర్తి బామ్మ అంచున నొక్కును. సందేహమేమిటి? సాహేబు కిచ్చినది సాహేబు రూపాయే. పొరబడలేదనుకొని “నీరూపాయే నీకిచ్చాను సాహేబూ! నా పడనిరూపాయి నీ కివ్వలే” దన్నాను. “లేదు మహారాజ్! చీకట్లో పొరపాటు పడ్డారు మీరు. నారూపాయి మంచిరూపాయి పామీ! నాది నాకిచ్చేయం దన్నాడు. ఏం చెప్పవలసికీ? “లేదు సాహేబూ! నారూపాయి నాకు గుర్తే. దానికి చివర నొక్కు”దన్నాను. “లేదయ్యా నా రూపాయి తీసుకొని నీపడనిరూపాయి నా కిస్తావుటయ్యా? బలే దొడ్డవాడివే. ఇచ్చేయ్యి నా రూపాయి” అని గోల ప్రారంభించాడు. ఈ గోల కక్కడ హాలులోనివారు దగ్గరికివచ్చి మమ్మల్ని చుట్టుకో పడం మొదలుపెట్టారు. “ఎట్లాగ ఈసాహేబును నమ్మించడం? అతనికి కళ్లు కనిపించవు. అతని రూపాయి తీసుకొన్నప్పుడు మంచిదే అనే వ్రద్దేశంతో మోగించకుండా తీసుకొన్నాను. మొదట మోగించినా తీరిపోయేది. ఇప్పుడేమనుకుంటే ఏమిలాభం?” అనుకుంటూ

పుండగా చుట్టూ మూగినవారు తలొక మాటా అనడం మొదలుపెట్టారు. సాహేబు తొందర ఎక్కువయింది రూపాయి ఇచ్చే య్యమని. “అఖరుకు నా నొక్కురూపాయే మంచిదనీ, సాహేబురూపాయే చెడ్డదనీ నిశ్చయమయింది. అయితేమట్టుకు లాభ మేమిటి? సాహేబు నెట్లా నమ్మించడం? అతనికి టిక్కెట్టు తీసుకువస్తానని యెరక్క పోయి వోపుకొన్నాను. మొట్టమొదట లేనిపోని అనుమానాలకు పోయిచెడ్డాను.” అనుకొంటూపుండగా సాహేబు “మును లాగ్నీ కళ్లు కనపడవు గనుక మోసం చేస్తా వుటయ్యా? ఇచ్చేయ్యి నారూపాయి. రైలు వస్తోంది. వెళ్ళాలంటూ మరింత గండగోళం చేశాడు. ఏమి చెయ్యనిక. ఇక నివ్వక విధి లేదు—ఇదేమిరవ్వరా” అని నారూపాయి వాడిచేతిలోపట్టి వాడిరూపాయి నేను తీసు కొన్నాను. నా నొక్కురూపాయి తో టిక్కెట్టు కొనుక్కొని టింగురంగా అని చక్కాపోయినాడు సాహేబు.

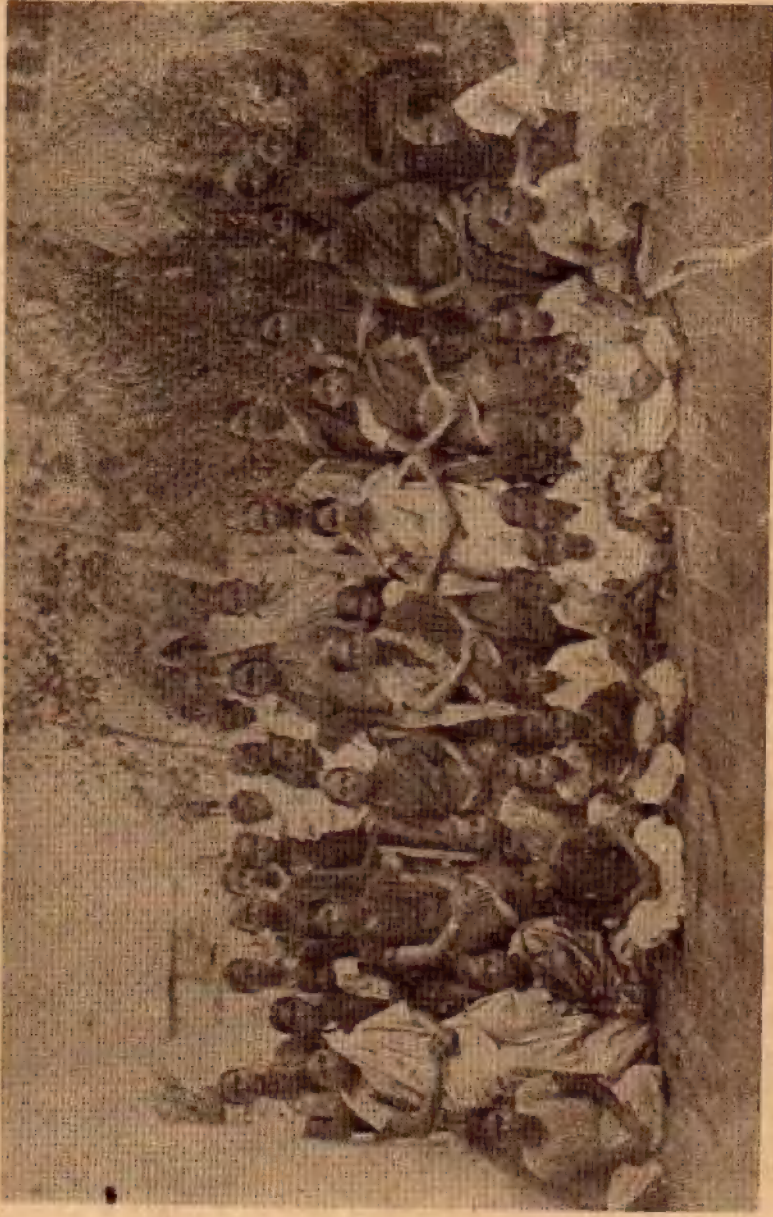
“అఖరుకు బలే తమాషాచరిగిందోయి వెంకటనారాయణా! కథలాగేవుంది. తరువా తేంజరిగిందేమిటి” అన్నారు సప్రయతా లేబరు ఆఫీసరుగారు.

“ఇక నేముంది స్వామీ! నేనక్కడదిగడి పోవడం — దొరగారు తమరిరాకా — స్కూలుతడేళి తలచుకొనేటప్పటికి వార్లు కంపరమెత్తిపోయింది. ఏమిచేయడానికీ దిక్కు తోచలేదు. రైలువచ్చేస్తున్నది. మతి పోయింది. మల్లాకిటికీదగ్గరికి వెళ్ళాను. టిక్కెట్టు

పంతుల్ని శతవిధాల బతిమాలుకొన్నాను. ఎంతబతిమాలుకొన్నా ప్రయోజనంలేక పోయింది. నాదగ్గర రూపాయచెల్లదంటి చెల్లదని తీసుకోవన్నాడు. “సాహేబు సైంధ వుడిలా అడ్డుతగిలి వాడిరూపాయ నాకంట గట్టి పోయినాడే” అని దుఃఖంపచ్చింది. “ఇక నేమిచేయమరా భగవంతుడా” అనుకొంటూ పుండగా ప్లాటుఫారంమీద కొచ్చేసింది రైలు. ఇక ఆలోచిస్తే కార్యంలేదనుకొని నాదగ్గర అడనంగావున్న రెండణాలతోనూ ప్లాటుఫారంటిక్కెట్టుకొని ఒక్కవరుగున ప్లాటుఫారంమీదికివచ్చిపడ్డాను. రైలుదాటి పోతుండేమో అన్నఖంగారులో నాకెదురుగా వున్న పెట్టెతలుపుతెరచి లోపలికెల్లికూచునే వరకు—తీరాచూస్తునుగదా—అది ఇంటరు క్లాసయింది. అసలే టిక్కెట్టులేదు; అందు లోనూ ఇంటరుతరగతి ప్రయాణం! ఇదేమిరా ఎట్లావచ్చిందనుకొంటూ, పువ్వులదండ జ్ఞాపకానికీవచ్చి చూచుకోగా అబుట్టలేదు. తొందరలో స్తేషనులో మరచిపోయినచ్చా నని తెలిసిందప్పుడు, దానికోసం విచారిస్తూ పుండగా రైలు వెన్నవంటెవమీదికి రావ డమూ, ఇంతలోనే — అదివరకాబడిగో ఎప్పుడెక్కాడో టిక్కెట్టుకలెక్టర్కొకడు టిక్కెట్టుడగుతూపుండడమూ జరిగింది. “వస్తే అన్నిచిక్కులూ వక్కమాటువస్తవి—ఇదేమి ఖర్చురా భగవంతుడా” అని హాడిలిపోతున్న సమయంలో టిక్కెట్టుకలెక్టరు నాదగ్గరికి వచ్చి టిక్కెట్టుడిగాడు. నాదగ్గరటిక్కెట్టుదీ! లేదని నాసంగతంతా చెప్పబోతూవుంటు

గృహలక్ష్మి

అనంతపురం శ్రీ భారతిమహిళాశాసనసమాజము.

18 వ. వార్షికోత్సవము.

అధ్యక్షురాలు: శ్రీమతి మానవేదనరాజానతి

గృహలక్ష్మి

యల్లాప్రగడ నీతాకుమారి
గృహలక్ష్మియిం దప్పుదప్పు డీమె వ్యాసముని
వ్రాయుచుండును.

అయ్యవారినిచేయబోతే కోతయింది

వినక దొంగతనంగా ప్రయాణం చేస్తున్నా నని నాకు మద్రాసునుంచి ఇంటరుక్లాసుకు డివిభార్జికట్టి నాపేరుప్రాసుకొని నెల్లూరు తర్వాతిస్తేషను వడుగుపాడులో దింపివేసి స్టేషనుమాస్టరు కొప్పగించి తనదారిని తాను చక్కాపోయాడు.

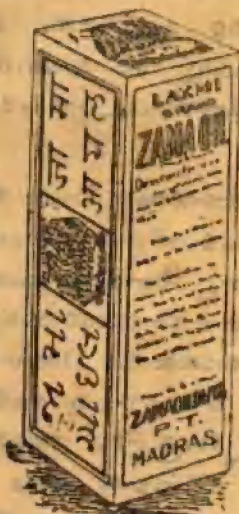
ఏమని చెప్పకోను దొరగారూ! నా అవస్థ—తెల్లవారేవరకూ వడుగుపాడులో వుండి తెల్లవారినతర్వాత అస్తేషనుమాస్టరు కార్లువట్టుకొని ప్రార్థించి, అయన దయ దలచడంవల్ల శింగరాయకొండకు టిక్కెట్టు తీసుకొని అయనదగ్గర తీసుకొన్న చేబములు తో—ఈ వన్నెండుగంటల ప్యాసింజరులో వచ్చిపడ్డానండి.

ఈలోగానే దొరగారు తమరు స్కూలుకు రావడమూ, నేను లేనన్న కారణంచేత కోపంచేసి ఇక్కడికి వచ్చేయడమూ జరగిందండి—పోయిన పూలమాల పోనే పోయింది స్వారీ! ఈవల్లయినా తీసుకొని నన్ను కటాక్షించకపోతే—”

అని దీనంగా గడ్డదస్వరంతో చెప్పి కొంటూ నిలబడివున్న వెంకటనారాయణ వైఖరి చూచేవరకు లేబరుఆఫీసరుహృదయం కరిగింది, బాలివడ్డా డతనిస్థితికి; “నరే నీకు భయంలేదు. నేను రేపటిదినం స్కూలు రణిళికి వస్తా”నని చెప్పి అతన్ని వోదార్చడ మేకాకుండా అతనికి రైలువార్డు కట్టిన డల్లి ఛార్జి ఏడురూపాయలన్నరా తానేయిచ్చేసి వెంకటనారాయణ నింటికి పంపేశాడు,

జామాతైలము

ఏజంట్లు కావలెను

తలనొప్పి, యికొళ్లుయూబా, చేయి కాలు పట్టుకొనుట వంటినొప్పి మొదలగువ్యాధులను ఒక షీటుములో పోగొట్టగల ఖ్యాతిచెందిన “జామాతైలము” నకు సమమగు మందు వేరేదియు లేదు. చాలా యోగ్యతా పత్రములనుపొందియున్నది.

బుడ్డి 1.కి అణాలు 6 ఇచ్చి ఉపయోగించి చూడుడు

అమర్ చెందు, శోభాచెందు,

ఇంగ్లీషుమందులు, పలునరకులు, సల్ఫ్యూరిక్, నైట్రిక్ మొరాటిక్ అసిడ్ల వ్యాపారస్థులు.

నెం. 63, నైసప్పనాయని వీధి, మద్రాసు

తేయాకు కథ

ఎన్నో “కొత్తవస్తువులు” అప్పుడప్పుడు బయలు దేరుకునేవుంటవి. అయితే అవి యిదివరకు బొడ్డిగా లేవని చెప్పుదానికి నిలులేదు. ఆవిధంగానే తేయాకు గూడ యిండియాలో పూర్వం యుగయుగాలనుంచి తెలిసేవుంది.

ఇప్పుడు మనం యీ “చా”ను ఎంతో బులాసాగా నాగరకంగా, వాడుకూపున్నాం. అది “బులాసా కలిగించే లేపిరు” అని నిస్సందేహంగా చెప్పువచ్చు. కాని పూర్వకాలంలోగూడ మనం ఇప్పుడు వాడు కున్న మాదిరిగానే తేయాకు వాడబడుతూవున్నట్లు రికార్డుల పూర్వకంగా దృష్టాంతాలేమిన్నీ లేవు. ఏదో కాఫీ సారంగ్ కింద “మియాంగ్ లెట్” అనీ, లేక తేయాకు దొరగాయ అని వాడుకుండేవాళ్లు. తరువాత అది తేయాకు ముప్పవంటి ఒకవిధమైన చాచు రసంగా ప్రఖ్యాతిపొందింది. దీనికి ప్రాముఖ్యం కలిగిన తరువాత గూడ యీ స్వదేశపానీయం ప్రజాదరణ పొందటానికి ఎంతో కాలంపట్టింది.

ఇండియా నేలలో నాటడానికి పనికివచ్చే తేయాకు మొక్క ఒక్క చీనాదేశంలోనే దొరుకుతుందని పూర్వకాలపు బ్రిటిషువ్యాపారస్తులు, దనీ వణిక్కులు, సోయ్యగీసు వర్తకులు నమ్ముతూవచ్చారు. కొంచెం ద్రావిడ ప్రాంతాయామ మైనప్పటికీ, నిజంగా విచారస్తే వాళ్ల యీ దొంగకొరియగుడు వమ్మకానికైవా మనం యెంతో కృతజ్ఞులమైవుండాలి. ఎందుకంటే, ఆ సాహస విక్రమార్కుల ప్రయత్నాలూ, పవిత్రమైన యీ తేయాకు మొక్కను తీసికొనిపోవడానికి సాధన భూతాలయిన వాళ్ల రంగురంగుల పడవలూ, లేకుండా వుంటే, మనకు యింతగా నేడదీర్చి ఉత్సాహం కలిగించే యీ దివ్యమైన పానీయం, కమెలియా వృక్షబొటలో నేలిన యేదో ఒక జాతిచెట్టునకు సంబం

ధించినది గా పరిగణింపబడేదేకాని, అనుభవయోగ్యానికి వచ్చేదికాదు. “టి గురించిన సర్వస్వం” అనే పుస్తకాన్ని వ్రాస్తూ యీ మధ్య విలియం హౌవ్. యూకర్న అనే దొరగారు తెలిపిం దేమంటే:—

“1780 సంవత్సరంలో ఇంగ్లీషు ఈస్టిండియా కంపెనీవారి తాలూకు దళాధిపతులు కాంటన్ పట్నం నుంచి చీనాదేశపు తేయాకుగింజలను కొన్ని కలకత్తాకు తీసికొనివచ్చారు. దీటిలో కొన్నింటిని అప్పటి గవర్నరు జవరలు వారకా హేస్టింగ్సు, భూటాన్ లో వున్న జార్జి బాయిల్ అనే దొరగారికి పంపాడు. తక్కినవాటిని బింగాళాపైనిక పటాలానికి అధిపతిగా వున్న లెఫ్టెనెంట్ కర్నల్ రాబర్టు క్లిడ్ గారు కలకత్తావద్ద కిల్ పూరులోవున్న తన బొటానికల్ గోటలో నాటాడు. వాటిని యెట్లా పెంచవలెనో, వాటినివయమై యేవిధముగా శ్రద్ధ తీసికొనవలెనో మొదలయిన సంగతులు సరిగా తెలియకపోయినప్పటికీ అవి బాగానే మొలిచి వృద్ధిపొందినవి. అప్పుడు కుంభిణీవారు యేలకున్న మన హిందూదేశంలో పెరుఅయి పెరిగిన తేయాకు మొక్కలలో అదే మొట్ట మొదటిది.”

అయితే, యీ తేయాకు మొక్క హిందూదేశంలో పుట్టిందా కాదా అనే రాధాంత సిద్ధాంతాలతో కాలం గడవకుండా, చీనాదేశపు మొక్కలనే యిక్కడ పెరుచేయు సాధనాలగుంచి యెక్కువగా శ్రద్ధతీసికొన్నట్లు కనపడుతుంది. 1788 లో సర్ జోసఫ్ బ్యాంక్స్ అనే దొరగారు ఉండేవాడు. అయిన గొప్ప ప్రకృతికాస్త్రజ్ఞుడు. భారతదేశంలో కొత్తకొత్తవస్తువులు పండించడానికి ఆయన అనేక మార్గాలను సూచించాడు. వాటిలో తేయాకు మొక్కను కిఫారను చేసింది లీచారు, రంగపూర్

మౌన్ట్ రీహర్ జిల్లాలకు. 1823 వరకు ఇండియా తేయాకును కనుకొన్నట్లు మనకు నమ్మకగల వికాసము యేమీ లేవు. ఆ సంవత్సరంలో రాబట్ట బ్రూస్ అనే ఆయన ఆఫ్ఘాను బ్రిటిష్ ఇండియా తూర్పు సరిహద్దులకు ఆవశలవుండే బర్మా, అస్సాం ప్రాంతాల్లోకి వ్యాపారపు దండయాత్రలను సాగించాడు.

అదిగో! ఆఫ్ఘాను కొంగ బైటపడ్డాడు. కివ సాగర్ దగ్గరవున్న కొండలపైవు యీ దేశీయ తేయాకుపాదలు విచ్చలవిడిగా పెరుగుతున్న సంగతి ఆయన కంటపడ్డది. ఆయనకు అది బంగారపుగలలాగ తోచినది. వాటిని వదలిపెట్టడానికి బుద్ధివుట్ట ఆ తేయాకు మొక్కలు, తేయాకుగింజలు తనకు సప్లయ చేస్తూ వుండేటట్లుగా ఆక్కడవున్న సింగపూరు నాయకుడితో ఖరారు చేసుకున్నాడు.

ఆఫ్ఘానినుంచి దానికి వైధవం యొత్తుకుంది. కలకత్తాలోవున్న వర్తకసంఘానికి దాని పుట్టుపూర్వోక్త చాలను గురించి తెలిపికొనడానికి కొంతకాలంపట్టివా, తరువాతి తరువాత, ఇండియా దేశపు తేయాకు వాళ్ల దృష్టిని బాగా ఆకర్షించింది.

ఇప్పుడు యంతవ్యాప్తికి వచ్చిన “తేయాకు సంఘాన్ని” సుమారు ఒకశతాబ్దం క్రిందట లార్డు విలియం బెంటిక్ అనే దొరగాడు స్థాపించి తేయాకు పరిశ్రమాభివృద్ధికి కారణభూతుడైవాడు. ఈ సంఘం వాళ్లుచేసిన కృషి ఫలితంగా, తేయాకుపైను అస్సాంలో పెరిగిందన్న సంగతి ఖండితంగా నిర్ధారణ అయింది. లార్డు విలియం బెంటిక్ దొరగాడు యీ సంఘాన్ని స్థాపింపకపోయినట్లయితే, ఇండియా తేయాకును గురించి యంతశ్రద్ధ తీసికొనేవాళ్లు లేక, అది పులి లోనే సంచుకొట్టిపోయేది.

గత మారు సంవత్సరాల్లో, ఇండియా తేయాకు ప్రపంచానికంతా తెలిసిపోయింది. అది యిప్పుడు యితర ప్రపంచానికి హిందూదేశపు రాయబారిగా వుండి ప్రాకృతికదేశాలమధ్య స్పృహిత స్నేహ బాంధవ్యాలను పెంపొందించడానికితోడ్పడుతున్నదని చెప్పడానికి యేమి సందేహంలేదు. ఇండియా టీ పరిశ్రమకు పుమారు మారుకొట్ట రూపాయలు ఖర్చయినవి. ఇందుమించుగా 800,000 యొకరాల విస్తీర్ణం గల 5000 తేయాకుతోటలలో యిప్పుడు తేయాకు పైవుతున్నది. సుమారు 10,00,000 మంది ప్రజలు ఇండియా టీ పరిశ్రమలో పనిచేస్తున్నారు.

సమస్తదేశాలవానికి ఉత్తమమైన ఇండియా టీని త్రాగే అవకాశం అప్పింది. అయితే మన యింటి పెరటిపెట్టు మనమందుకు పనికిరాదనే సామెతగా యితర ప్రపంచమంతా, ఇండియా టీని యెంతో మక్కువపడి మానకుండా త్రాగుతూవుంటే, ఇక్కడ మన భారతదేశంలో మన భారతీయులు దివ్యమైన మన స్వంతపానీయంలోవుండే ఉత్తమగుణాలను గుర్తించడంలో యింకా పెండ్లిదండ్రులు నడుస్తూ మీనమేనులను తక్కువేడుకుండడం ఆశ్చర్యంగా వుంది.

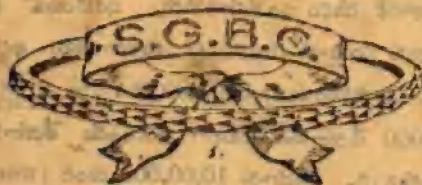
ఇండియా టీమొక్క నిజమయిన విలువను మనం గుర్తించేటట్లు చేయటానికి యీ “తేయాకు ఉద్యమము” బయలుదేరింది. కాబట్టి మీ భర్మాన్ని మీరు నిర్వహిస్తారని ఆశిస్తున్నాము. తేయాకు విషయంలో యొక్కవ శ్రద్ధ పుచ్చుకొని పనిచేయండి. “ఇండియనులకు ఇండియా టీ” అని చెప్పడమే కాకుండా “ఏ సమయమైనా టీ త్రాగే సమయమే” అన్న సంగతిని జ్ఞాపకముంచుకోండి.

నయింటిఫిక్

బంగారు ఆభరణములు

హైకోర్టుజడ్జీలు, ప్రభుత్వమంత్రులు, కాంగ్రెసు
ప్రెసిడెంట్లు, కానకసభ్యులు మొదలగు గొప్పవారిచే
ప్రశంసించబడి, ఈ కంపెనీ గవర్న మెంటులో
రిజిస్టరు చేయబడినది. పూర్తి కేటలాగు ఉచితము.

ది నైంటిఫిక్

గోల్డు బాంగిల్లు కంపెనీ లిమిటెడ్

బ్రాంచి:—104, నైవాబాదు రోడ్డు,

హైదరాబాదు:—43, తెరాగిమకం రోడ్డు, మదరాసు.

ఒడలు నిగనిగ లాడుటకు

సుప్రసిద్ధమైన

కేరళ నబ్బులు

ఉపయోగింపుకు.

బిల్లింగ్టన్, చండన, వేన, మల్లె

మొదలైనవి.

కేరళ సోప్ ఇన్స్టిట్యూట్

కలికిట్.

పి. కోదండరాం పిల్లై

(లేటు పి. యస్. పొన్ను స్వామిపిల్లైవారి కుమారులు)

1854-వ సంవత్సరమున స్థాపితము.

ఉత్తమతరగతి కర్రసాముగ్రుల నిర్మాతలు

(పి. యస్. పొన్ను స్వామిపిల్లై భవనములు)

మీ భవనమును అలంకరించుటకును దానిని ఆకర్షణీయుముగ
చేయుటకును మీకు కర్రసాముగ్రులు కావలయును.

త్వరగా చేసియిత్తుము. సమృద్ధమైన పనితనము.

కర్రసాముగ్రులను కొనుటకుపూర్వము మాతో సంప్రదించువు.

పురాతనమైన ప్రఖ్యాతిగల కంపెనీ.

89 & 44, ఎస్ప్రినేడ్ వెస్టు ; మదరాసు.

మీ ఆచు పనులయందు

మీకు కావలసినది అందమగుకూర్పులా? లేక చిన్న పనియైనను కాగగ చేయుటయా? లేక
సకాలమునకు ముద్రించి యిచ్చుటయా? మీ ఆవసరములేవియైనను, మీ ఆచు పనులను మేము
చక్కగ చేయగలమని మీ అనుభవమే తెలియజేయగలదు. ఒకమారు పరీక్షించుడు!

లో ప్రముద్రణాలయము,

ఎగ్గూరు, తపాలవెట్టె 752, మదరాసు.

భారతనారి ఆదర్శము

స్వామి వివేకానందగారు

జాతీయజీవనమును బ్రహ్మచర్యాదర్శమును ప్రతిష్ఠింపఁ బూనుకొనినచో ప్రప్రథమమున వివాహమును పవిత్రవంతముగాను, విచ్ఛేదరహితముగాను జనర్పవలెను. దీని సాయముననే మాతృపూజాసాధనము నొనర్పవలెను. రోమన్ క్యాథలిక్కులు, హిందువులు వివాహముయొక్క పవిత్రతను రక్షించి, దానిని తెంపకుండినవారగుట చేతనే శక్తిశాలురగు స్త్రీపురుషుల సృజంబు గలిగిరి. అరబ్బుల దృష్ట్యా వివాహ మొక బలవదధికారము. ఇట్లమువచ్చినప్పుడు దానికి తిలాంజలి నొసగవచ్చును. కాన బ్రహ్మచర్యాదర్శమును వారించుదు కనుగొనజాలము. బౌద్ధమతము వివాహస్ఫురణ నందని జాతుల చేతఁబడుటచే ఆదేశముల యందింకను సన్యాసప్రహసనము జరుగుచునేయున్నది. శక్తిశాలురగు కుమార బ్రహ్మచారి, బ్రహ్మచారిణు లుద్భవింపవలెనన్న జనసాధారణముయొక్క వైవాహిక జీవనమును వివిత్రతమ మొనరించుట ఆవశ్యకము.

వివాహవిషయమున భారతీయ పాశ్చాత్య ఆదర్శములు భిన్నములు. పాశ్చాత్యుల వివాహమన్న శాసనబంధము. భారతీయ దృష్టా వివాహమన్న భార్యాభర్తల కిద్దరుకు ఏకతెగని అనంత సంబంధమును

ఘట్టిల్లజేయు వ్యవస్థ. వారికిష్టముండనీ, ఉండకపోనీ రాబోవు జన్మలలో వారొండొరుల భార్యాభర్తలుగ పొందుదురు. వారొండొరులు వారివారికర్మల సగపాలు ననుభవింతురు. వారిలో నేయొకరైన వెనుకబడినచో, వెనుకబడినవారు సహధర్మిణి లేక సహధర్మి శబ్దవాచ్యులగు సంతవఱకు ముందుననేగినవారు వేచియుండవలసినదే.

భార్యయన హిందువులకు సహధర్మిణి. హైందవుడనేక ధర్మకార్యముల నొనర్పవలసియున్నాడు. భార్యలేనిదే అవిసాగవు. పురోహితుడు వాఁడ్యైర బంధించును. ఆసితిలోనే వారు దేవాలయములను, పుణ్యక్షేత్రములను దర్శింతురు.

భారతీయ రమణులెట్లాండవలెను? సీత వారి ఆదర్శము. భారతీయుల చరిత్రలో నున్న యువతుల ఆదర్శములన్నియు సీత చరిత్రలో కేంద్రీకరింపబడినవి. సీతాదేవి ఆర్యావర్తమున వేలకొలది యేండ్లనుండి ననితలంపిరివలన పూజింపఁబడుచున్నది. మహామహిమమయియును సీత శుద్ధతకంటె శుద్ధురాలు. సహిష్ణుతయొక్క పరమాదర్శము. ఇట్టి సీత ఎప్పటికిని పూజలనందుచునే యుండిగలదు. తిలమాత్రమైన చీకాకువడక అట్టి దుఃఖమయజీవనమును

గడవినట్టి నీర, ఆ ఆదర్శస్వభావురాలు, ఆసాధ్య, మనుష్యలోకమున కంతటికిని, ఒక్కమనుష్యలోకమునకే యననేల—దేవ లోకమునకుగూడ ఆదర్శనీయురాలు. నీర ఆచంద్రతారార్కయు మన జాతీయదేవ తయై నగడగలదు. ఆపెవృత్తాంతము మన కందఱికిని చెలిసినదే కాన దానిని వివరించుట అనావశ్యకము. మన పురాణము లన్నియు వినప్తములై పోవచ్చును, మన వాదమేలు వ్రష్టైపోవచ్చును, మన సంస్కృత భాష కాలప్రారమునబడి అంతర్నితమై పోవచ్చును కాని భారతదేశమున గ్రామ్య భాషను మాట్లాడు నట్లురైదుగురు హైందవులున్న నీరయొక్క చరిత్ర నిల్చియేయుండును. నీరయొక్క చరిత్ర మనకు అస్థి మజ్జాగతమైనది. ప్రతి హిందూనారియొక్క రక్తమున నీర ప్రవేశించియున్నది. మనము నీరయొక్క బిడ్డలము, ప్రస్తుతము నారీ గణమును ఆధునిక భావములతో తయారు చేయుటకుగాను ఒవర్సబడు యత్నములన్నియు,—వాటి మధ్య నీరయొక్క ఆదర్శము లేనియెడల—నిష్ఫలములగును. భారతీయ యువతీయులెల్లరు నీర నాదర్శముగా గైకొని ఆపెఅడుగుల జాడ ననుసరించుచు తమ ఔన్నత్యము కొరకు పాటుబడవలెను. ఇదొక్కటే వారి ఉన్నతికగు మార్గము.

భారతదేశమున బాలబాలికలు నీతాదేవిని పూజింతురు. ముఖ్యముగా బ్రతి బాలికయు ఒనర్చితిరును. భారతీయ రమణుల తీవ్రవాంఛ—నీరవలె కావలెనని,

ఆయమయొక్క విశుద్ధస్వభావమును, పతి పాతివ్రత్యమును అన్నిటిని సహింపగల ఓరిమిని బడయవలెనని. ఈ విషయముల నాలోచించునప్పుడు భారతీయ, పాశ్చాత్య ఆదర్శముల తారతమ్యమును తేలికగనే గ్రహింపగలరు. భారతీయునకు నీర సహిష్ణుతయొక్క పరమాదర్శము. పాశ్చాత్య దేశము లనుసరికదా—‘కర్మ నొనర్చుము, ఒనర్చి నీకక్తి చూపింపుము’ భారతమనున కదా—‘కష్టదుఃఖములను సహించి నీ కక్తిని ప్రదర్శింపుము.’ మనుష్యు డెంతగ అధికసంపదల పొందగలడో పాశ్చాత్యులు చూపినారు; మనుష్యు డెంతగ అల్పపరిమాణ విషయములతో జీవితమును గడప గలడో భారతీయులు చూపినారు. ఈ రెండు ఆదర్శములు ఒకేభావమయొక్క చరమసీమ. నీతాదేవి భారతీయభావముల ప్రతినిధి స్వరూపము, రూపుదాల్చిన భారత మాత. నీర యను నాపె వాస్తవముగనుం డెనా, నీతాదేవి కథ చారిత్రకమా అను విషయమును గుఱించి కాదు మేము చర్చించునది. కాని, నీతాదేవి ఉపాఖ్యానమున ప్రదర్శింపబడిన ఆదర్శ మింకను భారతదేశ మున నిల్చియేయున్నదని మే మెరుంగుదుము. నీతాదేవి ఆదర్శము భారతదేశము సంతటిని ఆచున్న మొనరించినది. ఇది భారతీయజీవనమున జాలియొక్క సరసరమున ప్రతిరక్తబిందువున ప్రవేశించినట్లు మరే పౌరాణిక ఉపాఖ్యానము ప్రవేశించలేదు. నీరనామము శుభమును, విశుద్ధమును

పుణ్యమును అగు దానియొక్క పరిచయ వాచకము. మన మేరితిగ నారీజాతిని గౌరవించునది, ఆదరించునది సీతాశబ్దమున నభిహితమైయున్నది. ఆశీర్వాదించినప్పుడు 'సీతామృతారవిపతే కమ్ము' అందుము. భారతీయ నారులు తమ్ము సహిష్ణుతామూర్తియు, పతిపరాయణయు, విశుద్ధస్వభావురాలును, రామభార్యయునగు సీతయొక్క సంతానముగా భావించురు. ఆయను అన్నికష్టముల సహించినది గాని రాముని పల్లెత్తుమార్చిన అనలేదు. ఈ దుఃఖకష్టముల సహించుట కర్తవ్యముగా భావించిన దాబిడ్డ; చలింపక, శాంతముగ అన్నిటిని సహించినది. ఆపె వనవాస మెంత ఘోరమైనదో, విచారశూన్యమైనదో ఆలోచింపుడు—కాని, ఆపె హృదయమున విసుగు ప్రవేశింపలేదు. ఇట్టి తిలిక్కియే భారతదేశముయొక్క విశేషము. బుద్ధభగవానుడు పల్కి యున్నాడు:—'దెబ్బకు దెబ్బనిచ్చిన దానివలన నగున దేమియులేదు. కేవలము జగత్తున మరొక పాపము హెచ్చుటలేదు.' ఈ విశేషభావము సీతయొక్క ప్రకృతిలోనేయున్నది. అన్యాయ ప్రతీకారచింత ఆపెయెడలో ప్రవేశింపలేదు.

భారతదేశమున ప్రతిబాలికకు సావిత్రివలె పతివ్రతయగునట్లు ఉపదేశ మియ్యబడును. ఆపె ప్రేమ ముందు మృత్యువు జయింపబడెను. ఆపె తన ప్రేమబలమున యమునినుండి తన భర్తను పొందగలిగెను.

* * *

హిందూమతము మానవునికొఱకు నిర్దేశించు ఏకమాత్ర కర్తవ్యము—ఒక్కటే—అనిత్యతయందు నిత్యవస్తు సాక్షాత్కార ప్రయత్నము; కాని, దీనిని సాధించుటకు గాను ఒకేమార్గమును సూచింప సాహసింపదు. వివాహము, బ్రహ్మచర్యము, మంచిచెడుగు, విద్యమూర్ఖత్వము,—ఏ విషయమైన కానీ, చరము లక్ష్యమునకు గొనిపోవసాయవచ్చును. మహాభారతమందలి ఆతరుణయోగి కథ—క్రోధానలమున పక్షుల భస్మమొనరించి, పతివ్రత, ధర్మవ్యాధులకడ నుపదేశమంది సాధననొనర్చి తత్వజ్ఞానము నందినవాని కథ—గుర్తునకు దెచ్చుకొనుడు.

* * *

ఈదేశమున పురుషుడు స్త్రీలయెడ నిట్టి భేదబుద్ధి నెందులకు వహించినాడో తెలిసికొనజాలము. మఱి, వేదాంతశాస్త్రము వచించుచున్నది కదా, ఒకాచితవస్తువు సర్వభూతముల వెలయుచున్నదని. మీరు స్త్రీనిదనే ఒనర్చుచున్నారు. కాని, వారి మంచికై ఏమొనర్చితిరో చెప్పుడు. స్వృతులను వ్రాసి, నియమముల బద్ధమొనర్చి పురుషులు స్త్రీలను సంతానోత్పాదనాయంత్రములు గా మార్చివైచినారు. మహామాయ (జగన్మాత)యొక్క ప్రత్యక్ష విగ్రహములగు వీరిని పైకి తీసుకొనిరానిచో మీకితర మార్గమున్నదా? ఏ శాస్త్రమందైన యువకులు భక్తిజ్ఞానముల కధికారి

ఋతు కాళాలరవి వ్రాయబడియున్నదా? బ్రాహ్మణులు రదితరజాతులవారు వేదసారా సర్వలని వదించినప్పుడే భారతదేశమునకు పరిణము సంభవించెను; అప్పుడే స్త్రీల వేదాధికారమునుగూడ లాగికోనిరి. వేద కాలమున, ఉపనిషత్తుల కాలమున, మైత్రేయి, గార్గి, ప్రభృతులగు స్త్రీలు బ్రహ్మవిచారమున పురుషులతో సమానముగ నిలబడ గలిగియుండిరి. వేలకొలది వేదజ్ఞులున్న సభలోలేచి, గార్గి యాజ్ఞ వల్క్యుని బ్రహ్మవిచారమున కాపొందినది. ఒకప్పుడు వీరీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానాధికారమున్న ఇవ్వకముటుకెదులకుండ గూడదు? ఒకప్పుడు జరిగినది మరొకప్పుడు జరుగవచ్చును. ఇయ్యది చరిత్రప్రసిద్ధము.

సరబ్రహ్మతత్వమున లింగభేదములేదు. మనస్సు బహిర్ముఖమై యున్నప్పుడు లింగ భేదము కన్పట్టును. మనస్సంతర్ముఖమైన లింగభేదము తొలగిపోవును. తుదికు నమ రస బ్రహ్మతత్వమున మనస్సు మురిగినప్పుడీ పుంస్త్రీ భేదజ్ఞానము సంపూర్ణముగా సంత ర్నితమై పోవును. మేము శ్రీరామకృష్ణుని

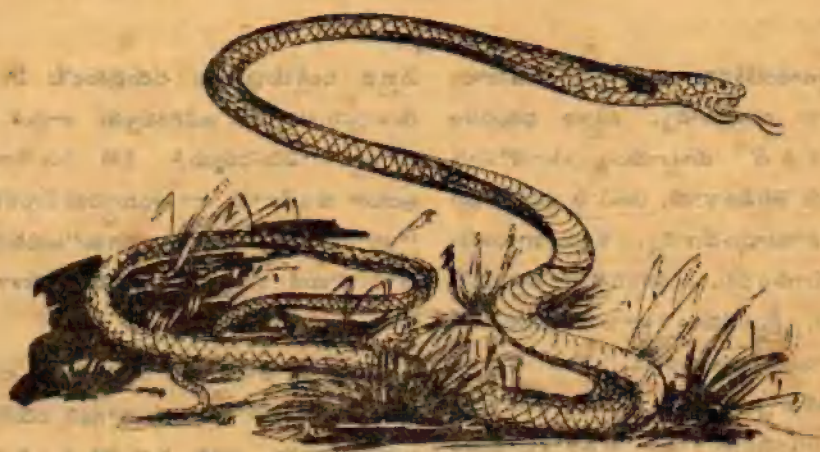
యందీవిషయమును ప్రత్యక్షముగా గాంచి తిమి. అందువలననే, బయటికి భేదమున్నప్ప టికి స్వరూపత, ఎట్టిభేదమును లేదని నదించుచున్నాను. పురుషుడు బ్రహ్మజ్ఞ దన గలిగినచో స్త్రీముటు కెదులకు కాళాలను? పర్వాపభాసాత్మకముగు ఆత్మతత్వ మును ప్రత్యక్షమొనర్చుకొన గలిగినప్పుడీ లింగభేదము అంతర్నితమైపోవును. శ్రీరామ కృష్ణునికి స్త్రీయన్నమాత్రముననే మాత్ర్య బుద్ధి సజాతిదై నగానీ ఎట్టిదై నగానీ.

పురుషుని కవసరమైనట్లే, యువతులకు గూడ బ్రహ్మచర్య మత్యంతావశ్యకము. పూర్ణయోగి కావలెనన్న లింగాభిమాన మును త్యజింపవలెను. ఆత్మకు లింగభేదము లేదు, అగుచో నయ్యది తన్నుదా లింగాభి మానమునువహించి కలువల మొనర్చు కొనుటా? స్త్రీపుంభేదము ఆత్మయందారో పింపబడిన భ్రమమాత్రమే—కరీరవిషయ మునగూడ నిమగ్ని సత్యము.

(అనువాదకడు: శ్రీ చూడ్లానంద)

నల్ల త్రాచు

తాటువేసి విషము క్రొక్కెనా

యింక నా విషానికి విరుగుదు లేదు.

నల్ల త్రాచువ.టిదేమానవునకు నిరుత్సాహము కలిగించు నీరసము.

త్రాచు విషమునకు తిరుగులేకున్న లేకపోవచ్చు

గాని మానవుని నీరసమునకు—నిస్సత్తునకు

అదృష్టవశాత్తు విరుగుదు వున్నది.

అది అమృత సేవనము.

మానవుని అవరించు నిస్సత్తువను పారద్రోలి

ఉష్ణరక్తమును జీవితోత్సాహము నిచ్చునది

“అ మృ త ”

కేసరికుటీరం - మద్రాసు

ఏజంట్లు : శీతారాం జనరల్స్టోక్స్ - బెజవాడ

నేను అర్థవారింటికివచ్చాను. అప్పుట్లో నేను చాలా తెలివితక్కువగా ఉండేదాన్ని. బట్టలు ధరించడం ఎలాగో ఒకరితో మాట్లాడటం ఎలాగో కూడ బోర్తిగా నాకు తెలిసేదికాదు. తలఎత్తి ఎవరితోనూ మాట్లాడలేక పోతూవుండేదాన్ని. కండ్లు వాటంతట అచే వారిపోతూఉండేవి. ఎవరివగ్గరకైనా వెళ్లాలంటే సిగ్గుగాఉండేది. శ్రీల ఎదుటకైనా సరే మునుగులేనిదే వెళ్ళడానికి సరిహద్దు ఉండేది. నేను కొద్దిగా హిందీ చదువుకున్నాను. కాని నవలలు వాటకాలు అంటే నాకు ఇద్దంవుండేదికాదు. అవకాశం దొరికి నప్పుడల్లా రామాయణం చదువుకూఉండేదాన్ని. రామాయణం అంటే నాకు చాలాఇష్టం. దాన్ని మనుష్యులు వ్రాశారనుకోను. దేవతలువ్రాశారని నా నమ్మకం. నేను ఇంట్లో ఏదోఒక పనిచేస్తూఉంటాను. ఏమీ పనిలేకపోలే రాత్రి ఒడుగుతూఉంటాను.

మా అత్తగారంటే నాకు చాలభయం. ఒకరోజున పప్పులో ఉప్పు ఎక్కువయింది. మా మామగారు భోంచేస్తూ ఉప్పు కొంచెంఅంచనాగావేయ్యమన్నారు. ఇంతకంటే వారు ఏమీ అనలేదు. అమాట వినగానే నాహృదయం కంపించిపోయింది. ఆ మాటకంటే నన్ను తేలిచే దింకొకటి లేదనుకున్నాను. కాని నా తెలివితక్కువతనం మా బాబుకికాదుగా నాభర్తకు ఇష్టం ఉండేదికాదు. వారు వీలుపని చేస్తూఉండే వారు. మంచిమంచి దీగ్రీలుకూడ పొందారు. వారు నన్ను ప్రేమిస్తూఉండేవారు. కాని ఆప్రేమలో దయ ఎక్కువకనిపిస్తూఉండేది. శ్రీల ఆచారాలు వారివిద్య మొదలైన విషయాల్లో వారు చాలా ఉదారులు. ఆకారణంచేత నా పదకులుమూచి వారు చాల విచారిస్తూవుండేవారు. నాతో మాట్లాడుతూవుంటే నారికి ఏమీ అనందంగాఉండేదికాదు. నిద్రవస్తే

ఏదైన ఇంగ్లీషుపుస్తకం చదువుతుంటే ఏం చదువు రున్నార అని నేను అడిగినప్పుడు నావంక దయతో చూస్తూ “ఏమిచెప్పును? నీకు ఏమీ తెలుస్తుంది” అంటూ ఉండేవారు. నా ఆసమర్థతకు సిగ్గుపడేదాన్ని. “ఇలాంటి విద్వాంసులను నేను తగ్గను” అనుకునేదాన్ని. కాని బాబుకీ నన్ను ఎప్పుడు నిరాశకలుగా చూడ లేదు.

ఒకరోజున సాయంత్రం రామాయణం చదువుకూ వున్నాను. దానిలో భరతుడు రాముని పెడుక్కంటూ బయలుదేరాడు. అతని కరుణాక్రందన శుద్ధిం చదువుకూవుంటే నా హృదయం దుఖంతో నిండి పోయి కళ్ళనుండి నీళ్లు ప్రవహిస్తున్నాయి. దుఃఖంపొంది వస్తూంది. ఇంతలో బాబూకీ గదిలోపలికి వచ్చారు. నేను వెంటనే పుస్తకం మూసివేశాను. వారిపదుట నా తెలివితెక్కువతనాన్నికప్పిపుచ్చాలని ప్రయత్నించాను. కాని వారు పుస్తకాన్ని చూచారు. రామాయణమా అన్నారు. నేను అపరాధినివలె తలవంచుకొని ఆవునన్నాను. పుస్తకము చాల మంచిభావములతో నిండియున్నది కాని మానవస్వభావము ఆ గ్రంథంలో అంతగాగా చూపించలేదు. ఇంగ్లీషులేఖనలు ప్రేంది లేఖనలు అలా చూపిస్తాయి. నీకు ఈసంగతులు తెలియ వన్నారు. ప్రస్తుతం ఇంగ్లండులో స్వాభావికత ఉంటుంది. వారుకాలానుసారంగా కథలు వ్రాస్తారు. వాటిని చదువుతూవుంటే చాలఆకర్షణం కలుగుతుంది. మనకవులు అడుగడుగునకు భర్మములు నీకులును భోధిస్తూవుంటారు. అందుచేత అప్పుడప్పుడు వారి భావములందు ఆస్వాభావికత వస్తూవుంటుంది.

ఈ లోకానికి రామాయణములో కూడా వున్నది. బాబూకీమాటల్లో అర్థం నాకేమీ తెలియలేదు. నాకు రామాయణం చాలా బాగుంటుంది. ఇంగ్లీషుపుస్తక

కాకు వాకు యెలాతెలుస్తాయి అన్నాను. “ఏమీ కష్టంలేదు. ప్రతిరోజూ ఒకగంట సదివివల్లయితే కావలసినంత యోగ్యత సంపాదించుకోవచ్చు. నీవు వామాటే వివ్రు. ఎంతచెప్పినా వాడగ్గర నీకు నీగ్గ పోదు, ఎంతచెప్పినా ప్రయోజనంలేదు. కొంచెం కుద్దంగాఉండు. పరమాత్ముడు మనకు పొందర్యాన్ని ఇచ్చాడు. దానిని మనం కృంగారించుకొని వృష్టి పొందించుకోవాలి. కాని నీదృష్టిలో వాటికి నీవు యోగ్యత యియ్యడంలేదు. తురూపియైన భర్తవద్ద ఎలాఉంటేనేమి అనుకుంటావు. నీవు వాకు బలా త్కారంగా వైరాగ్యం వేర్పాలనుకుంటున్నావు. నేను రాత్రివిగళ్లు కష్టపడి సంపాదిస్తున్నాను. వా కోరిక ఏమిటంటే ఆద్రవాన్ని నీవు చక్కగా విని యోగించాలి. కాని నీతెలివరకు వరసం పురాతనపు అభిప్రాయాలు వాకస్తాన్నంతా వ్యర్థం చేస్తున్నాయి. స్త్రీలు వేవలం వంటచేయడానికి, పతిత్రాణ చేయటానికి, ఏకాదశివ్రతాలు చేయటానికి కాదు. వారి శివితాభిప్రాయాలు చాలాకొప్పవి. వారు పురుషుల సామాజికవిషయములందు, మానసికవిషయములందు సమానరూపంగా భాగాలను తీసుకొనడానికి అధికారిము. వారికి పురుషులవలె స్వతంత్రంగా ఉండటానికికూడా అధికారంఉంది. వాకు నీ అమాయకత్వం చూస్తే చాలకష్టంగాఉంది. స్త్రీ పురుషుని అరాంగి. కాని నీవు నన్ను మానసికంగాగాని సామాజికంగాని ఏవిధంగానూడ సంతోషపెట్టలేకుండా వున్నావు. నా ఆచారాలు విచారాలు ధర్మాలు నేను. నీ ఆచారాలు నీధర్మాలు నేను. శివితంలో ఏపనిలోను వాకు నీవల్ల యేవిధంగానూడ సహాయం లేదు ఏమైన ఆలోచిస్తున్నావా? నా శివితం ఏవిధంగా వాశవం అవుతుందో అన్నాను.

చాలాకీ చెప్పినమాటలు యధాగము. నేను వారిమెదలలో ఒక ఇమిషనులుమలాగా ఉన్నాను. అరోజునుండి నేను వారుచెప్పినప్రకారము నడచుకోటానికి ప్రతిష్ఠ చేసుకున్నాను.

౨

మంచిమంచిబట్టలు కట్టుకోవడమన్నా నగలు సింగారించు కొనడమన్నా వాకు యిష్టంలేదని ఎలా చెప్పగలను. ప్రపంచంలో ప్రతిస్త్రీకి ఈకోరిక ఉంటుంది. బాలకునిదగ్గరనుండి వృద్ధులవరకూగల ప్రతివ్యక్తికి సింగారించుకోవడమంటే సరదాగా వుంటుంది. అందులో నేను యవతని. మాకన్నవా రింట్లో చేతినిాడవడకిన మోటదుస్తులు వేసుకోవడం ఆలవాటు. మాఅమ్మ నాయనమ్మ స్వయంగా రాట్నంవదలి నూలుతీస్తారు. సారెవానిచేత బట్టలు నేయిస్తారు. అందుచేత యిటుట బట్టచాల తక్కువగా కొంటాము. నేను ఎప్పుడైనా సన్నచీర కట్టుకున్నా, కృంగారించుకున్నా, పెద్దఇంటిదిద్దలకు రగడని వెంటనే మాఅమ్మ కోప్పడుతూవుండేది. ఎప్పుడైనా అద్దంలో ముఖంబూచుకున్నాకూడా ఆమెకు చాలా కోపంగా ఉండేది. కాని బాబుకీ పట్టుదలవలన నా సందేహం లన్నీపోతున్నాయి. నాఅత్తగారు ఆడు దిద్దలు నామస్తాబునుదూరి మండిపడుతూవుండేవారు. కాని ఇప్పుడు నాకు వారంటే తక్కులేదు. బాబుకీ ప్రేమకు పాత్రయకావడమే - ఆయనను సుఖపెట్టడమే నాశిద్దేశము. ఇప్పుడు ఆయన అభిప్రాయాలకు నాఅభిప్రాయాలకు సామ్యం కరుచుకూవున్నది. ఇప్పుడాయన చాల ప్రసన్నులుగాఉంటున్నారు. వాకోసం ఫేవర్ చీరలు, అందమగులాకట్టు, మెరుస్తూ ఉండే స్త్రీపుర్ను తెచ్చావున్నాను. కాని ఈవస్తువులను ధరించి ఎవరియెదుటకు పోయేదాన్ని కాదు. ఈవస్త్రములు వేవలం ఆయనఎదుటే ధరిస్తూ ఉండేదాన్ని. నన్నుచూస్తే మావారికి చాల సంతోషంగాఉండేది. స్త్రీ తనభర్తను ప్రసన్నునిచేయుటకు ఏమిచేయదు? ఇప్పుడు నాకు యితిఫనులు చేయుటంటే ఆసక్తింది. కాలముఅంతా సింగారించుకోవడముతోను, పుస్తకాలు చదువుటతోను గడచిపోతూంది. నాకు పుస్తకాలంటే ప్రేమ ఎక్కువయింది.

నేటివరకు నా ఆత్మమామలను గొరవించుకూ
వుండేదాన్ని. బాట్లు, గొనువేడుకొని వారిఎదుటకు
తెచ్చడానికి నాకు సామానం ఉండేదిగాదు. నాభర్త
కుదలకొంది రూపాయలు సంపాదిస్తూవుంటే నేను
యింట్లో దానిలాగా ఎందుకుండాలని అనుకొన్నాను.
నాకోరికప్రకారం చెయ్యాలనుకున్న పని చేస్తాను లేక
పోలే లేదు. నాకు ఆశాపించేవారు ఎవరు? నాకు
ఆత్మాభిమానం వృద్ధి అయింది. ఆత్మకారు ఇంట్లో
నాకు ఏదయిన పనిచెయ్యమని చెప్పినట్లయితే నువ్వో
వినుక్కుంటూ ఉండేదాన్ని. ఒకకోరికనకుదయం
ఫలవారం తయారుచేయమన్నారు. నేను వినిన
నట్లుగా జరిగిపోయాను. ఆమె కొంచెము నీపటివరకు
నాకోరికం యెదురుమాదిరి. నేను గదిలోనుండి రాక
పోయేటప్పుటికి ఆమెకు కోరికపడింది. ఆమెది
సమాజంగా కోరికప్రభావం. కొంచెముమాటకుమాడ
పెద్దదిచేసి ఆల్లరిచేస్తుంది. ఆమె కేవలం నన్ను రానీ
లాగా మాచేసి, తనకుమార్తెలను చాలా ఆదరంగా
మాచేసి. ఆమె రుద్రునిపాడుకూ గదితలుపు దగ్గరకు
వచ్చి ఫలవారం తయారుచేశావా అని అడిగింది.
ఇప్పుడు అవకాశంలేదని బహుళం చెప్పాను.

“పనిచెయ్యకుండా కూర్చోకుంటే నీవనా? ఏమిటా
గర్వం. నా భర్త సంపాదిస్తూంటే నేను పని
ఎందుకు చెయ్యాలనుకుంటున్నావా? నీభర్త లక్షలు
సంపాదించినాసరే ఇంట్లో అధికారం నాదే. నాకు
నాలుగుపైసలు సంపాదించటం ప్రారంభించాడు.
నీవు రాణిగాయలాను తయారవ్వాలనుకుంటున్నావు.
కాని నానిని పెంచి పెద్దవానిని చేసేవత్తుకు నీవు
రాలేదు. నేనే కానీ విద్యబుద్ధులుచెప్పించి
యోగ్యుణ్ణిచేశాను. ఏమిచేమలు. నిన్ను దిగావోలేరో
అప్పుడే తెలివినద కూర్చోవాలనా అలాచదా?”
అని కదలింది. నేను ఏదవటం మొదలుపెట్టాను.
నోటినుంచి ఒక్కమాటైనా రాలేదు. బాటాడే
అసమయంలో మేడవాదగదిలో కూర్చోని చదువు

కుంటున్నాను. ఈపోట్లాటంతా నాకు విన్నాడు.
చాకి చాల కష్టంకలిగింది. కాబట్టి గదిలోకిరాగానే
“అమ్మ కోరికం ఆదురుకుతినమా చూచావా,
ఈలాంటి స్త్రీలవలననే స్త్రీలకు తమ కీర్తిముఖ
పర్యటాల్లాగ తోనూపున్నాయి. చూడకుములో ఎంత
వేదన కలుగుచున్నరో తెలుసుకోవటకష్టం. తనతమే
బిరుదుపోతుంది. ఎలాగంటే, ప్రకాశము, వాయువు
తేలిచెల్లు ఎలా ఎండిపోతాయో ఆలాగే మనుష్యుల
ఆత్మోన్నితిమాడ ఆగిపోతూవున్నా. ఆమెకుమార్తె
అవటంచేత ఆమెఎదుట యేమీ మాట్లాడలేదు.
నామితమాడ ఆమెకు చాల అధికారంఉంది. కాబట్టి
ఆమెకు విరుద్ధంగా మాట్లాడటం చాలనిన్న ఆత్మ
స్వభావం మాగ్నచెందదు. ఆమె రిట్టివట్లుపెట్టమా
లేక రెండవదాని చూచుకోవటమా. చెప్ప నీ యభి
ప్రాయం.” అన్నారాయన.

నేను బగుత్తూ మియిస్తుంటే ఆలాగే
చేస్తాను అన్నాను. నేను ఇక నుండి చదువను.
వ్రాయను. ఆత్మగారి ఇష్టప్రకారమే చేస్తాను. చదివి
చేసేది ఏమింది అన్నాను.

“నీవు చదువుచూడడం నాకు ఇష్టంలేదు. నీకు
నాగరికత గలదానినిగా, విద్యావతిగా చేయడం
నాకు ఇష్టం. ఇతే అమ్మకు చాలకష్టం కలుగజేస్తూ
వున్నాయి. కాబట్టి వేరేపూర్వో ఉందాం. పక్షి
పనిమాడా ఇక్కడ గొరకటం లేదు” అన్నాను. నేను
చాకి ఏమీ విరుద్ధముగా చెప్పలేదు. కాని వంటరిగా
వుండాలని భీషుపడ్డాను. అయినా ఆక్కడ
స్వతంత్రంగా వుండవచ్చుమగదా అని సంతోషించాను.

3

ఆకోరికండి ఆత్మకారు నాతో మాట్లాడటం
మాచేశారు. ఇరుగుపొరుగువానిఎదుట, ఆదనిర్దల
యెక్కట, నన్ను పరిచాసంజేస్తూవుండేవారు. ఆమెవాద
ఉన్న గౌరవం తగ్గింది. నేను మా ఆయనవూద దివో
మోహనమంత్రం ప్రయోగించినట్లు అది నాదోషం.

భాద్రపద మాసము. జన్మాస్తమి వచ్చింది. ఇంట్లోవారంతా పూజచేసుకున్నాడు. నేనుకూడ యథావిధిగా పూజచేశాను. కామరేణి భవనం రాత్రి పన్నెండు గంటలకు ఆయిందట. మేమంతా కూర్చుని పొడుసుంటున్నాం. బాబుకి యివన్నీ గిట్టవు. వారు పండుగలోనాన రంగురంగులకుడా రారు. పొడటం, వాయింపుటం సంగతి చెప్పనే అక్కలేదు. రాత్రి ఒంటిగంటకు వారి గదిలోకి వెళ్ళాను. వారు నాకు నచ్చకెప్పుటం మొదలెట్టారు. “ఈవిధంగా కలిరాన్ని కష్టపెడితే లాభం ఏమిటి? కృష్ణుడు మహా పురుషుడే. కాబట్టి పూజచేయుట మనకు కర్తవ్యము. కాని ఈ తాళాలు, మేళాలువల్ల లాభం యేమిటి? యిదియంతా మోసం. వట్టి బాహ్యదంబరం” అన్నారు.

బాబుకి స్వయంగా ఈ మాధ్వాన్నే అనుసరిస్తూ ఉండేవారు. వారు ధర్మవర్ధితుల చాల ప్రశంసిస్తారు. కాని ఎప్పుడూ చదువరు. హిందూధర్మాలంటే వారికి చాల ఇష్టం కాని సమయానుకూలంగా ప్రవర్తించరు. భారతదేశం చెడిపోదానికి కేదాంతమే ముఖ్యకారణం అని అంటూ ఉండేవారు. ప్రపంచంలో ఉండే ప్రతిపదార్థాన్ని కుచ్చంగా చూస్తూంటే మనం అనుభవించేది ఏమిటి? ఎల్లప్పుడు నోరు మూసుకొని కూర్చుంటే మన నిర్వాహం ఎలా జరుగుతుంది?

అసమయంలో వారికి సమాధానం ఇచ్చే శక్తి వాదగర్భ ఎక్కడున్నది? వారు యూరోపియనుల నాగరికతప్రకారం మాట్లాడుతున్నారనుకొన్నాను.

౪

కొన్ని దినములు జరిగిన తరువాత మేము అలహాబాదు వెళ్ళాము. రెండంతస్తులమీద అద్దకు తీసుకున్నాము. అమేదాబాద్ ఆలంకరించివుంది. మాకు బడుగురు నాకల్లు—ఇద్దరు స్త్రీలు, ఇద్దరు పురుషులు. ఒకడు వంటవాడు. నాకు ఇంటిపనులలో ఎట్టి సంబంధమలేదు. వలలు చదువుకుంటూ కూర్చునే

వాన్ని. భోజనం బల్లమీదికి వస్తావుండేది. బాబుకి చాల ఇష్టంగా భోంచేస్తావుంటున్నాడు. మొదట నాకు సిగ్గు కలిగింది. కాని నెమ్మది నెమ్మదిగా నేను కూడా బల్లమీదనే భోజనంచేయుటం మొదలు పెట్టాను. మాకు ఒక అందమైన బండికూడావుంది. ఇప్పుడు మేము పది ఆడుగులుకూడా నడవటంలేదు. ఎక్కడికైతే నా పెళ్ళాలింటి బండి హాజర్. మానాడు ఇదే ఫేషన్ అనేవారు.

మానారి రావిడి ఇప్పుడు చాల తక్కువయింది. అప్పుడప్పుడు వారు చింతగావుండటం చూస్తూవున్నాను. ఆరాయం తగ్గినప్పుడు స్వయం తగ్గించుకుందామని, చిన్నిఇంట్లో ఉందామని, ఇద్దరు నాకల్లు చాలని చెప్పాను. కాని బాబుకి ఎప్పుడూ చెబుతూ ఉండేవారు: “నేను నా వాదాద్రాష్టి స్వయంగా ఎందుకు చేస్తూనేనుకోవాలి. దర్శిదత్తను చూటాలి. మనము రీదవా మని తురదిలో. మళ్ళీ లక్ష్మి స్వయంగా మనవద్దకు పరుగెత్తుకొని వస్తుంది. ఎక్కువగా ఖర్చుచేయుట ద్రవ్యోపార్జనకు మొదటిపెట్టు. ఇంకు కలన మనలో గుర్తయిగావున్న శక్తులు వికసిస్తాయి” అని అన్నారు.

మాకు ఖర్చు దినదినము వృద్ధిఅవుతున్నది. మేము వారమునకు మామూసార్లు సివిమా చూస్తూవున్నాము. వారానికి ఒక్కసారి తప్పకుండా మిత్రులకు విందు చేస్తూవున్నాము. దీవితంలో ఇలాంటి సుఖాలు అనుభవించటమే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాము. ఈశ్వరుడు మనకు మంచి వస్తువులు అనుభవించటానికి ఇచ్చాడు. వానిని అనుభవించుటే ఈశ్వరుని ఆరాధించటం. ఒక క్రిష్టియన్ రేడి చదువు చెప్పుటకు సంగీతం నేర్పుటకు వస్తావుండేది. ఇంట్లో ఒక పియానోకూడ హాజరయింది. ఈ ఆనందంలోపడి రామాయణం మరి భక్తమాల చదవటం మర్చిపోయాను. ఆత్మస్తకాలంటే నాకు వినుగు, ద్వీపం. దేవతలమీద విశ్వాసం తగ్గిపోయింది.

తెమ్మది తెమ్మదిగా పెద్దవారిలో నేను కూడా చేయటం మొదలుపెట్టాను. ఇది ఒక క్రొత్తసామెత. వీరి ప్రవర్తనలు, ఆచారవిచారాలు నాకు చాల క్రొత్తగా కనిపించాయి. తెమ్మల్లో కాకివలె నేను ఈ సామెతలో కనిపిస్తున్నాను. ఈలేడీలు పినిమాలను గురించి, ఆవృద్ధులను పేదరికలను గురించి, మంచి మంచి తేఖడులను గురించి మాట్లాడుతూవుండేవారు. వాళ్ళయొక్క చాతుర్యం, బుద్ధితీవ్రత చూస్తే నాకు చాల ఆకర్షణగా ఉండేది. వారు మునుగులేకుండానే బయటకు వచ్చేవారు. వారి సాహసానికి నేను చీతిరుకాలవయ్యేదాన్ని. వారు నమ్మగూడ తమకెంటు తీసుకొని పెట్టుటకు ప్రయత్నించారు. కాని నేను సిగ్గుచేతనే పెట్టేదాన్ని కాదు. నేను వారి ముఖములలో ఎప్పుడు విచారం చూడలేదు. మిస్టర్ దాసు నకు చాల అబ్బుగా ఉంది; కాని మిస్టర్ దాసు మొగముమీద చింతారేఖ కనిపించలేదు. మిస్టర్ బాగ్డే క్షయిరోగముతో హాస్పిటలులో ఉన్నారు. కాని మిస్టర్ బాగ్డే నిత్యము టెన్నిను ఆడుటకు వస్తూవుంది. ఈ లేడీల ప్రవర్తనలలో ఒక ఆకర్షణకత్తి ఉంది. అది నన్ను ఈడ్చుకొనిపోతూవుంది. వారు ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుతూవుంటే నేనలం దేవతలే అనుకుంటూవుండేదాన్ని. నేను ఈలోటును పూర్తి చేయటానికి ప్రయత్నం చేస్తూవుండేదాన్ని.

బాబూజీ మొదటమండి చాలా అదరంగా చూచారు. నన్ను ఎల్లప్పుడు డియర్, డార్లింగ్ మొదలగు నామములతో పిలుస్తూ ఉండేవారు. నాకు అమాటలయందు డాంబికం కనిపిస్తూవుండేది. ఆ మాటలు హృదయముమండి గళ నాలుకచివరనుండి వస్తున్నాయని తలచేదాన్ని. చాల ఆకర్షణకరమైన విషయమేమంటే ఆయనగారిమీద మొదట నాకున్న ప్రేమ యిప్పుడు లేదు. ఇప్పుడు వారికి తలకొప్పివస్తే నా హృదయానికి ఏమీ బాధకలగటంలేదు. నాకు ఆత్మగౌరవం హెచ్చుసాగింది. ఇప్పుడు నేను

దివసంతా పింగాణియకోటలోనే గడుపుతున్నాను. ఇదే ప్రపంచంలో ముఖ్యకర్తల మమకూర్చున్నాను. నా సౌందర్యాన్ని చూచుకంటే నాకు గర్వం ఎక్కువయింది. నేను యితరులకోసం గళ నాకోసం బ్రతకాలి అనుకున్నాను. త్యాగం, వేద మొదలగు భావాలు నా హృదయంనుండి బుద్ధమయ్యాయి.

నేను ఇప్పుడుకూడ పరదాలోపలనే వుంటున్నాను. కాని ఇతరులు నా సౌందర్యాన్ని పొగడుతూ వుంటే వివాహాని నా హృదయం చాలా తహతహ పడుతూంది. ఒకరోజున మిస్టర్ దాసు చాలమంది సభ్యులు, బాబూజీ అంతాకలసి కూర్చున్నారు. నాకు, వారికి మధ్య ఒక పరదా అడ్డు. మావారికి నన్ను ఆ సభ్యులకు చూపించాలని వుండేది. కాని సిగ్గుపడతానని తీరుకునేవారు. తమ మిత్రులు నన్ను చూచిగలందులకు ఒక పని మిషగా పెట్టుకొని మాటి మాటికి నన్ను పరదాదగ్గరకు పిలుస్తూ ఉండేవారు. కొన్ని దినాలకు నా పరదా అదృశ్యమయింది. అలహాబాదు వచ్చి రెండు సంవత్సరాలు గడిచింది. పరదాలేకుండగనే మావారిలో పీకారకు వెళు తున్నాను. పైరు అయినతరువాత టెన్నిన్ వచ్చింది. మొదట టెన్నిన్, క్లబ్బు అని తమాషాగా కని పించాయి. వీరు వ్యాయామముకోసం కాదు. ఆడం బరంకోసం ఆడుతున్నారని తలచాను. వారు చేసే ప్రతిపనిలోనూ, వంగటంలోనూ, పరుగెత్తటంలోనూ, గంటువేయటంలోనూ ఒక కృత్రిమత కనిపిస్తూవుంది. క్లబ్బులో ఇంతకంటేకూడా నిద్రాటలు వున్నాయి. సంభాషణలో సారములేని ఇంగ్లీషుముక్కలు ఉపయోగించటం వచ్చిరాని వర్తలు వచ్చటం. పునఃపలను కూన్యదృష్టితో చూడటం—పెద్ద గంధగోళంగా వుంది. కాని క్రమేపీ నాకుకూడ ఆ అనుకరణే వచ్చింది. ఈ ప్రదర్శనాల్లో చాలా శక్తివంతమైన తేలునుకున్నాను. నేను ప్రతిదినం క్లబ్బు మొదలు నన్నుచూచి ఆకర్షణపడేలాగా అలంకరించుకొనే

దాన్ని. జనులు నా సౌందర్యాన్ని ప్రశంస చేస్తూ ఉంటే నా ఆనందానికి హద్దు ఉండేదికాదు. కాని నా ప్రవర్తనను అంతరికంగా చూచుకుంటే నాకు చాలా భయంకరమిది. ఏమైపోతానో అనుకునే దాన్ని. క్లబ్బుకు వెళ్లటం మానేద్దామా అనుకున్నాను. కాని సమయానికి రెయారై వెళ్లేదాన్ని. నేను నా వశములో లేను. నా హృదయం దుర్బలం అయిపోయింది.

౫

రెండుసంవత్సరాలు గడిచాయి. బాలు ప్రవర్తనలో ఒక విచిత్రమైన మార్పుకలిగింది. వారు ఎప్పుడు వినారంగా ఉన్నట్టు కనిపిస్తున్నారు. నాలో చాల తక్కువగా మాట్లాడతూ ఉండేవారు. ఏదో గొప్ప చింత వారికి కలిగిందని తెలుసుకున్నాను. ముఖము ఎప్పుడూ వాడివుండేది. ప్రతి చిన్నవిషయానికి నొక గ్లను కోపదుకూ వుండేవారు. బయటకు వెళ్లడం మానేశారు.

ఒకమాసానికిత్రోవ్వం వందపనులుఉన్నా సరే క్లబ్బుకు తప్పకుండా వెళ్లేవారు. ఇప్పుడు తనగదిలో కూర్చొని పత్రికలు, పుస్తకాలు చదువుకోడం మొదలెట్టారు. వారు ఎండుకీలా మరీవాలో నా కర్గం కాలేదు.

ఒకరోజున వారికి తీవ్రంగా జ్వరంవచ్చింది. కాని నాకు వారివద్ద కూర్చొని బుద్ధిగాలేదు. నామనస్సంతా నవలలమీద ఉంది. వారిదగ్గరకు వెళుతున్నాను. మల్లా వెంటనే తిరిగివస్తున్నా. టెన్నిస్ కు వెళ్లేసమయం అవుతుంది. వెళ్ళనా, వద్దా అని పెద్ద ఆందోళన పడ్డాను. చాలనేపటివరకు నామనసులో సంగ్రామం జరిగింది. ఇక్కడ కూర్చుంటే మనమనసు సంతోషం లేదు. ఇక్కడ వూరికే కూర్చొనడం అనవసరమని నిలువగల బట్టలు వేసుకొని రాకట్ తీసుకొని క్లబ్బుకు వెళ్ళాను. అక్కడ మిసెస్ దామతోను, మిసెస్

బాగ్డీతోను బాలుసిద్ధిచెప్పి నిక్కబొంగా కూర్చున్నాను. అంతా కోర్టులొనికి వెళ్ళటం మొదలెట్టారు. మిస్టరు దాను వచ్చి నన్ను రమ్మన్నాడు. నేనుమాడ కోర్టునకువెళ్లి ఆరటం మొదలుపెట్టాను.

నేటికి మూడుసంవత్సరాలకు పూర్వం బాలుడికి జ్వరంవస్తే రాత్రంతా వారికి విషమతూ ఉండేదాన్ని. హృదయవ్యాధులంగా వుండేది. ఆజ్వరం నాకన్నా వచ్చిందిగానే అనుకునేదాన్ని. కాని యిప్పుడు హృదయంలో నేనుమాభావం అంతరించింది. ఇప్పుడు ఆడంబరం, ప్రేమ ఎక్కువయింది. నేను ఎప్పుటిలాగ రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు ఇంటికివచ్చాను. బాలూడి కొంచెం మలాసాగాఉన్నట్టు కనిపించారు. వారు నన్ను కేవలం అంతరికంగా చూచారు. నేను పండుకున్నాను. నాహృదయం స్వార్థపరత్వాన్ని ఛిక్కరించింది.

నేను ఇప్పుడు ఇంగ్లీషువావల్సు బాగా చదివి అర్థం చేసుకుంటున్నాను. నాసంభాషణ ఇప్పుడు చాల తెలివితేటలలో కూడుకొనిఉంది. నాకు నామిత్రులలో తప్ప యితరులలో మాట్లాడటానికి సంతోషంగా ఉంది. తక్కువ అంతిమవారిలో మాట్లాడటం పెద్ద తప్పగా ఉంది. హిందూస్త్రీలమచూస్తే నాకు చాల అసహ్యంగా ఉండేది. వారిలో కిష్టచారంలేదని నా అభిప్రాయం.

బాలుడికి జ్వరం తగ్గలేదు. నేను క్లబ్బుకు వెళ్లడం మానేసి మూడురోజులయింది. మిసెస్ దాను రోగి వద్ద నర్సునుంచి కావలసినవని చెప్పింది. నేను ఒప్పుకున్నాను. రోగి వేవనుండి విడుదలకాగానే నాకు చాల సంతోషం కలిగింది.

ఒకరోజున రెండుబాములవేళ కుక్కలో పండుకొని ఇంగ్లీషుపుస్తకం చదువుతున్నాను. మాతాత్తుగా నా రోగి ఆలోచన కలిగింది. మావారిబబ్బు అశాస్త్రం అయితే అని ఆలోచించుతున్నాను. కాని నాకు ఏమి

దుఃఖం రాలేదు. కల్పనామయమగు శోకాన్ని కలచుకొంటూంటే ఒకవిధమైన ఆనందంకలిగింది. మిసెస్ దాను, మిసెస్ నాయుడూ మొదలయిన వారంతా నన్ను చూట్టానికి వస్తారు. నేను వారిని చూడగానే విచారంగా సోదరీమణులారా, అబ్బ! గంటకన్నంవచ్చింది! ఆమెయ్యి వాటినితం చీకటిరాత్రి లాగాను, పృథానంబోని దీపంలాగా అయింది. ఆమహా పురుషుని ఆత్మకు శాంతి కలుగుగాక అని అందామని ఆలోచించుకున్నాను.

నేను ఈవిధంగా నా మనస్సులో శోకత్రూరితమైన ఉపవ్యాపాన్ని రదించాను. శవాన్ని శ్మశానానికి తీసికెళ్లే సమయాన్ని స్త్రీలు కట్టుకునే బట్టలవరకు ఆలోచించాను. మమ్మల్ని గురించి పట్టణమంతా చర్చలు జరుగుతాయి. కంటోన్ మెంటువారందరూ నాకు వారి ఆత్మకాంతికై పుత్రులు పంపిస్తారు. అప్పుడు నేను వారి ఉత్తరాలను పత్రికలకు పంపిస్తా. వాటి తిరిగి జవాబు వ్రాచుకాలననే నా హృదయం అలా ముక్కలయిపోయిందని యెప్పు టకు తప్పు మరి సమయంలేదని వారి ఆత్మకు సంతతి కలుగుటకు వారి నందరినీ ప్రార్థనచేయమని ప్రకటిస్తా.

నేను ఈజిప్టువలలో మునిగివున్నాను. ఇంకెలా వర్స వచ్చి మిమ్మల్ని బాటుగారు పిలుస్తున్నారని చెప్పింది. క్లబ్బుకు వెళ్లేసమయం అయింది. విధి లేక వారిదగ్గరకు వెళ్ళాను. మావారికి జ్వరం పెల రోజులనుండి అలాగే ఉంది. చాల బలహీనంగా ఉన్నారు. వారు నాకై ప్రసక్తి విషయంగా చూచారు. కండ్లలో కన్నీరు నిండిఉంది. నాకు వారిమీద దయ వచ్చింది. కూర్చున్నాను ధైర్యంచెప్పుటూ. ఏమి చెయ్యమని మరియొక డాక్టరిని పిలువనా అని అడి గాను. ఆయన దృష్టి క్రిందకువంచి నాకు ఇక్కడ వుంటే జ్వరం తగ్గదు. నన్ను అమ్మదగ్గరకు పంపించు అన్నాడు.

ఇక్కడకన్న అక్కడ మీకు చికిత్స ఎక్కువ జరుగుననా, మీ యభిప్రాయం అన్నాను.

అమ్మను చూడాలని మనసు చాల తొందరపడు తూంది. మందులేకుండానే నేను అక్కడ ఆరోగ్య వంతుణ్ణి అవుతానన్నారు. ఇది కేవలం మీ ప్రాహ్ అన్నాను.

బహుశా అలాగే కావచ్చు కాని నా కోరిక చెల్లించు. నేను ఈరోగమువలన కాదు ఈజిప్టువలననే దుఃఖితుడనైపోయాను అన్నారు.

నేను ఆశ్చర్యంగా వారి వైపు చూచాను. అప్పుడు ఈ జీవితంవలననే నాకు చాల కష్టం కలిగింది. ఎక్కడ స్వచ్ఛమైన ఆలలు ఉన్నాయని, విర్మలమైన జలం ఉన్నదని ఆశపడ్డాలో అక్కడ మరుఘామి ఉంది. నేను దానికితీవ్రతాలను చూచి మోహితుడనై పోయాను ఈ నాలుగు సంవత్సరాలనుంచి ఈ ఉపవనంలో బాగా తిరిగాను. మొదటనుండి చివర వరకు అకాంతినే పొందాను. ఇక్కడ హృదయానికి కాంతిలేదు. ఆత్మకు శాంతిలేదు. ఇది ఒక ఉన్నతమైన శాంతియుత స్వార్థతృప్తివిలాపజీవితం. ఇచ్చట నీతి, ధర్మము, సహానుభూతి ముప్పునైనా కనిపించవు. నన్ను రక్షించు. ఏమి ఉపాయం లేనట్లయితే అమ్మకు ఉత్తరంవ్రాసి రప్పించు. ఆమె తప్పుకుండా వస్తుంది. తన దురదృష్టపు పుత్రుని దుఃఖం ఆమె చూడలేదు. ఆమె మమతాతృప్తిమగు దృష్టి స్నేహపూర్వకమగు కుశ్రూప నాకు పందమందులకన్న ఎక్కువ సని కేస్తాయి. ఆమె చూడడానికి నా మనసు చాల ఆకురతపడుతూంది. ఆమె హృదయంలో సత్యము, స్నేహము, ప్రేమ ఉంటాయి. ఆమె ఒడిలో చర్చి పోలే నాకు శాంతి కలుగుతుంది అన్నారు.

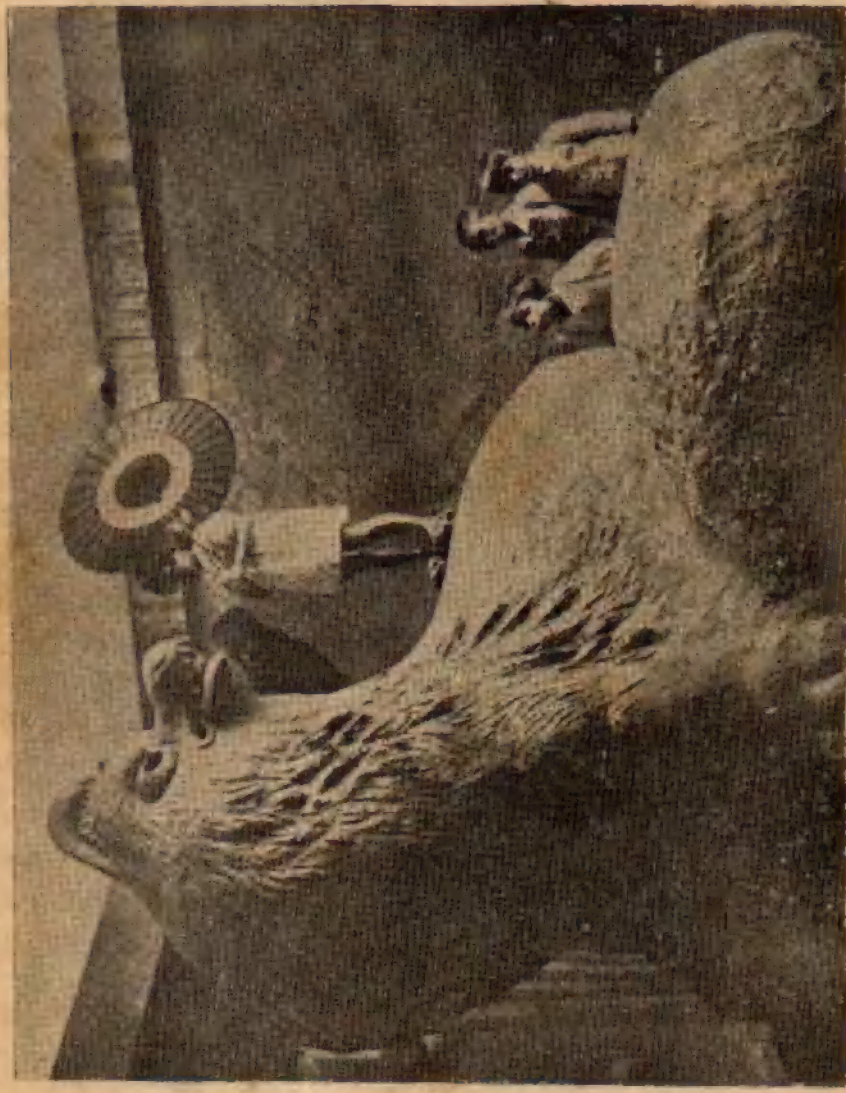
జ్వరంచేత వారు అలా వాగుతున్నారనుకున్నాను. వర్సని పెంపలేతరు చూడు డాక్టరుదగ్గరకు వెళ్లాలి అన్నాను. వర్స ధర్మామితరు తీసుకొని బాబు

శ్రీమతి పరిణయము
న - నటించిన శ్రీమతి అన్నాదొరై.
గౌరవమైన కటుంబమునకు చెందిన యువతి.

మట్టితో తయారుచేయబడిన బ్రాడ్‌గ్రా - పెద్దవిగ్రహము.
 3000 - కిలోగ్రాములు వీనియవు. చేయబడిన నూరు దినములుపైగా పట్టెను.
 జపానున సారాదు కాలామలకు సత్తములకు ఇది గుర్తు.

వగ్గరకు వెళ్లింది. వారు ఆమె చేతినుండి ధర్మామాల
యను లాగి శేలమీద బ్రద్దలుకొట్టారు. ఆది ముక్కలై
పోయింది. నావంక పోలవగాయాస్తా క్లబ్బు కళ్ల
దానికే బట్టలు ధరించుకొని దాక్తురువగ్గరకు వెళ్తావా?
అటుఇటు తిరగడానికి వెళ్తావని చెప్పారామా అని
అన్నారు.

నాకు చాలభయం కలిగింది. దుఃఖం కలిగింది.
బాబు కళ్లు మూసుకున్నాడు. కొన్ని చాలవేగంగా
కొట్టుకుంటుంది. ఎవరినైనా దాక్తురువగ్గరకు పంపురా
మని ద్వారంవగ్గరకు వెళ్లాను. ఈ అదరింపులు విని
నేను స్వయంగా ఎలా వెళ్లను?

ఇంతలో బాబులేదే కూర్చున్నాడు. వినయ
భావంతో నాలో వెప్పడం మొదలెట్టాడు. “నువ్వీలా,
నేను నీలో ఒకవిషయం రెండువారాలనుండి చెప్పి
లనుకుంటున్నాను. కాని సాహసం కలుగలేదు. నేను
చెప్పాలని నిశ్చయించుకోన్నాను. నేను ఇప్పుడుతిరిగి
నాఇంటికేవెళ్లి మొదటవరే జీవితం గడుపుకోరు
కున్నాను. నాకు ఈ భీతవంశం ఆపవ్యతిరేకింది.
ఇదే నా కోరిక మనకు ముఖ్యకారణము. నాకు
కారీకంగా ఏమీ జబ్బులేదు, మానసికమైన కష్టమే.
నేను మళ్లా నీవు మొదటవరే లజ్జగా ఉండటం,
తలవంచినదవటం, రాక్షాసలు చవవటం, పతిభక్తి
యందు పూర్ణశ్రద్ధ మొదలగు పూర్వపువ్యక్తాలను
యాద గోరుకున్నాను. నా కోరికప్రకారం ఆచరిస్తావని
నా విశ్వాసం. ఆ సాదాజీవితంలో వాస్తవమును
సుఖం ఉంది. చెప్పి, స్వీకారమేనా? నీవు ఎల్లప్పుడును
నా ఆజ్ఞానువర్తివై ఉన్నావు. ఇప్పుడుమాత్రం అలాగే
నడుచుకో. అలా నడుచుకోవాలే పరిణామం ఎంత
ధీయంతరంగా ఉంటుందో అని అన్నారు.

నేను వెంటనే జవాబు ఇవ్వలేకపోయాను.
ఆలోచించడం మొదలెట్టాను. స్వతంత్రజీవనంలో
యెంత సుఖం ఉంది. ఇంతకాలం స్వతంత్రంగా ఉండి

మళ్లా బోనులోనికి వెళ్ల వా? మళ్ల దావీలానా
అవడమా? ఎందుకు మీ నాకు హ్యారం అనే
పాతం నేర్పాలి? దేవతాపూజలు చేస్తూంటే,
రామాయణం చదువుతూవుంటే, ఉపనాసాలు
చేస్తూంటే, చాటినిగురించి ఎదురు ఆక్షేపించాలి?
ఇప్పుడు అవన్నీ మరిచిపోయాను. చాటిని శేవలం
మిధ్య అని తలచాను. ఆ యంతరకారమామలలోనే పడ
లేయాలని వారు ఆలోచిస్తున్నారు. నేను నాని
ఇష్టప్రకారమే నడుస్తున్నాను. నా అపరాధాలేమీ
నాకు తెలియలేదు. అఖంకు తమకు ఇక్కడ ఏమి
కష్టమని అడిగాను.

బాబుకీ మళ్లలేదే కూర్చున్నాడు. వాస్తవము
క్రొధంగాయాది ఈ ప్రశ్న నన్ను అడుగుటకంటే
నీ హృదయాన్ని అడిగితే బాగుంటుంది అన్నారు.
ఇప్పుటికే మాకు సంవత్సరాలకు పూర్వం నన్ను నీవు
ఎలా చూచావో, ఏ భావంతో నన్ను భావించుకోనే
దావో ఇప్పుడు అలా నన్ను భావిస్తున్నావా?
నేను నీకంటే ముక్తితుదనై, బుద్ధిమంతుడనై, ప్రపంచ
మంటే ఏమిటో తెలుసుకున్నవాడ నై నప్పటికీ మొదట
నన్ను ఏదృష్టితో చూచేదావో, ఇప్పుడదంతా మారి
పోయింది. ఎన్ని ఉన్నా, ఎన్ని లేకపోయినా మొదట
నన్ను నీవెంతో గౌరవించే దానిని. ఇప్పుడు నన్ను
ఏమాత్రం గౌరవించటంలేదు. ఈ మారినభావాలు
నీకు నాయుండుంటే గౌరవాన్ని పాడుచేయలేదని ఎలా
చెప్పగలను? ప్రత్యక్షప్రమాణమామలలో, ఏ ఆచా
రాలు, ఏ పద్ధతులు, ఏ నాగరికతలు, నీకు కలిగి వాని
ద్వారా నేను సంతోషపడాలనుకున్నావో అవన్నీ
ఇప్పుడు నీ హృదయంలో సంతృప్తంగా నాటుకొని
జీతపరిణామం పొందాయి. నీవు బాహ్యసంబధమైన
శృంగారాల్లోను విలాపాల్లోను పడిపోయి, నుడి
గుండంలోపడ నావలాగా ఉన్నావు. కాని ఆసంగతి
ఏమీ నీకు తెలియదు. ఇప్పుడు నాకు పూర్తిగా
అనుభవంలోనికి వచ్చినవిషయం ఏమిటంటే ఈ

వాగ్విద్యకు ఈ స్వీచ్ఛాచారం అనేకానీ శ్రీల
కోమల హృదయాలను తొందరగా వశంచేసు
కొంటుంది. ఇదివరకు అంటే మూడుసంవత్సరాలకు
పూర్వం ఈలాంటివిన్ని సర్దిబోయిన నమ్మవంటిగా
వదలిపెట్టి పొయిండ్లకు పోవాలని కోరేదానా?
నేను కోగివై మంచముమీదవడితంటే ఇరుగుమ్మల
ఇళ్లలోనున్న సంగీతం పాడేదానా? సామాన్యంగా
శ్రీల హృదయం ఒకరకపు అధిక్యభావాన్ని
ప్రేమిస్తూఉంటుంది. కాని ఈ సూత్రాధిక్యతంటే
నా క్రాపాచీనాధిక్యతే చాలాగొప్పగా కనిపిస్తుంది,
ఆ అధిక్యతకు ఫలం, ఆత్మిక, భారీక ఆహ్లాదం,
హృదయపువర్ధిత కాని ఈ అధిక్యతకు ఫలంపొగరు
వోతుతనం, మాటమాటకు చెల్లులాదటం నిర్లజ్జ
భావం, బాహ్యదంబరం, స్వీచ్ఛాచారం. నీవు ఇప్పటి
లాగా అప్పుడుగూడా మిస్టర్ దాసుతో, ఎగతాళి
మాటలాడుతూ, నవ్వుతూ, తిరుగుతూ, ఉంటే నేను
నిన్ను చంపవన్నానంటేవాడిని, లేకపోతే విషమైనా
తని చచ్చిపోయేవాణ్ణి కాని, ఈ సూత్రాధిక్యతకు
ప్రధానలక్షణం సిగ్గులేకపోవుటయే. కాని నేను అన్నీ
చూస్తున్నాను. అన్నీ సహిస్తున్నాను. ఈకోగంవచ్చి
నా కీమత్రం భావపరివర్తనాన్ని కలిగించింది. నీవు
ఇప్పుడు ఇక్కడ కూర్చున్నానూడా నామనస్సు
సంతోషం పొందదు. ఎందువల్లనంటే నీహృదయం
ఇక్కడలేదు. అది నాకు తెలుసు. నేను ఈ ఇంద్ర
జాలంలోనుంచి విడిచిపెట్టేదామని చూస్తున్నాను. ఈ
ఇంద్రజాలపునాగరికతలో ధనానికి గౌరవం ఇంద్రియ
లిప్స నాగరికత ధ్రువభావనలు ఉన్నాయి. ఏమిచెప్పా,
నేను చెప్పినవిషయం నీకు స్వీకారమేనా?

నా హృదయంమీద వజ్రంపడ్డట్టుంది. బాబుగారి
అభిప్రాయం పూర్ణంగా నాకు తెలిసిపోయింది. ఇంకా
నాహృదయంలో పూర్వపుసిగ్గు దాక్కోనే వున్నది.
ఈబాధ సహించలేకపోయాను. తిరిగి ఆసిగ్గు మళ్ళీ
నాహృదయంలో రేకెత్తింది. అంతరాత్మ తప్పు

కుండా వారి ఈసలహాను అంగీకరించమనిచెప్పింది.
ఇప్పుడు నాస్థితి మొదటఉన్నట్టుగా లేదు. అప్పుట్లో
వారు నాకు ఇవ్వడమేగా వుండేవారు. వారు అట్లా
సింపారు అంటే తప్పకుండా వారిఅజ్ఞను నిర్వర్తించే
దాన్ని. కాని, ఇప్పుడు నాదృష్టిలోకి ఇంకో
సాధారణమమయ్య జొచ్చారు. మిస్టర్ దాసుతోటో
నాదృష్టిలో కనిపిస్తూఉన్నది. ఆదుర్మాయకు చెప్పిన
మాటలు హృదయంలో ఎలాటిమార్పును కలిగించి
నాయి? అది హృదయంలోనికి రావటంలోటే
సిగ్గువల్ల కిక్కురెండూ క్రిందకు దిగిపోయినాయి.
బాబూజీగారి అంతరిక మైన వ్యధ వారిముఖంనుండే
కనిపిస్తూఉన్నది. స్వార్థము, విలాసలిప్స, నా
హృదయంలోనుంచి దూరమైపోయినాయి. నాటికి
బతుకు ఈకల్తాలు హృదయపురానికే ఎదుట నల్లని
నిరాలో వ్రాయబడి కనిపించసాగినాయి. నీవు ఘేషు
లోనూ వస్తావునామనాదులలోనూ, గొప్పఉన్నతిని
పొందవు. నీకు ఇప్పుడు నీహక్కులను తెలుసుకోనే
శక్తి వచ్చింది. తెలుసుకోన్నావు మాదాను. నీలో
జీవితసుఖాన్ని అనుభవించుకోనే యోగ్యత ఎక్కు
వయింది. నీవు ఇప్పుడు అమిత గర్వ ప్తివి.
దృఢమైన హృదయంగల దానవు. శిక్షాసంపన్ను
రాలవునూడా అయినావు. కాని నీ ఆకృతిలం వశం
చింది. అందువల్ల నీవు నీ కర్తవ్యాన్ని మరచి
పోయినావు.

నేను రెండుచేతులు జోడించుకొని బాబు కాళ్ళ
మీద పడ్డాను. నోటినుండి ఒకమాటకూడ రాలేదు.
అక్రమపులు ప్రసహిస్తున్నాయి. ఇప్పుడు తిరిగి మళ్ళీ
మాయంటికివచ్చాను. అర్తగారు నమ్మ చాల
గొనవిస్తున్నాడు. బాబు చాల సంతోషంగా
ఉంటున్నాడు. వారు ఇప్పుడు ప్రతిదినం సంధ్య
వందనం చేస్తున్నారు. మిస్టర్ దాసువిగ్గరనుండి
అప్పుడప్పుడు ఉత్తరాణవస్తున్నాయి. అవి అలహా
బాదుపానెటిలో క్రొత్తక్రొత్తవార్తలతో నిండి

ఉంటున్నాయి. మిష్టర్ దానుమగురించి ఏకోకలుపీఠ
మైన మాటలు వ్రట్టాయి. ఈ ఉత్తరాలను జవాబు
వ్రాస్తున్నాను. ఈ ఉత్తరాలు రావడానికి
బాగుంటుందని వాకోరిక. ఎందుకంటే జరిగినోకలను
జ్ఞాపకంచేస్తున్నాయి. వాటిని మరచిపోవాలని వా
కోరిక.

బాలు చాల పుస్తకాలు అన్ని కేట్రుకి అన్నికం
చేరారు. వారు ఇప్పుడు ఇంగ్లీషు పుస్తకాలు చాల

తక్కువగా చదువుతున్నారు. నేను రామాయణం,
భారతం చదువుతున్నాను. ఇదివరకంటే ఇప్పుడు
చాలా అవగాహని అనుభవిస్తున్నాను. రాత్రిం
పూర్వంన్న యిప్పుడు రాగా ఒడుతున్నాను. ఎందు
కంటే ఈమధ్యరాత్రిం ఎక్కువ ప్రచారంలోనికి
వచ్చింది.

[అనువాదకరాలు: శశిశ్రీభాదేరి]

అనుకరణములను చూచి మోసపోకుడు

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము

అమృతాంజనం డిపో

బొంబాయి - మదరాసు - కలకత్తా

చేతి వ్రేళ్ల చిన్ని కుటుంబము!

రాయనం వెంకటశివుడుగారు

చిన్ననాడు నేస్తులు నేనును అడవి యాటలు, చెప్పకొనని కథలును లేనలేవు. వాక్కులేని పశువులు, చలనములేని చెట్లును మాక్రీడలలో బాల్లాసుచుండునట్లు భ్రమించుచుండువారము! అపుడే ధారావృక్షనాటక సమాజ మాంధ్రజేతమున బ్రదర్శించిన నాటకములు చూచియుండిన మా పెద్ద యన్న సెలవుల కింటికి వచ్చినపుడు, మా శ్రీదావినోదములు పెచ్చుపెరుగుచుండెడివి.

ఒకనాఁ డాటలనడుచు సలపు తీర్పు కొనుచు, చేతులుచాచి మా పెద్దదింత చెట్టు క్రింద మేము కూర్చుంటిమి. వరుసగనుండు మాచేతులవ్రేళ్లు సంజకెంజాయలో మెరసి పోవుచుండెను. వానిలో నిడుదలు కరుచలు, లావులు సన్నములు, రకరకములుండెను. కొందఱిగోళ్లు తెల్లగను, కొన్ని గోరింటాకు రంగుతో నెట్టిగను మెరయుచుండెను. అంతట మాలో నొక బాలకుడు, “చూచారా! మనవలెనే మనచేతివ్రేళ్లుకూడా ఎపుడైనా పండుగలకు ఆటలాడు కొంట వేమో నుమి!” యని పలికెను. ఆతని యూహకు సప్రస్థకొంటిమి.

ఇంతకంటెను అద్భుతము గొలిపినవి యిపుడు మాయన్నపలికిన పలుకులు: “పిల్లలారా! మీచేతులిపుడు పరిశోధించుకొండి. ఒక్కొక్కచేతివ్రేళ్లు ఒక చిన్న కుటుంబమే నుమండి! ఇంతేకాదు—ఆవ్రేళ్లచేత నేను మాట్లాడిస్తా కూడాను—చూచుకొండి!” చేతిలో మణిగియున్న వ్రేళ్లెట్లు లేచి మాట్లా

డునాయని పిల్లలము పుల్కుపుల్కునఁ జూచుచుంటిమి!

మాయన్న యపు డిట్లనెను:—“పిల్లలారా! ఇపుడు మనము ‘వ్రేళ్లట’ ఆడుకొందాము. వ్రేళ్ళన్నీ ఒక కుటుంబమన్నాను. కుటుంబములో తలిదండ్రులు, కుమార్తెలు కూతుర్లును ఉంటారని మీకు తెలుసును. మీలో యెవరోవేలు వేషమువేస్తారో బాగా ఆలోచించుకొండి!” ఈమాటలు వినఁగనే, మాలో గొప్పయలజడి గలిగెను. అందఱును తలాయొకవేషమును వేయుట కాలోచించుకొంటిమి. మాయన్న యంతట నెలుగెత్తి యిట్లనెను:—“కుటుంబానికి తల్లిముఖ్యం—ఆతల్లివేలు వేషం మీలో యెవరువేస్తారో చెప్పండి!”

ఈసాత్రను ధరించుటకు మాలో నిద్దఱము పూనుకొంటిమి,—నేను, సుందరియును. “ఏదీ, మీరేవేలును తల్లివేలని పట్టినారో చూపించండి!” అని యన్నయడుగఁగా, బొట్టపవ్రేలు నేనును, నడిమి వ్రేలు సుందరియును, జూపితిమి. అంత మాకే సంవాదము జరిగెను.

అన్న:—“బాటనవేలూ! నీవు తల్లివేలు ఏలాగై నావో చెప్పు?”

బాటనవేలు:—“వ్రేళ్ళన్నిటిలోను లావుగాను, బలముగాను ఉన్నాను గనుక!”

అన్న:—“మధ్యవేలూ! నీవు అమ్మవెట్లయినావు?”

నడిమివేలు:—“అన్నిటిలోను పొడుగుగాను, మధ్యగాను ఉన్నాను—నేనే తల్లివేలును.”

అంతట మాపిల్లవాండ్రలో కలవరము బయలుదేరెను. కొందఱు నాపక్షమున నుండిరి. కొందఱు నుండరియె తల్లివేలుగా నుండఁదగినదని తలంచిరి.

సద్దు నివారించి మధ్యవర్తియైన మా యన్న యిట్లు పలికెను. “వేషంవేసి నది మగ వాడై నా అడదై నా వకట! మనకు కావల సినది అసలు ప్రాతే. ఇది తేలడం కష్టమైతే యింకొక ప్రశ్న వేస్తాను. తండ్రివేలువేషము వేసేవా రెవరో చెప్పండి?”

బాగుగ నాలోచించుకొనిన నేనులేచి, “నేనే తండ్రివేలును!” అని చెప్పివేసితిని. అందఱును నవ్విరి.

అన్న:—“అబ్బాయీ! నీవు తల్లిని తండ్రివికూడా యేలా గవుతావు? నీవు తండ్రి వెట్లో చెప్పు!”

నేను:—“అన్ని వేళ్ళలోను ధృఢము గాను, ముఖ్యముగాను ఉన్న బొటనవేలును గనుక నేనే తండ్రిని—మధ్యవేలు అందరి లోను పొడుగైనను, అంత శక్తిలేనిది గనుక, అది తల్లివేలే.”

ఈవిధార్థమున కొందఱు సులభముగ సమ్మతించిరి. అపుడు తరువాతి ప్రశ్న మువచ్చెను.

అన్న:—“చూపుడువేలు వేషం యెవరి దోయి?”

నాచెలికాండ్రలో రంగయ్య మిగుల బలిఘోషుడు, సాహసుడును. అతఁ డిప్పుడు వచ్చి ముందునిలిచెను.

అన్న:—“ఏమోయి తర్జనీ! నీవృత్తాం

తము చెప్పు—నీవు మగపిల్లవాడవా, అడ పిల్లవా? కారణాలేమిటి?”

తర్జన:—“నేను మగపిల్లవాడను. అన్ని వేళ్లను, తుదకు తండ్రివేలినికూడా, ధిక్కరించే శక్తి నాకున్నది.” ఇదియు నందఱు నొప్పుకొనిరి.

అన్న:—“ఇప్పుడు నాలుగవవేలు కథ మనము విందాము.”

అప్పుడు రమణయ్య ముందుకురాగా, “నీ వెవరవు?” అని మధ్యవర్తి ప్రశ్నించెను.

నాలుగవవేలు:—“నేను అనామికమను అడుపిల్లను—అక్కయ్యను!” అని పలికినపు డందఱును ప్రక్కలు పగులునట్టుగ నవ్విరి. ఆమాటలలోని సత్యముమాత్ర మెవరును గాని, శంకింపలేదు.

ఓచికలేని మాకడఁగొట్టు చెల్లెలు, చిట్టి యంతట ముందుకువచ్చి, “నేను చిటికిని వేలిని! చిన్నక్కయ్యను!” అనుదాని ముద్దుమాటల కెల్లరును నవ్వి, ముద్దులలో దానిని ముంచినై చిరి!

తర్జన తన ప్రతాప మింకను బ్రదర్శింపఁ గోరి, మరియొ ముందుకువచ్చి, “నేను తల్లి పక్కవారి కందరికీ అండగా వుండడమేకాక, తండ్రికి సదా సాయవడుచుంటేనే గాని, ఆత డేమీచేయలేడు!” అని విజ్ఞప్తిగను!

ఒక విధముగ గర్వము చిట్టికొగూడ లేక పోలేడు—ఇప్పుడామె ముందడుగిడి, “ఇంటి పసంతా పెద్దవాళ్లు చేసుకుని, చిన్నపిల్లనని నన్ను అట్లాడుకొనిస్తారు—నన్నెవరూ కొట్టరులే!” అని తన చిన్నవేలాడించుచు నట్టె పరుగెత్తెను.

గ్యారంటీ

కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ అరలుబంగారు
సగల కే మాత్రం తీసిపోవు.

టి. సి. యన్. గోల్డెన్ మెటల్
వడ్డాణములు

నెం 1. పెద్దపైకా పాదాగజ్జెలు లేనిది	1-8 రూ. 12-0-0
,, చిన్నపైకా ,,	1-8 రూ. 8-0-0
,, 2. పెద్దపైకా పాదాగజ్జెలు కట్టినది	1-8 రూ. 20-0-0
,, చిన్నపైకా ,,	1-8 రూ. 15-0-0
,, 3. పెద్దపైకా 1 తట్టు వంటిగజ్జెలుకట్టినది	1-8 రూ. 20-0-0
,, చిన్నపైకా ,,	1-8 రూ. 15-0-0
,, 4. పెద్దపైకా 2 తట్టు వంటిగజ్జెలుకట్టినది	1-8 రూ. 20-0-0
,, చిన్నపైకా ,,	1-8 రూ. 15-0-0
,, 5. పెద్దపైకా బాలరు వడ్డాణము	1-8 రూ. 35-0-0
,, చిన్నపైకా ,,	1-8 రూ. 25-0-0

వి. పి. ఖర్చులు 1-8 రూ. 1-4-0

అక్కరలేనిచో వారమురోజులలో తిప్పిపంపిన

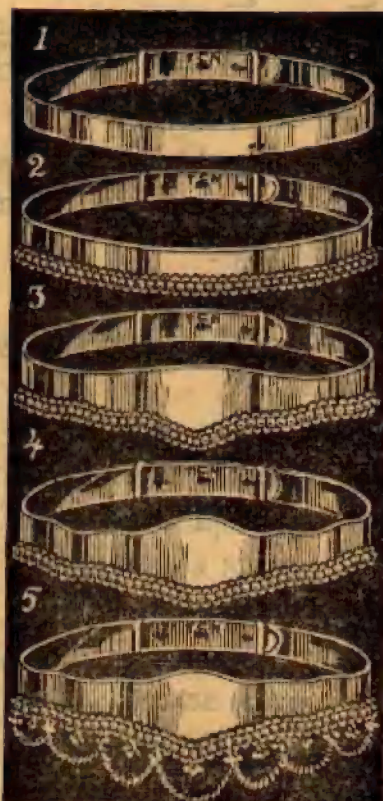
అం గీ క రిం చ బి డు ను.

మావిజంటు:—పట్టుప్రోత్తు, మునిసిపల్ హైస్కూలురోడ్డు,
రైజవాడ.

నూచక్కని బొమ్మల కేట్లాగు ఉచితము.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండుకో,

నెం. 280. వాల్టాక్సు రోడ్డు, పి.టి., మదరాసు.

GUARANTEED For 5 YEARS.

NO.1	BIG SIZE	RS. 12.	SMALL SIZE	RS. 8.
2	„	20.	„	15.
3	„	20.	„	15.
4	„	20.	„	15.
5	„	35.	„	25.

TC. NAGALINGAPPA & CO.
280 WALLTAX ROAD, PT. MADRAS.

మేలుకొలుపు

శ్రీమతి తల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మగారు

మేలుకొనుమో భారతీయుడ
మేలుకొనుమో దేశభక్తుడ
మేలుకొని నీ తల్లిదేశపు
ముక్తి గనవయ్యా.

అల్లదిగా నస్పృశ్యతా
గాఢాంధకారము బాపగా
నా దివ్యపురుషుని వాణియే
నవజ్యోతి గనవయ్యా.

జ్యోతి వెల్లున జూడుమా
నవభారతీయ దైవస్పృష్టిని
సర్వులును సమమనడి భావము
స్వాంతమందునను.

అంటరాదు ముట్టరాదను
తుంటరత్వము మాని బుద్ధిని
గాంధీప్రభుని సుబోధలందున
గణ్యతను నుంచి.

ఆ మహాత్ముని త్రోవ నడచిన
ఈ మహావిశ్వంబు గెల్తువు
మోహమంతయు బాసిపోవును
ముక్తియును పొదలున్.

గాంధీయే మనతండ్రి ప్రభువును
గాంధీయే మనగురుడు నాత్మయు
గాంధీయే నవభారతంబున
ఘనప్రవక్త గదా !

జ
ం
దు

ZANDU
BALAMRIT
A Specific Remedy
for
Lean and unhealthy
Children

Madras Presidency Agents:-
DAMODER & Co,
78. CHINA BAZAAR ROAD. G.T. MADRAS.

బా
లా
మ
తం

బలహీనమైన బిడ్డలకు పుష్టియున్న, బలమున్న ఆరోగ్యము నిచ్చును.
అన్ని వోట్ల జండు ఫార్మశీ ఏజంట్లువద్ద దొరకును. ధర బుడ్డి అ 10.

గృహలక్ష్మి

ఒక్కొక్కవత్సరపు పండ్రెండు సంచికలు కలిపి బైందు చేసిన సంపుట
ములు. కాలికోబైందు. దిట్టమైన అట్ట. గ్రంథభండాగారములకు అలం
కారములు. ఒక్కొక్క సంపుటము కొద్ది కాపీలు మాత్రమే ఉన్నవి
కావున త్వరపడి ఆర్డరు చేయవలెను. అలసించిన దొరకనేరవు. తిరిగి
అచ్చుపడనేరవు.

వెల సంపుటము ఒక్కటికీ రు. 6—0—0 మాత్రము
తైల్వేపార్వెలుగా తెప్పించుకొనుట మంచిది.

గృహలక్ష్మి కార్యాలయము,
పోస్టబాక్సు నెం. 752, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

మ నో ర మ

మే మీ వలకు వచ్చి వేసితిమి.

అంతట కమలాకరవర్మకుమారుడగు విజయసింహుడు మహాసైన్యములతో వచ్చుట కరుగుదెంచెననువార్త మా స్కంధావారమును కలంపజొచ్చెను. తన తండ్రి యట్లు మా తండ్రిగారిచేత నొంటరిగాఁ జిక్కిపోవుట తెలిసినంతటనే యతఁడు వాయువేగ మనోవేగములతో యుద్ధ సన్నద్ధుడయి కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్యముఁ గూర్చున్న మా సైన్యముల కట్టెదుటఁ దమ యాశ్విక సైన్యములఁ బట్టించుకొనివచ్చెను. నేను నా స్నేహితులతో మావారి యాలోచనసభకు వచ్చి అందు మా తండ్రియు నామె తండ్రియు కార్యతంత్రముగ్నులయి తర్కవిత్తము లొనర్చుకొనుచుండఁ గను గొంటిని.

మా తండ్రిగా రిట్లనుచుండిరి. “మన మొనర్చుకొన్న ఆ యొడంబడికయున్నదే - అది నిరాటంకముగఁ జరిగిపోవలెను. తామిది ముఖ్యముగ గమనింపవలయు - ఈ పిల్లను మీ రన్నివిధముల భ్రష్టురాలినిగఁ జేసివైచితిరి. మీ మెల్లదనమే యామె నింతకుఁ దీసికొనివచ్చినది. ఇప్పుడామె మిమ్మును మగవాండ్రను ఒక్కవిధముగ నపహసించుచున్నది. తన్నుదాను వంచించు కొనుటయేగాక తన స్త్రీజాతికి - నాకు, వానికి, ఈ యశేష మానవలోకమునకు

అవజ్ఞ యొనర్చుచున్నది. బాలిక యొకతె యీవిధముగ సృష్టిని ధిక్కరించుచు - లోకమును వంచించుచు - ప్రకృతి నాజ్ఞాపించుచుఁ జండశాసనము లొనర్పఁదగినది కాదు. సమయబద్ధయయి ఆమె పరిణయ మాకుట కొవ్వకొనవలెను. లేనియెడల నసిఘాతభయంకరమును, అగ్నితాడనభీభత్సమును అగు నిష్ఠురదండోపాయ మొకటి యుండనేయున్నది. ఆమె యనుమతింపని యెడల నిక యుద్ధమైపోవలసినదే.”

కమలాకరవర్మ నావంకఁదిరిగి “నీ వేమందువు? లోకసామాన్యభంగుల బోవ నిచ్చగింపని మా కుమార్తెను లోకాతీత మగు వైఖరిని సందర్శించి వచ్చితివి. ఇప్పటికిని ఆమెయందు నీకుఁ బ్రేమయున్నదని వినుచున్నాను. కావున నీవిషయమై మన స్పెట్టున్నదో స్పష్టముగఁ జెప్పివేయుము. నీవును యుద్ధము కావలయు నందువా?”

నే నిట్లంటిని. - “యుద్ధమునకు నే నిచ్చగింపను. - మహారాజా, ఇప్పుడంతగ యుద్ధమొనర్పవలసిన యావశ్యకత యేమి యున్నది? ఎట్టి ఫలితమునకై యుద్ధమొనర్తుమో అట్టి మహాఫలము యుద్ధమున మన కందకుండబోవునని స్పష్టముగఁ చెలిసి యున్నపుడు అట్టి వృథాయాసమునకు సంసిద్ధులమగుటకంటె వెంగలితనమింకొకటి యుండదు. ఇప్పుడీ చేయరాని యుద్ధ

మొనర్చి నేనేమి సాధించినవాడనగుదును? పరమపవిత్రములగు మందిరములఁ బాడొనర్చి, గృహములకుఁ జిచ్చువెట్టి, గ్రామములఁగాల్చి, సన్యశ్యామల రమ్యమగు వస్తుంధరను వీనుఁగు పెంటలుగాఁజేసి మేమీదేశ మెంత వశమొనర్చుకొన్నను తుదకామె నావశమగుట కవకాశములేదు. మహాపవిత్రములగు సంసార ద్రుమ కుసుమముల ద్రుంపివేసి, సంసార నిలయముల దగ్గ మొనర్చునప్పుడు వానిపై స్తంభాకారముల నెగయు యుద్ధధూమమునుండి నే నామెకంటి కిప్పటికంటె మూడింత లభికముగా రక్కసుఁడనై కావత్తును. తనకుఁ బంధకరులగు వారి నిష్ఠాదామె రిత్తతూంట్లీంభావమున నిగ్రహింపవచ్చునుగాని యుద్ధమున బట్టువడిపోయినయెడల నట్టి చార్జన్యమున విజయవంతులగువారినిఁ దనకును, యీనర్వమానినీ లోకమునకును బరమశత్రువులుగా ద్వేషించుచు నుండిపోవును. కావున నీకార్యము మృదుత్వమున నగునట్లు ముష్కరత్వమునఁ జక్కబఱచుకొనుట కవకాశములేదు. ఆమె ప్రేమయే నా కైహికమనోరథముగ భావించుచున్నాను. అది యుద్ధమున సిద్ధింపదని సృష్టముగఁ దెలిసికొనియున్నాను. ఈ రాజ్యమునందలి దుర్గములఁదుత్తునుకలుగఁ బాడుచేసి మీ మహానగరముల నెంతగైవస మొనర్చుకొన్నను ఆమె ప్రణయ దుర్గమునుమాత్రము పట్టుకొనుట యసంభవమైపోవును. శిలల రువ్వు మా మహామూరణాయంత్రములచే, మృత్యువక్త్ర

సంకాశములైన మా శతఘ్నులచే మీ నగరముల నెంత చూర్ణిభూతమొనర్చినను, మీ నగరవాసులను మేమెంత నేలకును గోలకును దీసికొనివచ్చినను ఆమెనుమాత్రము స్వాధీనమొనర్చుకొనజాలను. బలవంతముగ నామెను బట్టుకొనినంతమాత్రమున నామె ప్రణయలక్ష్మి నావశమైపోవదు. ఆమె కడ కంటికటాక్ష మైహికమనోరథముగ భావించుచున్నాను. ఇప్పు డామెను యుద్ధమున బరాజయమొందించి, బందీకృతను చేసి, సంకెలలఁగట్టి నా యెదుట కీడ్పించుకొన్నను నా యంతర్వాంఛితము సిద్ధింపదు. ఆమె విషణ్ణచిత్తమునఁ దనకైన భంగపాటులఁ ద్రిప్పికొనుచు తిన్నంత పరాభవ మొందించిన యవశ్యగ్రంథమునందలి పుటలఁ దిరుగవేయుచు వానినడుమ గీటకనదృశుఁడనై ప్రాకుచుండు నన్ను తత్ప్రప్రహారమున విగతజీవునిగఁ జేసివేయును. అట్టి సందర్భమున నేను నా రైహికజీవిత ఫలావాప్తికి దూరగుఁడనై పరమపదించి పోవుదునన్నమాట. అంతకంటె మానవులపాలిటి యమదూతయగు యుద్ధదేవత సృష్ట్యాదియందెప్పుడో హతమయి మంచుగడ్డలలో పేరుకొనిపోయియుండు 'మేముల్' లనఁబడు బృహద్రూపములనుండు సుగ్రనత్వములవలె నామమాత్రావశిష్టముగ నొక్కమాటు నశించిపోవునెడల భద్రమగునని భావించుచున్నాను.

మానవజాతికి యుద్ధములను మించిన మహాపదవిం కొకటిలేదు. సృష్ట్యాదినుండి

మానవులకు యుద్ధనీతియందలి యవర్థము లెఱుకకు వచ్చుచున్నను దానినే శూత్రధర్మముగ నమస్త కార్యసాధన తంత్రముగ నూహించుచుండుట నాకు మహాశ్చర్యముగ నుండిపోవుచున్నది.

ఆ. బ్రహ్మచేత భూమి పతుల కీధర్మంబు కల్పితంబు; రాజ్య కాంక్షతోడి తోడి చూలునయునఁ దోడబుట్టిన వాడు

చంపుచుండుఁ గ్రూర చరితుఁడగుచు.

క. భూమికి ధనధాన్యములకు భామలకును మానములకుఁ బ్రాధానములకుం గా మించి మీఁడుగానక శ్రీమదమున మానధనులు చెనకుదు రొరులన్.

అని మనవారు శూత్రధర్మమున నగుచున్న దుండగముల గుర్తించుచునేయున్నారు. అయినను యుద్ధమున మొదటఁగ త్రిదూయు వారుకూడ నవసానమున నదంతయుఁ బ్రాప్తకాలంబయినచ్చిన భూప్రజాక్షయంబనియో, బాపభారమునఁ గ్రుంగిపోవుచున్న భూమి నుద్ధరించుటకై తాము నిమిత్తమాత్రులమగుచుంటిమనియో లేక దాము ధర్మ సృష్టాపకులమై లోకక్షయ కర్తలమగుచుంటిమనియో భావించుచుండుదురేమొ నేనెఱుంగను.

ఉ. భూమికిఁగాఁగ ప్రాణముల పోకఁడలంపక రాద్రఘోరసం

గ్రామము నేయుచుండుదురు రాజులుదొల్లియు నెంత దీఁపోకోభూమి?

అని రాజుల యుద్ధవిపాసనుగూర్చి విస్త్రుయ పడుచుఁబలికినయుభయ క విమి త్రుఁడగు తిక్కన సోమయాజి యుద్ధోద్యమమందలి యనాచిత్య మబాతశత్రునిచే నిట్లూహింపఁ జేసియున్నాడు.

ఉ. అక్కట లాత్తులైన పగ తైనను జంపనకోర నేల? యెం దొక్క తెఱంగు లేదె అది యొప్పుదె బంధుసుహృజ్ఞసంబులా దిక్కుననున్న వారు గఱు తింపక సంపదకై విధించి దూ తెక్కుట దోసమందుటను నీ దురవస్థలకోర్వవచ్చునే?

క. జయమగు నోడుదుమను ని శ్చయ మొక్కిడు లేదువినుము సమరమునఁబరా జయము మరణంబుకంటె హృదయపుట భేదనమునేయుఁ ధధ్యంబనఘా

కావున యుద్ధనీతివలన కార్యసాధన మవస్య మునై తీరునని యెట్లు చెప్పవచ్చును? యుద్ధ వ్యవసాయముల నెల్లవృత్తు ముందంబవేము మహావీరుఁడయ్యును 'లడివీరపుతులువ' యని పలువురచే చెప్పఁబడుచు వచ్చిన కర్లునిగూర్చి యుద్ధాచార్యుఁడగు కృపు డిట్లనుచున్నాడు.

గీ. కయ్యమునక యెపుడుఁ గాలుద్రవ్వదు,
కార్య

గతికిఁబోవునీతి యుతులు సమర
మధమసాధనముగ నామదు రిరసం
సిద్ధిబొందు తెఱఁగు నేయు నెడల.

అందును సమ స్తపురుషార్థములకు ముఖ్యోప
కరణమనియు మూలమనియుఁ జెప్పఁబడు
సర్థాంగీ సంపాదనమున యుద్ధమధమాధమ
సాధనముగ భావింపఁదగినది. ఈ సుమ
కోమములగు స్త్రీలను క్రూరకర్మాపుడ
మగు యుద్ధసీతి కగ్గమునేయుట కంటె
ముష్కరత్వ మింకొకటిలేదు. కావున
మహారాజపుంగవులగు మిమ్ములనిరువురను
యుద్ధాలోచనములనుండి విరమింపవలయు
నని వినయచుగఁ బ్రార్థించుచున్నాను.
యుద్ధముల జయము నై వాధీనము.

ఆ. కలహమగుదు లక్ష్మిఁ గావించుఁ,
బ్రాణహా

నియును జేయునింత నిక్కువంబు,
పలువురొకనికోడి పాటుట, బల్లిదు
లనదచేతఁ జెడుటయును ఘటించు.

మన యుధయవంశములకును జరకా
లాను గతమైన బాంధవ్యమున్నది. అట్టి
మా వ్యాపారమును సామంత్రోపాయ
ములఁ జక్కబఱచుకొనఁదగినది కాని
అన్యోన్యజన వినాశకారియైన యుద్ధోపాయ

మున నెఱవేర్చుకొనఁదగినదికాదు. యుద్ధ
మనఁగనది యీ దేశమునందలి ప్రజలును
ఆ దేశమునందలి ప్రజలును దలపడుటవలన
నగుచు గాని మహారాజకంఠీరపులగు మీ
రిరువురును మల్లయుద్ధమునందువలె దైహిక
ముగ బలాబలము ల నిర్ణయించుకొనుటవలన
కానుకద! కావున సుపశమించుట లెస్స
యని ధర్మరాజును మోక్షుగేలుతోఁ
బ్రార్థించునంజయునివలె.

చ. అఖిల జనక్షయంబయి జ

యావజయంబులు రెండునుండుదినీ

సుఖములుగాని యీపనికి

జొత్తురెయు త్తిములట్లుఁగాక యా

నిఖిల సుఖంబులేమిటికి

నీవని వృద్ధజనంబు బాలురన్

సఖులను బంధులన్ గురులఁ

జంపితయేని దయాపయోనిధీ.

అని మాతండ్రిగారికిఁ దెలుపుకొను
చున్నాను.

మాతండ్రిగారందులకు సమ్మతించక
రూక్షముగ నిట్లువలికిరి.

“క్షత్రధర్మమున కార్యసాధనమ కర్తవ్య
మని యెంతదీర్ఘముగ నుపన్యసించితివి!—
ఇనీ! నీవాఁడు నాండ్ర నే మెఱుంగుదువు?—
ఈ విధముగ నీవు నోటికివచ్చిఁట్లాడునపుడు
మనవాండ్రుచెప్పు వెంగలికథయు విశ్వాస
యోగ్యమని భావించునుకద! నీవెఱుంగవు

కావున నిప్పుడైన తెలిసికొనుము—మగ వాడు వేటకాడు. అడుది యతనికేళి మృగము. బంగారులేడిని బట్టబోయిన శ్రీరామునివలె ధగధగలాడు నాడువారి మేనికాంతులకు మన మాకర్షితలమయి వారినిబట్టికొన నుద్యమింతుము. అట్లు వారిని వేటాడుటయే వారికి మహానంద ప్రదము. అందులకు వారు మనల గాఢముగః బ్రేమింతురు. మనము వారి నెంత యణగఁద్రొక్కి స్వార్థియైన తుమో వారు మనకంతగ వశంపడలయి సౌఖ్యమిచ్చుచు నుండిపోవుదురు. అట్టి వాండ్ర వెనక వేసికొని నీవేమో యువన్య సిండుచున్నావు. ఇనీ! యెంతసిగ్గు! వారి ప్రకృతుల నెంత మృదుత్వమున్న వారంత కఠినతత్వములఁ బ్రేమింతురు. వారియంత రాశముల నెంత కోమలత్వమున్న వారంత కర్మశ్రవకృతుల సహవాస మభిలషింతురు. రాద్ర ఘోరసంగ్రామముల వారెంత భీత చిత్తలగుదురో అట్టి సంగ్రామములొనర్చు మహావీరుల వారంతగ నభిలషింతురు. ఎట్టి విక్రమకార్యముల నొనర్చు సాహసము వారియందుఁబూజ్యమో వారట్టి పరాక్రమ శీలురవంక కాకర్షిత లగుచుందురు. హింసా కరమగు ఘాతుకములతో ఘోరమయ్యును అభిరామమగు నాహవముల మృత్యు ధిక్కారమొనర్చు విక్రమకేళి యొనర్చు మహావీరులు, తూర్యాదిరవములతో జైత్ర యాత్ర యొనర్చుచు యుద్ధఘోషములఁగల గుండువడు కాంతాజనములనడుమ కుటికి

రక్తసిక్తమగు కైదండలఁ దమ వధూమణుల వలచి వలపించుచుఁ బాణిగ్రహణము లొనర్చుకొనుచుందురు. ఇదేవిధముగ నేను నీతల్లిని బరిణయమాడితిని. సాధుశీల యయ్య నామే వీరవత్ని — వీరజనని పెండ్లాడిన మహాగుణభూషణయగు నట్టి యువతిని పెండ్లాడవలెను. కాని, యీ కొఱకంచున్నదే! — కొఱకరాని యిట్టి కొయ్యతో సాధు మార్గములా? మృదుత్వమా? శృష్టవర్మ మాటల కను రూపముగ నామెచేతలుండునెడల—అగ్ని వృష్టి గుఱియుచు నాకాశమున నెగుఱు శరభసాశ్వములను పండ్లకావున కుపయో గించు చిన్నవలలచే బట్టుకొన నూహించు టయు, శార్దూలాది యుగ్రసత్వముల సాలె పురుగులగూండ్ల బంధింప నూహించుటయు వివేకతరముగ భావింపవచ్చును.

మ. కరిరాజన్ బినసంతు సంతతులచే
గట్టన్ విబ్రంభించు వా
డురువజ్రంబు శిరీష పుష్పములచే
నూహించు భేదింపఁడి
పరచింపన్ లవణాబ్జిన్ మధుకణ
ప్రాప్తిన్ బ్రవర్తించు ని
ధరణిం మూర్ఖులఁ దెల్పు నెవ్వడు సుధా
ధారానుకారోక్తులక.

అనిచెప్పిన కవి వెట్టివాఁడా!
నే నిట్లువలికితిని—“నిశ్చయమే. కాని అసాధారణమగు నుద్దండతత్వముల, వివేక మునఁ జక్కఁజేయవలయును. యోధా

గ్రేనరులజూడ యువిద లాకర్నితులగుదురని
మీరనుచున్నారు. మీరనునట్లు మహా
యోధులక్షణము లామెయందేమైనఁగొఱత
వడి యున్నదా అమె పదుల వ్రతాపతత్వ
ములకు వశంవద యగును? ఎన్నితపాను
లుదయంచినను మహాద్రివలె స్త్రీహితమహా
రంభమగు తన యుద్యమమునఁ జలించుకుండ
నిలువగల చిత్తస్థైర్య మామెయందున్నది.
అట్టి నిష్కంపధైర్యమున నిన్న నడికిరేయి
యందామె నిలువఁబడి (కృపాణమును చేతఁ
బట్టి ప్రతిజ్ఞయొనర్చు మహావీరులవలె) తనపై
విజయకొనివడుచున్న పురుష లోకము
నధఃకరించుచు మాట్లాడినది. మహాయో
ధులుకూడ దలపడుటకు సాహసింపఁజాలని
మహాగ్రమారణతంత్రములందైనను ప్రాణ
సమర్పణ మొనర్చుటకు వెనుదీయని
యమేయతత్వ మామెయందున్నది. “స్త్రీ
జనస్వాతంత్ర్యఫలాన్వాదికి ప్రహ్లాదకుమా
రునివలె నేనెట్టి మరణబాధలనైన ననుగ్రహ
ములుగ భావింపగలను. ఒక్కసారి స్వార్థ
రహితమగు నాత్మార్పణమున సూక్ష్మముగ
ఫలసిద్ధియగుట కవకాశము లున్నయెడల
నట్లు పంచత్వమొందుటయే నాకుఁ బరమ
ధర్మము. అశేషకాంతాస్వాతంత్ర్య మొక్క
కాంతాప్రాణి సమర్పణమున సిద్ధింపఁగలిగిన
యెడల నెట్టి మహాగ్ర మారణ తంత్ర
మైనను వెనుదీయకుండ సిద్ధపడఁగలను.”
అని యుత్సాహపూరితముగ నామె చెప్పు
కొనియున్నది. అట్టి యప్రమేయతత్వమున
కేవల పురుష సాధారణమని మీరూహించు

చున్న సాహసము పూజ్యమైయుండునా?
మఱియు నిన్నటి నిశీధసమయమునఁ బురుష
సైన్యములు తమ్ము ముట్టడించియున్నవని
తెలిసినప్పుడు తనకొదవిన మహామర్దమున
తమ జన్మస్వాతంత్ర్యముల సంరక్షించుకొని
తమయోగ్యతను జగద్విదితముగ నుంచి
వేయుటకు తానే కవచియై, భిక్షపాణియై
రణరంగమున నులుక నంసిద్ధముగ నుంటి
ననియు, నందొకవేళఁ జచ్చినను స్త్రీ
లోకాభ్యుదయమునకై పంచత్వమొందితి
నను కీర్తి శాశ్వతముగ నుండిపోవుననియు
ధీరస్వాతంత్రయై తనబాలికల హెచ్చరించినది.

“వీరకాంతానురూపమైన యిట్టిధైర్యము
స్త్రీవృత్తి కవమానాస్పదమని తాము
భావింపవలదు. ఆపదలందు ధైర్యగుణమును
బ్రదర్శించు నభిమానవతులను లోక మా
చంద తారకముగ గీర్తించుచు నుండఁదగినది
కాని సిగ్గుబిడియములు లేకుండఁ బ్రతి
ఘటించుచున్నదని దూషింపఁదగినది కాదు.

“ఇక మీగు స్త్రీలగుర్చి యొక్కటే
తుడుపుగ నొక్కటే ప్రకృతియని భావించు
చున్నారు. పురుషులయందెట్టియెట్టి భిన్న
ప్రకృతులున్నవో స్త్రీలయందును అట్టి భిన్న
భిన్నప్రకృతు లున్నవిగాని స్త్రీజాతియంతయు
నై సర్గిముగఁ గోమలమనియు విభీతచేరిన్క
మనియు, పౌరుషాక్రయమనియు భావింపఁ
దగినది కాదు. పుష్పములలో కమలమున
కుసు గలువకును యెంతయంతరముండునో
కాంతలలో ఒకకాంతకును వేతొకకాంత

కును అంతయుంతరముండును గాని యిరువురును ఒక్కవిధముగ నుండురని భావించవలదు. ఒకతె వీరవిరోధముల గ్రహించు మహావీరునిఁ గానింపవచ్చును. వేటొకతె విద్యావిరోధముల నానందించు పండితుని ప్రేమింపవచ్చును. మఱొకతె వేదాంతగోష్ఠి నుండు పరమసాత్వికునిఁ బ్రేమింపవచ్చును. ఇంకొకతె విపరీత ప్రకృతినుండు నధమాధమునే వరింపవచ్చును. హృదయ ప్రమోదకరమగు వెన్నెల శుభ్రవస్తువులపై నను అశుభ్ర పదార్థములపై నను ఒక్కవిధముగనే బ్రకాశించునట్లు, సర్వలోక సంపత్కరమగు స్త్రీ హృదయానురాగము ఉత్తములను హీనులనుగూడ నుత్సాహవంతులుగాఁ చేయుచున్నది.

“వా రట్టి యుత్సాహకారిని లగుట వలన నింకను యోగ్యముగ విద్యావివేక సంపన్నులగుటకుఁ జక్కని యవకాశము లున్నయెడల ప్రపంచ మింకను తేజస్వంతమయి నకల కల్యాణ గుణావహమై యుండి పోవును. కావున స్త్రీహిత మహారంధ్రమగు నట్టి యుద్యమమును తవలలకుఁ గట్టికొని ప్రతిస్త్రీ యందును ఆమె తన ప్రతిబింబమునే చూచుచు వారిబ్రదుకే దసబ్రదుకుగా, వారికష్టమే తనకష్టముగా, వారి శ్రేయమే తనశ్రేయముగా, వారి యాన్నత్యమే తన యాన్నత్యముగా మనోవాక్కాయ కర్మముల సనుభవమునకుఁ దెచ్చుకొనుచున్నది. అట్లుండుటయే ఆమె బుద్ధికి సమంజసముగ నున్నది. అనితర

సాధారణమైన దుష్టరమార్గమునఁ బ్రకాశించుచు నామె తన ప్రతిభావిశేషమును, ప్రజ్ఞాధిక్యమును గాన్నింపఁ జేయుచున్నది. కావున నన్ని కఠిననియమము లుంచుకొని తదనుయాపముగ నింతవఱకుఁ బ్రవర్తించి యున్నది. ఇంక మాయమ్మ యందురా?—ఆమె భూమిపై నవలరించిన యనుకంప దేవత — మూర్తిభవించిన సుగుణరాశి. అప్రమేయ గుణ పూజ్యయగు మూర్తిలికిని తదితర కాంతలకును పోలిక లేనేలేదు. భిన్న విద్యుద్ధర్మ యుక్తములగు పదార్థము లొకరింపఁబడునట్లు భిన్న భిన్న తత్వముక్తులగు స్త్రీపురుషు లొకరి తులయి తమ యైహిక జీవితములకు సంపూర్ణ తప్రమును, సంతృప్తియు, శాంతియుఁ గలుగఁజేసికొన వలసి యున్నది. లోకమున కాదర్శకరముగ బ్రతుక నెంచువారిట్లూహింపవలసియున్నను విపరీత చేతస్కులగు నునుష్యులట్లానరింపఁ జాలక హృదయవ్యధలఁ జాలయి పోవుచున్నారు. స్త్రీలయెడల జూపింపవలసిన గౌరవమున నొక యర్థభాగమైన వారికిచ్చి మనుష్యుడి లోకమున నెంతవాడగుచున్నాడో అందొక యర్థభాగమునకైన స్త్రీలు వచ్చు నవకాశము లున్నయెడల నిప్పు దిందిర తమకు ‘జన్మహక్కు’గ ఘోషించుచున్న వివాదమును జేయుట కావశ్యకత లేకుండియే యుండును—ఇంకఁ బ్రకృతాంశము: ఏమియొనరినను యుద్ధము మాత్రము వలదు. యుద్ధమైన నేనంతయుఁ గోల్పోవుదును.”

కమలాకరవర్మ యిట్లు పలికెను,—

“అవును. నీవు యుక్తియుక్తముగ మాట్లాడితివి.—మహోత్సాహ జనకముగ యౌవనమునఁ బ్రేమించుట యనఁగ నెట్లుండునో నాకుఁ జక్కగ జ్ఞాపకమున్నది. కాని నీవలెనే నప్పుడిన్ని పాట్లు పడియుండను. ముఖమయమైన ప్రణయజీవితము ములభముగ నాకు వశమైపోయెను.—నీవచ్చముగ నిందిర పలెనే చర్చయొనర్పితివి. దేవినిగూర్చియొక పలికెన, చర్చించిన నామయే చేయవలెను. కాని నీసంభాషణయూమె చర్చలకంటె సమంజసమును సమ్మానార్హము నై యున్నది.”

అని మారండ్రగారితో నిట్లు పలికెను—
“తమ పుత్రునియందసాధారణ గౌరవార్హమైన ఘనతయున్నది. పితృ పురుషోచితమును నిరసనవాక్యములు నాకు మోదావహముగ నున్నవి. అతఁడు మా ఇందిరను పెండ్లాడుటయే నాకభిమతము—ఇంక నితవలకు మీరొనర్చిన యాగడమునకు, అనఁగ నా స్వేచ్ఛను నిరోధించి నన్నీ విధముగ నిలిపి యుంచినందులకు తమకుమారుఁకుఁ గీడు వాటిల్ల నుండవలయునను పితృప్రేమ దీని కంతకును మూలము కావునను నాకు మీ రర్హ గౌరవమునుటాపించియుండిరి కావునను మీ కుమారునిఁజూచి మీరొనర్చిన యవజ్ఞ శూత్రవ్యమని భాదించుచున్నాను. మీ కుమారునికై నే నేమొనర్చినను యుక్తమే. ఇతఁ మాయనజ్ఞ లేకుండి మారాజ్యముపై దండెత్తినచ్చి, మీరిన్ని సైన్యములఁదెచ్చి

యిచ్చట నీరమువేసి నందులకు—నర్తించుటవలె నడికిరేయి నిట్టి యాగడమున మాదే మాక్రమించుకొన్నను, మాప్రజల ధనధాన్యగేహములకుఁ జచ్చునెట్లక, మా కర్షకుల హింసించక, మాస్త్రీల బాధించక, మాగ్రామస్థుల యాహారపదార్థము లపహరింపక కేవల యోగ్యాచరణలై యుండిరి. గావున నేను చెప్పినదేమన—

“మాకుమారుఁ డజయుఁడు మాసైన్యాధికులతో నావల నున్నాడు గావున నేనిప్పుడు తమకుమారునిఁ దోడ్కొని యజయంతో మాట్లాడ ననుమతించవలయునని మిమ్ము గోరికొనుచున్నాను. అతనిని నిరపాయముగఁ బంపివేయుచునని తమ యెదుటఁ బ్రమాణపూర్వకముగ వచించుచున్నాను. నామాటకన్న సజయునిమాట యున్న నిందిర కధికగౌరవము గావున నేదో యొకరితీ సీవ్యవహారమును మనము జక్కఁ బఱచుకొనుట కవకాశముండును. ఇదమిద్ధమని యిప్పుడెరియుఁ జెప్పజాలను. కాని యేదో యొకవిధము గోచరింపకుండ నుండదు. మిత్రత్వముననే కార్యసాధన మొనర్చుకొందము—(అని నామిత్రుల వంకఁడిగి)—నాకీవల కతిధులైయుండిన మీరు, మీకు సమ్మతమైన మీరును మాతోవచ్చిన పంతుసెంతయు. మనము నలవర మొక్కభావమున నొక్క పూహ మట్లునిలువఁబడినయెడల బ్రతికూలత త్వము లంతగ మనలఁ బ్రతిఘటించజాలవు.” అని యారాజు గమనోన్ముఖుడయి మారండ్ర

సం దేశ ము

గారికిఁ బ్రణామ మొనరించుటయు, వారు మనస్సున నిష్ఠములేకున్నను యెట్టుకేలకు మా పోక కనుమతించువానివలె 'ఊఁ' యనిరి.

అంతట మేము నల్వర మహాదాసు లమయి వారి యాశీస్యములు నిలిచి యున్న తావునకుఁ బయలుదేరితిమి. మార్గమున కిరుగెలకులనున్న మహాన్న త పృక్షములపై పక్షు లవ్యక్త మధురమగు సంగళాస్త్రములఁ జదువుచుండఁగ బుష్ప నికుంజములనుండి యత్సాహవర్ధనమగు మలయమారుతము నామాననమునఁ గోరిక లీరికలెత్తఁ జేయుచుండెను. నామనోహారిణి నన్వేషించు తపాతపాతో నేనా యాడు వారి విద్యాలయమున నేమేమి యొనర్చి తినో, నాప్రణయకథ కట్టియెట్టి భంగపాటు లొనవుచుచచ్చినవో అ మహారాజునకుఁ దెలుపుకొంటిని. తనకుమార్తెపై నాకుఁగల యుత్తమభావమున కారఁడు నన్నభివందించుచు నా ప్రణయకథకింక భంగపాటొడవ కుండ సహాయ మొనర్తునని వాగ్దాన మొసంగెను.

కాని వారి యశ్వసైన్యముఁ గలసి కొనునప్పుడు మాయు దట్టి శృంగారభావముల కవకాశము లేకపోయెను. తమరాజు రాకఁజూచి యాసైన్యములందలి శూర యోధులు స్వాగతపూర్వకముగ జయజయ ధ్వానము లొనర్చిరి. భేరీమృదంగ వణవాది నినాదములతో, మంగళోపకరణ శోభితమగు

పుణ్యాహనాదములతో, పరమాశీర్వాదము లతో, చూగఁగలిగియులతో, వందిజనస్తోత్రము లతో వారి సైన్యములందు పరమాధీలసుందర సమ్మర్ద మగుచుండగ మువ్వ సాక్షికనాయకులుముందునకువచ్చి తమరాజునకు స్వాగత సూచకముగఁ బ్రణామ మాచరించిరి.

మొదట వారెవ్వరో యనుకొంటిని కాని వారాలని పుత్రులగు నజయసింహుఁడును, అతని యనుజన్ములగు రామకృష్ణులు నని క్షణములో నాకుఁ దెలిసిపోయెను. నాజీవితమున నట్టి విశాలోరస్కులు, అమితబలులు పంచానన సమభిషేకమూర్తులు నగు యువకుఁ జూచియుండెను. ఆకవలవారినడుమ నజయుఁ కన్నతుండయి రూపురేఖల యందును, సామాన్య వైఖరియందును నామనోహారిణిని దలంపునకుఁ దెచ్చుచున్నట్లుండెను. వారి తనుత్రాణములును, శిరస్త్రాణములును మూర్ఖప్రకాశమునఁ భగభగ మెఱసిపోవుచుండెను. ఆ యుద్ధఘోషములమహత్వ మేమని చెప్పవచ్చును!— అంతవఱకు యుద్ధమువలదని ఘోషపెట్టి యున్న నాయందు సహిత మదియొక విధమైన వీరావేశమును కలిగించెను. ఉగ్రమగు కిండకాసరమున ప్రతిజ్ఞఁతువునందును బుట్టుచుండు మహామదము నన్న సహితము యుద్ధోన్ముఖునిగఁ జేయుచున్నట్లుండెను.

అంత నామహారాజు తన మువ్వయి పుత్రులకును సర్వవిషయములును విశేషముగఁ దెప్పివేసెను. ఆవిద్యాలయమును,

మమ్మును, మావాకిలిరమును అతడు వ్రేలఁ జూపించుచు మాకథను, తనకథను వారికి వినిపించుచుండఁగ మాయాదు వేసములకు, మేము పడిన భంగపాటులకు వారియందఱున శక్యముగాని యవహాస్యతత్వముదయించుచుండెను. ఎట్టకేలకు మహాకాయుడును, మహావీరుడును అగు నాయజయసింహుఁ డిట్లు పలికెను.

“మా రాజ్యముపై దాడెత్తివచ్చిరి. దానితో నూరకుండక యతనిని సహితము మీకు ‘ఛైదీ’గా నుంచుకొనిరి. ఎంతయాగడము! అయినను మా తండ్రి యుద్ధ మనమ్మతము. ఎంతయాగడము! నాకు యుద్ధము కావలయునా, లేదాయన్న—అయిన మీ రా మహారాజునకుఁ జేసిన వాగ్దాతమున్నది. ఇఁక మా సోదరి. ఆమెయం దొక సత్య వినిశ్చయ బుద్ధి యున్నది. అయిన నామె యాశయములు కొంత వియత్నధమున నున్నతముగ, మహాన్నతముగఁ బోవుననుట వాస్తవము. అయినను తగిన యవకాశమును, తదనురూపముగు కాలమును సమకూడిన యెడల, తమ యుద్యమ మెట్టి ఫలితమునకు వచ్చునో జూడవలయును గాని వృధగ తమ్మును తమయుద్యమమును నిందింపవలదనుచున్నది. అట్టి యవకాశము తనకుఁ గలుగునట్లు ఆమె నాచేతఁ బ్రమాణము చేయించుకొనియున్నది. నేనుమాత్ర మా విషయముల నేమంత యెఱుఁగుదును?—ఆమెనుమాత్రమొక ప్రకృతిమానవభామినిగా

దలంపరాదు. తమకైన దురన్యాయముల నామె యేకరువుబెట్టినప్పుడు ఆమెజెప్పన దంతయు యుక్తమేయని నే నూహించితిని. నిశ్చయముగ నామె యాశయ విహంగములు దుష్టరమార్గముల విహరింప నభిలషించును. అయిన నేమామె?—భూతభవిష్యద్వర్తమానముల స్త్రీ జాతియం దామెను మించిన యలంకారముండదు. ఆమెయందనితర సాధారణముగు ప్రజయున్నది. నిరుపమానముగు ప్రతిభా విశేషమున్నది. తదనురూపముగనే నామె సభినందించెడువాడను. కావున నామె యుద్యమ మిది యుక్తమయుక్తమని నిర్ణయించుటది నాకేమి పని? ఆమె కేవలరన్న సభిమానమో వారియందత్యంత మధురముగ నుండఁగలదు. కావున నోరాజకుమార! సమంజసముగును కాశపోవును. నేనామె పక్షమున నుండువాడను. అట్లుండునని ఆమె నాచేత శపథము చేయించుకొనియున్నది. మహాదేవి ఆలయమున స్వచ్ఛమగు దీపికాప్రకాశమున నా కృపాణమునుబట్టి—ఆదిశంకరుల నుద్దండ వివాదమున జయించిన విదుషీమణియట్లు!—ఆమె పేరేదియో నేను మఱచిపోయితిని—ఆమెపై యెట్లువేయించుకొని నే నామె పక్షమున నిలచునట్లు వాగ్దానమును పొందియున్నది. కావుననిక ఫలితమేమనఁగ—ఆమె నిన్ను పెండ్లాడదు కావున నీవింక విరమించుటయే యుక్తము. లేనియెడల మాతండ్రి యొప్పుకొనకున్నను సంగ్రామరంగముననే దానిని నిర్ణయింపము.”

మా ప్రాచీనమయ మంత సూక్ష్మముగ వదలుకొనుటకు నా మనస్సంగీకరింపకపోవుటచేతను, బుద్ధిహీనమైన యుద్ధమునఁ బరస్పర వైషమ్యము లింకను వృద్ధిచేసికొనుట నా కభిమతము కాకపోవుటచేతను నే నాతనికి దక్షణము బ్రతుకైతర మొసంగఁజాలకపోతిని. అంతలో నాకవలవారిలో నొకఁడు మమ్ము రెచ్చగొట్టుటకోయన తన మీసపు వెండ్రుకలవైపునఁ జేయివేసికొనుచు నగ మాతృగతముగ మాట్లాడుకొనువానివలె “అఁడు మగదూపములు ! కావుననే తమ యాఁడుగుండియలకనురూపముగ నాఁడువేసముల వేసికొనిరి” అని యుపాలంభింపఁజొచ్చెను.

ఆ యుపాలంభన మసిఘాతమువలె మాకు దగులుటచేతఁ దక్షణము కృష్ణవర్మ యందికొని యేదో ముష్కరముగ జవాబు చెప్పుచుండగ, నే నూరకుండఁజాలక కృష్ణవర్మ నొక చేతఁ బట్టుకొని “ఏదీ, చూతము! ఎవ్వ రెంత పౌరుషవంతులో దెలిసిపోవును. మువ్వరకు మువ్వర మంటిమి కావునఁ దక్షణమే కలియఁబడి కొట్టుకొందమా?” అని యమర్షమునఁ బంతములు పలుకు బాలురవలె కొంచెము దీప్రముగఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగవలసినవాడనైతిని.

అంతట నా మూఁడవయారఁ డిట్లు పలికెను. “మువ్వరకును మువ్వరనుట యేల? అంతకు పాచ్చుగఁ గొట్టికొనఁగూడదా? ఒడల్లింతగా దాచుకొనవలెనా?— అందును భవనమాస్యగుణోత్తరయగు మన

యక్క- గౌరవప్రతిష్ఠాపనమునకై మువ్వరము మాత్రమేనా గత్తులఁ దూయవలసినది? మన సేనాంగములలోఁ బ్రతినాయకుఁడును తమ రాజేంద్రునికైన యవజ్జగడగివైచుకొని శాశ్వతమగు కీర్తి సుపార్జింపవలయువని తపాతపా లాడుచున్నాఁడే! కావున నింకను పాచ్చుగఁ బోరాడినఁగాని యిందేమి పనయున్నది? అధమపక్షమునఁ బక్షమున కొక యేబది యోధులైనఁ దలపడి అందెవ్వరు జయింతురో వారే గెలిచినట్లును రెండవవా రోడిపోయినట్లును యేల నిర్ధారింపరాదు?”

అందులకు నే నిట్లంటిని. “అహ! అట్లే చేయవచ్చును. కేవలము గాలికిఁబోవు నీ కీర్తికై మనమందఱమురు ప్రాణములతో చెలగాట మాడికొనవచ్చును. మన చేతల నభిరామముగ నింద్రధనుశ్శివతలఁ బ్రకాశింపజేయు నీ ‘కీర్తి’కి మన మెంత ఘోరముగనైనఁ జచ్చుట కొప్పుకొనవచ్చును. క్షత్రియులు సుభోదితశయ్యలఁ జచ్చుట కంటె వివృత స్వర్ణద్వారమని మనవారు గీర్తించు యుద్ధమున నీ బ్రమకులఁ జూడమాడి వేయుదుము. అయిన నంతమాత్రమున నేమగును? మే మోడిపోవుదుము. సరే. కాని మే మొకవేళ జయించినను తుదకు విఫలమనోరథులము కావలసినదే కాదా? మేము జయించినంతమాత్రమున నామె సమయబద్ధురాలు కాఁజాలదు కద!”

అందులకు కడయుఁడు “అట్లుకాదు. అట్టి యుద్ధఫలితమున కనురూపముగ నామె

కట్టనడియుండఁదగునని ఆమెకు నచ్చకెప్పు థారము నాని. లేఖాముఖమునఁ దగిన కారణముల తెప్పి ఆమె యందులకు బద్ధురాలయియుండునట్లు చేయుచును. దానిపై నామె భావ మెట్లుండినది యే స్వయముగ మీ కందఁజేయుచును" అని పలికెను.

"కాని, అబ్బాయిలు! వినండి!" అని యా వృద్ధరాజేంద్రుఁ డెన్నివిధముల నివారించఁజూచినను, నీటియందీద నుద్యమించు బాతుపిల్లలను వలదని వారిందు పెచ్చుకు తల్లి యదకోడిపెట్టవలె నాతఁ డెంత చెప్పినను సంగ్రామప్రియులగు నా రాజకుమారులు వినుపించుకొనకపోవుటచేత నతఁడు హతాశుఁడై మిన్నకుండవలసినవాడయెను.

ఆ తరువాత మే మంతగ భాషింపవలసిన యావశ్యకత లేకపోవుటచేత నా మిత్రులతోఁ గలిసి మా తండ్రిగారి శిబిరమునకు వచ్చివేసితిమి. ఈలోన మా తండ్రిగారు కొంత కథగా నిద్చిరని తెలిసికొంటిని. ఆ విశ్వాలయద్వారమునకు మూడుసార్లు వారొక రాయబారిని బంపి యిందిర సమయభంగ మొనర్చుకుండ నుండునో లేదో తెలియఁగోరిరట. ఆ రాయబారి మూడు మాజ్జచ్చటకుఁ బోయియుండెను. మొఁటి పర్యాయ మతఁ డచ్చట నెన్ని తూర్వధ్వను లొనర్చినను ఎవ్వ రగుపించలేదు. అతఁడు తలుపులవద్ద నెంత తట్టినను ఎన్ని విధముల సఱచినను ఎవ్వరును రాలేదు. వినిపించుకొనలేదు. రెండవసారి లోననుండి భయంకరమగు నొక కంఠధ్వనితో నొక

స్త్రీ యతని నచ్చటనుండి పొమ్మని యదల్పివైచెనట. మూడవసారి బల విక్రమ న వన్నెలును, విశాలోరస్కలును, వ్యాయామ విద్యాప్రవీణులును అగు నాయెనమండ్రు హరికలును ఒక్కమాటుగ ద్వారమును దెఱచి ఆ రాయబారిపైఁ బడి, యతని కేళముల నిష్కరుణముగఁ బీకి, బ్రక్కయెముకలఁ బొడిచి, మొగమున గొట్టి యతనిని బాణావశిష్టునిగ నొనర్చిరట. వా రట్లాతనిపై నట్టి యత్యైచార మొనర్చుచుండగ నా రాజకుమారి తన విద్యాలయ సాధమున నిష్కంపదైర్యముతో నలుచుండి సర్వముపలక్షించుచుండెనట.

కొండలపై జలవా యుధూతము లొంపొంటితో, బెనఁగులాడుచుండగ మహారయమునఁ బొంగిపోవు రెండు ప్రచండ వాహనులనడుమ నిశ్చల తత్వమున నొక గట్టుపై తీవిగ నుండిపోవు మహావృక్షమువలె నామె వైఖరియున్నది.

కాని నా వధూమణిపై సంగ్రామ మొనర్పబాస యిచ్చితిని మాతండ్రి గారికిఁ దెల్పినప్పుడు ఆయన మహోత్సాహమునఁ జేతులఁబఱచుచు యోధకుమారులతోఁదానును యుద్ధమొనర్చు నవకాశము కలిగినదని బలుకఁజూచ్చిరికాని, వృద్ధులు, జ్ఞానవృద్ధులునగు వారిమంత్రీశ్వరులట్టివద్దతి యుద్ధనీతికిని రాజనీతికిని గూడ విరుద్ధమని హేతుకల్పన మొనర్చుటచేత నాగ్రహముతో, సనిష్ఠతతో నట్టి పూనిక

నుండి విరమింపవలసిన వారయిరి. మామహా
యోధ వర్గమున పనేకులుత్సాహమునఁ
గృహములువట్టి నాకై నానమయమునకై
బ్రాణముల పోకఁడలంపక సంగ్రామమునందు
మని ప్రతిజ్ఞయొసర్పిరి.

అంతలో నారాజకుమారి యుద్ధాన
పనమున కీవలసార్హమున మాయాహవ
వివోదమునకు రంగమును తయారుచేయుఁ
జొచ్చిరి. ద్వారమునకుఁ జేరియున్న యిల్లడి
తలుపులపై 'ట్రామెరిస్' అను మహారాణిపై
'కైరస్' అను పరిషయన్ చక్రవర్తి విజగీ
పార్థము చాడి వెడలినప్పుడామె యేమి
యొసర్పినదో చిత్రముగఁ దోలువఁబడి
యుండెను.* ఆయుదయమంతయు వారచచ్చటి
యుద్ధరంగమును సదునుచేయుటతోఁ గడిచి
పోయెను. సదునునకును రాయ బాదులిచ్చటి
కిని యచ్చటికినిబోవుచు సందేశములను,
ధిక్కారములను జేర వేయుచు వచ్చిరి.

తుద కజయసింహుఁడు నాకు వాగ్దాన
మొసర్చిన ఆరాజకుమారి ప్రత్యుత్తరము
వచ్చెను. ఉప్పొంగివచ్చు మహాపన్యాసము
వలె సుందరమగు సక్షరములలో లిఖంపఁ

బడియున్న ఆలేఖనందికొని యీ విధముగఁ
జదువుకొంటిని.

“అన్నా, అజయా! స్త్రీల కెల్ల దేశముల
నిరంతరముగఁ గుచున్న యవజ్జలనుగూర్చి
యాహించునప్పుడు నాహృదయ మెట్లు
దహించుకొనిపోవుచుండునో నీకు దెలియునిది
కాదు. స్త్రీల నీనుపచెప్పలదొడగి పరాధ
మింను చైనావారి దుర్మార్గమునుగూర్చి,
పరిణయకాలమున వురుషుఁడు భార్యను
చావమోదుట కాశనికీ కన్యచేత సందియ్యఁ
బడు రమ్యావారి 'కొఱదాదాన' మహోత్స
వమునందలి యాగడచునుగూర్చి, బ్రదికి
యుండగఁ జెప్పరాని దుష్ప్రభుత్వములఁ జేసి
ఆయువుమూడిన 'పీఠుగల' య్యుండియు
బ్రదికియున్న తమస్త్రీలను తమదేహములతో
గాల్పించుకొను హిందువుల చౌర్యమును
గూర్చి, ఆడు శిశువులుదయించినంతటనే
వారికిక తగినవరులులభింపరను భవిష్యద్వర్త
శలకైన ననుకంపమున నోతెఱుంగని నెత్తురు
కందువులను గంగానదియందలి మొసళ్లనోళ్ల
కండించు రసపుత్రమాతల దురంతమును
గూర్చి చదువునప్పుడు, ఊహించునప్పుడు,

* 'ట్రామెరిస్' అను రాణియొక్క దేశమును తనస్వాధీన మొనర్చుకొనవలెనని 'కైరస్' అను పరిషయన్
చక్రవర్తి మహాసైన్యములఁ దోడ్కొనిపోయెనట. ఆమె సామర్థ్యమున నెంతచెప్పినను 'కైరస్' విజక
పోవుటచేత ఆమె యాతనితో యుద్ధమున హోరాహోరిగాఁబోరి తుదకాతనిని పుష్కార్థముగ పరాజయము
నొందించుటయేగాక ఆతఁడాయుద్ధమునఁ బ్రాణములపహితము జోగొట్టుకొను మహాపదకుఁగూడ బాలుచేసె
నట. అట్లు ఖండితుఁడైయున్న యామహారాజ మర్దకమును ఆమె యొక రక్తిపుడిత్తిలోని కెక్కించి యతని
'రక్తదాహమును' పరిపూర్ణముగఁ దీర్చికొమ్మని యపాలందించెనట. తమపై చాడెత్తివచ్చు పురుషులకు
భయపహముగ వట్టి చిత్రమాయాధువారి విద్యాలయద్వారపు తలుపులపైనున్నదని భావము. ఈశభను
'హరాహోటన్' అను ప్రాచీనగ్రీకుచరిత్రకారుఁ దభివర్ణించియున్నాడు.

చర్చ యొనర్చునప్పుడు నా కపరిమితమైన యుమర్న ముదయింపకుండ నుండునా?

“అంతేకాదు, నాగరికతా మహావాప్తి నొందియున్న యీకాలమునందుగూడ నిట్టి యాగడముల కనురూపమైన దుచ్చిత్యము సమస్త వ్యవహారములయందును బురుషుల యందుండి పోవుచున్నది. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యార్హతలేదనియు, స్త్రీలను కేవల గృహోపకరణ యోగ్యముగఁ జూచుకొనవచ్చుననియు శాస్త్రసిద్ధాంతములు మనుజు జాతికిఁ దలవంపుగ నిప్పటికిని బ్రపంచమును బీడించుచున్నవి. అన్ని దేశములందును, అన్ని జాతులందును ఇట్టి శాసనములు బొమ్మజెముడువలె వ్యాపించిపోయియున్నవి. పూర్వ పశ్చిమ మధ్యస్థమగు సమస్తదేశములందును స్త్రీల నణచియుంచుటయే పౌరుష లక్షణముగ భావింపబడుచున్నది. పౌరసత్వాధికారములపై, స్వపరిపాలనాధికారములపై లక్షలకొలది ప్రజలందోళన మొనర్చుచుకాని ఒక్కరును స్త్రీ స్వాతంత్ర్యోద్యమమున బద్ధకంకణులైనవారులేరు.

“అందువలన నేనీ యశేష పురుషలోకమునకును పరామ్మఖి నైన నాజాతి నున్నతికిఁ దెచ్చుటయే జీవితప్రథముగ భావించుచు నుండిపోవలసివచ్చినది. పురుషులయాగడ మొంతమాత్రమును చేరఁజాలని దుర్గమ స్థానమొకటి నేనిచ్చట నిర్మించి దాని యభ్యున్నతికై కొన్ని యుగ్రశాసనముల సహితము కాపుగఁజేసికొంటిని. వాని మహత్వమున మేము జరకాలము ఘాతుక

మృగముల బారిబడకుండ దప్పించుకొంటిమి.

“స్త్రీల కభివృద్ధి కవకాశములేని గొప్ప యెడారివంటి యీ విశాల ప్రపంచమున స్త్రీలకుఁగనులపండువుగ నేనిట్టి ఫలవంతమగు ప్రదేశమును దయారుచేసితిని. అందెల్ల దేశముల నింతవఱకు చెప్పనుఁజేయను జేతనయిన యాఁడువాండ్రెవ్వడెవ్వడేమేమి యొనర్చిరో దెలిసికొన వీలుండునట్టి వస్తువులను, పుస్తకములను, విగ్రహములను ప్రతిష్ఠింపించుకొంటిని

“ఇట్లు మాచదువులలోఁబడి మేముఁడగా, మాకన్యలవలె నేనములు వేసికొని ముమ్మరులగు మువ్వరు పురుషులాగడమున మా విద్యాలయమునఁ జొరఁబడి మాశాంతికి భంగమును కలుగఁజేసిరి. వాఁడుండగ మేమనవచ్చును? — పసికూననై యున్నట్లు డయియుండిన సమయభంగమని యొకసాకు గల్పించుకొని ప్రేమయని, వివాహమని — యిట్లు వలవని ప్రేరితమాటల నాకు మహామర్షమునకుఁ గారణభూతులైరి. కన్నులఁ తెఱువని శైశవప్రాయమున, నాయుష్టా నిష్ఠములతో నిమిల్తములేకుండ జరిగియున్న యాప్రాచీనసమయమునకు నేనేల బద్ధురాలనగుదును? అట్టి యాగడమున నాసమక్షమునకు వచ్చినంతమాత్రమున నా జీవిత ప్రథమునకు నేనేల భంగమును కలుగఁజేసికొనవలెను?

“మహాఘాతుకమగు సింగముల నేను మచ్చిక యొనర్చితిని. ఇంతటి ఘాతకులగు

పురుషులను నేను మచ్చిక చేసికొనజాలక పోవునునా?

“ఇప్పుడు వీండ్రకెవ్వరు బుద్ధిచెప్పడగినది? — మీరా? నేనా? బుద్ధి పూర్వకముగ నాకింత యవజ్ఞయొసర్చినవీండ్రనివ్వడు తప్పక శిక్షింపవలెను. ఉగ్గ్రలీజనహిత ప్రారంభమగు నీయుద్యమమునఁ బావనతయు, ఘనతయు, బరిశుద్ధతయు లేదా?

“ఇప్పుడు నేను మాజాతిగౌరవమును, సత్యమును గాపాడుకొనవలసియున్నది. ఇట్టి సందిగ్ధసమయమున జగన్నిర్మాణకారణమగు నాదిత్య కీ మనకు జయమీయకుండ నుండడు.

“కావున నజయుడ! నీవు సంగ్రామమున నజయుడవై మమ్ముగాపాడగలవు. నీ పరాక్రమమున నాకు విశ్వాసమున్నది. మఱియుఁ బరమపావనయగు నెట్టి తల్లిగర్భమున నీ పుడయించియుంటివో జపియించుచుకొని జగమునకు మాతృస్థానమని చెప్పబడుచున్న మా స్త్రీజాతి నుద్ధరింపుము.

ఒకవేళ నీవోడినయెడల నేనోడితినని యొప్పుకొని తడనురూపమగు సమయమునకు బద్ధురాలనయ్యెదను. కాని నీవోడిపోవువాడవుకావు. అయినను నీవారని ప్రాణములమాత్రము తీసికొనవలదు. తన ప్రాణములనైన సరకుచేయక నాప్రాణముల నరెడు కాపాడియుండెను కావునను, అతని

తల్లి యింకను జీవించియేయున్నది కావునను నీవారనిని చంపఁదగదు. కాని యుద్ధమునఁ జక్కగ పోరాడుము. చేతికొలది, శక్తికొలది యుద్ధ మొనరింపుము. నాప్రియ సహోదరులు! స్త్రీహితకాముకులగు దేవతలు మీకు తోడయ్యెదరు గాక!

ఉ. కీర్తనపాత్ర చిత్రమతి
కిల్బిషపావన శీలమున్ జగ
న్నర్తన మూలసూత్రమును
నవ్యభిభూతికి నాలవాలమున్
కీర్తికి మూలకందమును
కేవలదైవమయైనశక్తి నం
పూర్త మనోరథంబులును
భూరిజయంబును మీకునిచ్చుతన్.

ఉగ్గ్రలీజనహిత ప్రారంభమగు మాయుద్యమమున మాతోఁజేర్పఁదగిన పురుషులు మీరొక్కరే. మమ్ము మాచదువుల నుండకుండ నడుమనచ్చిన యీ కందిరీగల నావలకుఁగొట్టివైచిన తరువాత భావికాలమున మిమ్మొక్కరినే మేము మాచరిత్రముల కెక్కించుకొని కీర్తించుచుందుము. మీరు యుద్ధ మొనర్చు కవచములఁ బరమపావనముగ మా విద్యాలయమునఁబెట్టికొని, మీ విగ్రహముల సహితము మాకుఁగన్నుల పండువుగఁ బ్రతిష్ఠించుకొందుము. అట్టి భావికాలమున స్త్రీలు తప్పక ముందంజవేసి తమ యోగ్యతను తాము గుర్తింప సమర్థురాండ్రయ్యెదరు. ఇంతవఱకు మగవానితో డిదియు, బిల్లలతోఁడిదియు లోకముగఁ

దలపోయి స్త్రీలవృత్తు సరియైన స్వేచ్ఛా సౌఖ్యమునుబొంది విజ్ఞానమే ఐహికలోక పరమార్థముగఁ దలంపగల్గుదురు. నేడు ప్రపంచమును తమవశముగఁ జేసికొనుచున్న శాశ్వత్సౌఖ్యాతులయందలి పురుషసింహములవలె తామును పరాశ్రమశాలినులయి ఉత్తిర దక్షిణ ధృవ మధ్యస్థమగు సీభూగోళము స్వాతంత్ర్యోదయమునఁ బ్రకాశించు నట్లు చూడఁగలరు.

మీ సోదరి
ఇందిరాచేమి."

అనియన్న లేఖకుఁడిగువ మఱియు నీ 'మెచ్చరిక' నాకిగుపించెను.

"మీశోభిమున సీతో యుద్ధమున కుపక్రమించువారిలో నెవ్వరును ద్రోహులుండకండ మొదలుఁ జూచికొనుము. మా శాసనధిక్కార మైనదిమొదలు మావిద్యాలయ మొక విద్రోహపుబుట్టగఁ గాన వచ్చుచున్నది. ఈతిబెధలవలె నీపురుషులు మాపై విఘనకొనివచ్చిరి.—ఇట్లు పురుషులచేఁ బట్టఁబడియున్న స్థితియందీ విద్యాలయమున నుండుటకంటె మాబాలికలు వారివారి యిండ్లయందుండిన బాగుండి యుండునేమో!—ఇట్టి సందిగ్ధనయమున నయోగ్యురాలగు నొకతల్లి యిచ్చట వదలి పోయియున్న యొక పసికూన నాకు హృదయ సౌఖ్యావహమై కొంత యాశ్వాస మిచ్చుచున్నది. ఇంక నెప్పటి కాలిల్లి కాపిల్లనీయును. దాని మానవవికాసమునఁ

దల్లియుని చెప్పఁదగు నామెనే యామె తల్లిగఁ గారవించఁగలదు. నేటి ప్రాతఃకాలమున నొక గంట సేపు దానిని నాయుడియందుఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొంటిని. ఆ పూదా యనాధబాలిక హస్తములు మృదులముగ నాహృదయమును దడవి యీప్రపంచముపై నా కుదయించిన యాగ్రహవికారమును మటుమాయమగునట్లు చేసి నై చెను.— మనకు సంపూర్ణ మనోరథ సిద్ధియగుఁగాక!"

మార్తెండ్రెగారా లేఖనుజూచి యిట్లనిరి.

"తెలిసియుఁ జెలియనివట్టుదల! అయిన నేమాయె?—మహావిప్లవములఁ బ్రవర్తల కర్థాంగియయి మహాయోధుల నుదయింపఁ జేయఁగల యుత్తమశక్తి ఆమెయందున్నది. బుద్ధిని దగ్ధపటలమొనర్చి కనులకు విభ్రాంతి నొదవించు మోహమటుంచి కొంచె మూహింపుము. బలహీనుఁడును, హీన ప్రకృతియునగు నీకమలాకరవర్మ ఆదియం దామె కంటె స్వతంత్రమిచ్చి ఆమెనింగఁగ బాకుచేసినాఁడు. పురుషుఁడు బలహీనుఁడైనయెడల ఆఁడుది బలవంతురాలయి నృప్తిని దలకిందుగఁ జేసినేయును. భూమి యొక్కయుపరిభాగ మెప్పుడెంత స్థిముగ నుండిపోవునో నృప్తియందీ ధర్మ మంత స్థిరముగ నుండిపోవునని భావింపఁదగును.— పాలముదున్ను చాఁడు పురుషుఁడు, వంట యింట వంటజేయున దాఁడుది. కత్తిఁ బట్ట వలసినది మగవాఁడు, గరిటద్రిప్పువలసిన దాఁడుది. కలముఁబట్టి వ్రాయవలసినవాఁడు

పురుషుడు నూదిబట్టి కుట్టవలసినదాడుది. మొదడుపయోగమునకు దెచ్చుకొనవలసిన వాడు మగవాడు, హృదయ ముపయోగ మునకు దెచ్చుకొనవలసిన దాడుది. ఆజ్ఞా పించవలసినది పురుషుడు, ఆజ్ఞా పురా లాడుది. లేనియెడల సంతయు నవకతవక ! ఇంటిపెత్తన మాడుదానికి వదలివైచిన యెడల మగవాడెత్తగేహమునందే సరిక బాధలనుభవించును. ఇత్యేషంపశ్చిత్తము లన్నియు నాడువారి వశమై బోయినయెడల సృష్టితంత్రములుగూడ శ్రష్టములయి ప్రళయ మానన్న మైనదని భావింపవచ్చును.

“కాని నీ విప్య డామెను సంపూర్ణ ముగ వశమొనర్చుకొనుట కవకాశ మున్నది. పెండ్లియయి నీ వామె నదుపాజ లలో నుంచగలిగినయెడల, నింటబిడ్డను కుంపటిపాలుచేసి వీధులలో తమ జన్మ స్వాతంత్ర్యములను కూరగాయ లఱచినట్లు నవబోవు నవివేకపు స్త్రీలవలెగాక వీర కాంతయు, వీరమాతయు నినిపించుకొనుట కవకాశముండును. అందఱామె సాందర్య వతియనియే చెప్పెదరు. అట్లయిన నానంద కరమే — ఇట్లామెనుగూర్చి పరుసముగ మాట్లాడినందుల కామెయన్న నాకు గిట్ట దని భావింపకుము. ఆమెను యుక్తమైన త్రోవకు దెచ్చు భారము నీయందున్నది. అంతేకాక ఒకమాటు పెండ్లయిన కాంతల యం దెంతటి మానసికపరివర్తనములైన సూక్ష్మముగ జరిగిపోవును. అట్టి పరివర్తన ములు వారికి నహితము కష్టముగనుండవు.

ఇట్లు కవలపిల్లలుదయించినయెడల నానా యవివేక మొక్క తుడుపుగ వదలిపోవును. స్త్రీల వివేకము పిల్లల గనుటయందును వారిని పెంచుటయందును కలదు. దానిని మించిన ప్రజ్ఞయు, బ్రతిభయు స్త్రీల కనా వశ్యకము.”

అని మా తండ్రిగారు వారి తత్త్వమున కనురూపముగ మాట్లాడిరి. నేను వారిని వీడ్కొని నా మనోహరిణి వ్రాసిన యంశ ముల—ముఖ్యముగ “నీ వారని ప్రాణముల మాత్రము తీసికొనవలదు”—అను వాక్య మును పలుమాటలు భావమునకు దెచ్చు కొనుచు నూహించుదొడగితిని. మఱియు నేను మా పురోపపనముననుండగ నాకు వినుపించిన “ఆమె నన్వేషింపుచు బొమ్ము. తప్పక నీకు విజయము చేకూరగలదు” అను సశరీరవాణి వాక్యములు నాకు స్ఫుర గాకు వచ్చెను.

మా తండ్రిగారు రాడిన మాటలను దలంచి, తుదకు నా ప్రణయ గాధకుఁగానున్న పర్యవసానమును గూర్చి యూహించ నారంభించితిని. అప్పుడు మా వంశమును వీడవలె బట్టికొనియున్న ఆ బాధభిక్షకుని శాపము నహితము నాకు జ్ఞాపకమునకు వచ్చెను. మాయందుఁ గేవల మోసపుఁ జాయలకెనుఱుగఁ బోల్తాను మహావీరుఁ డొక డుదయించి భ్రాంతిమూలకమగు నీ మాయాలోకమునఁ బడిపోవునని గదా యతఁడాడియుండెను? — అని తలంప నారంభించితిని.

అంతటఁ దళుక్కున మా వంశమును బీడవలెఁ బట్టుకొనియున్న ప్రాకృతశాపము నన్నా వహించినది గావలయు. ఆరాజులు, వారి స్కంధావారములు, ఆ మహిళా విద్యాలయము—అంతయుఁ గపటనాటక ములనియు, నైంద్రజాలికదృశ్యములవలె మోసపుఁజాయలనియు భావింపజొచ్చి తిని. ప్రాచీనయుద్ధరంగములలో నెన్నఁజోచచ్చిన మహావీరులతో పోరాడఁ దలంచు చుంటిననియు, నా జీవితము సహిత మొక కపటస్వప్నమనియు విభ్రాంతాత్ముడనై పరిభ్రమింపజొచ్చితిని. కాని అట్టి చిత్తవృత్తి నా మనసున నెంత యాకస్మికముగఁ బొడమినదో అంత యాకస్మికముగనే పరిసమాప్తమైపోయెను.

నే నెప్పటివాఁడనయి చూచునప్పటికి మా పోరాటమునకు సర్వమును సంసిద్ధముగనుండెను. శాస్త్రోపదిష్ట ప్రమాణోచిత వృత్తాయతంబును, సచాకృతవృక్షవల్మీకంబును, సమీకృతసిమ్మొన్నత ప్రదేశంబును, దూరీకృతపాషాణశల్య శకలంబును, విరచిత బహువిధ ప్రేక్షాగార మంచకవలయంబును అగు రంగభూమియందు మంగళతూర్య ఘోషములవ్యాపారముగఁ జెలరేగుచుండగ నాపక్ష మొక యేబది యాశ్వికవీరులును, అజయుని పక్ష మొక యేబది యాశ్వికవీరులును నిలిచి యుద్ధమునకు సిద్ధమైరి. ఉభయ సైన్యములవారును ప్రేక్షాకాగారములఁ దమ తమ నియమిత స్థానములఁ గూర్చుండిమా యుద్ధవిసోదమును దిలకించుచుండగ మే మత్యుగ్రముగఁ

దలవడి పోరాడఁ జొచ్చితిమి. తాల్గవర్షము వలె గుట్టుపు డెక్కలు నేలపై తటతటలాడుచుండగ మే మీటెలతోఁ గ్రుచ్చుచు, గత్తులతోఁ బొడుచుచుఁ బ్రతియోధుల డీకొంటిమి.

కేవల వీరకసమయాత్మకులగు యోధ వీరులతోఁ గలసి కవచములఁ జించుచు, నెత్తురులురివించుచు, గండలు చెక్కుచు, నెమ్ముల విఱచుచుఁ బోరాడునవ్వడుకూడ నా కదీ యొక కలవలెనే దోవజొచ్చెను. బాగ్రతవస్థయందుఁగూడ నా యుద్ధావినోద మంతయుఁ గలయందగుచున్న విధముగ నుండెను. ఆభీలవేగమున మాపై కుటుకుచున్న ప్రతివీరుల గుట్టములు వెనుకకాల్గపైలేచి నిలుచుండగ దాదూనంఘర్షణ మునఁ దనుత్రాణముల నగ్నులుదయించి దీర్ఘమగు నీటెలు దుత్తునికలై నేల కొఱిగి పోవుచుండెను.

ఎంతటి శూలారోహణములైనను, ఎంతటి కృపాణఘాతములైనను కొంద తాశ్వీకులు కొండలవలె నకంపితులైయుండగ, కొందఱు తూలిపడియు ద్విగుణీకృత ధైర్యమున సురవడించుచుండగ, కొందఱు అధఃపతితులయ్యు తమ గుట్టములపై కెగసి పరాక్రమించుచుండగ, కొందఱు కూలి పోవు గుట్టములక్రింద మాయమగుచు బొబ్బరించుచు వచ్చిరి.

అజయసింహుని కిరుపార్శ్వముల మహా బాహువులతో మెఱయు నాకవలివా రెచ్చటఁజూచినఁ దామయై కఠినప్రహరము లొక వర్షముగఁ గురిపింపజొచ్చిరి. రాద్రస

మహాగ్రముగ నాశ్వికులు నేలకును
గోలకును వచ్చి చిందట వందట యగుచుం
డగ యాయోధుల నాయజయుఁ దొక్కడ
దెగటారఁ జేయుచున్నట్లుగుచుండెను.
శూలములు, కత్తులు, కత్తారులు, డాళ్లు—
సర్వ మా మహావీరుని ధాటికి నిలువఁ
జాలక దుత్తుమురై పోవుచుండెను. అతని
యెదురెదుర నిలువజాలక మా యోధులు
కూలిపోవురూపముగ, నొకగురూపముగ,
నేలకొకగురూపముగఁ, దన్నికొ నెడి రూప
ముగఁ గానవచ్చుచుండిరి. 'చేతఁ గండ్ర
గొడ్డలినిబట్టి నిష్కరుణముగ శత్రువులఁ
జావఁగొట్టు భార్గవరామునివలె ఘోరా
సితో నంత భీభత్సముగ యుద్ధమొనర్చు
నీతఁ డతిహీనసత్త్వఁడగు నా కమలాకర
వర్మకు ఉదయించినవాఁడా?— అట్లయిన
మన యొడల్లఁ దండ్రులకంటె తల్లుల భాగమే
నత్యధికముగనుండవలయు'నని నే నూహిం
చుకొనునట్లాలఁ డత్యుగ్రసంగర మొనర్చు
చుండెను.

కలనోలె, చిత్రమునోలె కానవచ్చు
నతనినుండి నే నా విద్యాలయము వంక
నువలక్షించితిని.

ఆ మహాసాధోపరిభాగమున నచ్చటి
విగ్రహముల సదుమ విగ్రహములవలె నిలచి
యున్న తన స్త్రీలసదుమ నా రాజకుమారి
శకుంతల శిశువు నొకచేత నెత్తికొని లేజ
స్వంతమగు దేవతవలె మా యుద్ధమును
శిలకించుచుండెను.

పూర్వకాలమున మహావీరు లాహవ
మొనర్చునప్పుడు దేవత లాకాశమున
విమానములపై నువలక్షించుచు శౌర్యా
లంకాతులగు యోధులపైఁ బూలవర్షములఁ
గురిపించువారఁట. కాని యీమె—తాకటిక
ఁబందమున శిలవలె జూచుచు నా పరా
జయమును, నా వరసమునుఁ గోరికొనుచు
వానికై యనునిమేష మెదురుచూచు
చున్నదే! ఈమె నా కెట్టిదేవత! 'జామైనఁ
గొంతమే లన్నిరాయణ!' యనుకొనుచు
నేను నా చూర్ముల మఱలించి తుముల
ముగ యుద్ధమగుచున్న తావునకు వ్రాలి
ఆ కవలవారియం దొకని నేలకుఁ గొట్టి
వైచితిని. తదుత్తరక్షణమునఁ గృష్ణవర్మ
రెండవవానిని సహిత మధఃపతితునిగా
నొనర్చివైచెను. నా స్వప్నముల కనురూప
ముగ నా భావిభాగ్యోదయ ముండదు
కావలయు. నా మనోహారిణియగు నింతియే
నా యుద్ధమును జూచుచు నేను క్రిందయి
పోవలయునని వేయిదేవుళ్ల మొక్కుచుం
డగ నాకు జయ మెట్లువచ్చును? కావున
నామె కన్నులకుఁ జల్లగ నే నిక యుద్ధ
మునఁ గూ లి పో వ ల సి న దే!—అని
యూహించుకొనుచు 'అయినను నా
యావచ్చక్తియు వినియోగించి చేయఁగలి
గిన దెంతయుఁ జేసివేయుద'మని యను
కొనుచుండగ దీర్ఘబాహుఁడు, సమీయ
సత్త్వఁడునగు నా యజయసింహుఁడు తన
గుఱ్ఱమును నావంకకు ద్రిప్పి పోరాడఁ
జొచ్చెను.

గృహలక్ష్మి

దొడ్లపై, చెట్లపై, జంతువులపై భయం కరముగఁ బ్రేలి, భూమిని భూవ్రజల నొక్కమాటుగఁ జణకించివేయు పిడుగుల పిడువలె నత్యేకపీరుఁడు కణిసప్రహార ముల నిడువకుండ మాపై వర్షింపఁజొచ్చెను. ఏదియు నతని ధాటిని ప్రతిఘటించజాలక పోయెను. తన దక్షిణనేత్రముల్లు నన్నరసి ప్రేమించు నా మిత్రుడగు పార్థసారథి యొక్కఁడే మా యిరువుర కడ్డముగవచ్చి యుతనిని నివారించజూచెను కాని ఆ అజయింపఁబడు, నోరికండ నాచిగొనిన మ్రోగుబెబ్బలివలె హుకరించుచు నొక్కటలవత్సహారమున నతని బుడమిపైఁ బడఁగొట్టెను. దానినిఁబొంది కృష్ణవర్మ యూతని నాక్రమించి తన చేతుల తీట వోవ నతనిని ప్రహరించుచుఁ బరాక్రమింపఁ జొచ్చెను. మా పక్షపు యోధులలోఁ గృష్ణవర్మను మించిన పరాక్రమశాలి లేడు. అయిన నాతఁడు సహితము తనకంటె పరక్రమాశాలియగు నజయింపఁబుని ధాటి కాగఁజాలక నేలకుఁ గూలిపోవలసివచ్చెను. అంతట నేను నా యశ్యమును రెచ్చగొట్టి

యజయసింహునిపైఁబడి యుద్ధమొనర్పఁ జొచ్చితిని. గుట్టము లొడొంటి మెఱసి కొనుచుండగ మేము మా చేతుల కొలది, కృపాణముల కొలది, యావేశముల కొలది పెనఁగులాడితిమి. భూకంపము లుదయించు నప్పుడు మహాసాధములు ప్రయ్యలగుట పలనఁ గురియు శిలా వర్షము వలె మహాగ్రహవారములు నా శిరస్త్రాణ మనఁబడి పోవఁబొడంగెను. నా యావ చ్చక్తితోఁ జేతియందలి కృపాణము రెండగునట్లు తనినిఁ బ్రచండముగఁ గొట్టియు సతనియం దొక శ్రువ్వును ను రాల్పఁజాలకపోతిని. అంతటితో నాయం దలి కలయు, సత్యమును, చైతన్యమును నాయం దుండకుండ పలాయనమైపోయెను. జాగ్రత్తనిత్యం దంధకార ముమిగొనుచుండగ నేను నేల కొఱిగిపోతిని.

ఇది మనోరమ యను వచనకావ్యమున
రాజకుమారి యను కథయందు
మనోరమ యను నామచేఁ

తెప్పబడిన పంచమ

భాగము

విన్నపము

గృహలక్ష్మి దసరాసంచిక

అష్టాదశ మాసారంభమున గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక వెలువడును. దానిలో శ్రీలరే రదియింపబడు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్య గద్య వ్యాసములు ప్రకటింప బడును. దీని కాంధ విద్యతోదరములు సాహిత్య మత్యంతాచక్కము. కావున సోదరీమణులెల్ల తమ పద్య గద్య వ్యాసములను త్వరగా బది దసరా గృహలక్ష్మి సర్వాగ ముందరిగా వెలువడునట్లు తోడ్పడుదురని మనవి.

సంపాదకుడు.

రా గో ద య ము న కు ర జ నీ క ర ము క్త వ సంత రా త్రి

చలువచంద్రుని పండువెన్నెలలో సుఖస్వప్నమువలె కాలము హాయిగ గడుపవలెను. అందుకు ప్రతి ప్రాణియు ఆసించును.

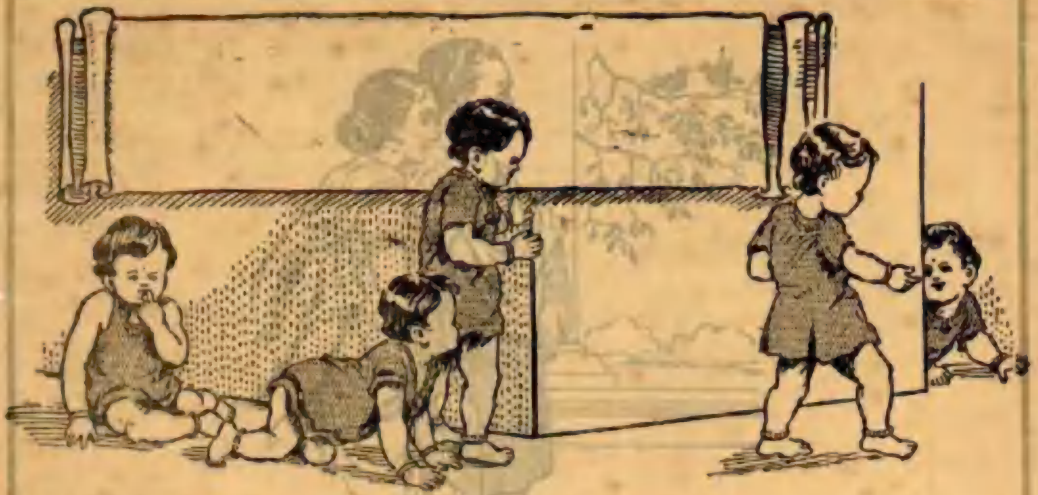
కాని పాపము, వెన్నెల ప్రకృతి రామణీయకర సిరిసంపద అన్నీయుండును, ఆరోగ్యము మాత్రము కొరవడియుండును. జీవితము సుఖవంతము కావలెననిన ఆనారోగ్యమునకు పునాదియగు దుర్బలత దరికి రాకుండవలెను. అందులకు చక్కని మార్గము జీవామృతము.

కండవుష్టికి—జవరత్సములకు—ఆయురారోగ్యములకు

జీవామృతము

అన్ని వ్యాధుల షాపులలోను దొరకును.

ఆయుర్వేదాశ్రమము, పోస్టుబాక్సు 287, మదరాసు.

శిశు పోషణ

బిడ్డలకు ఏడెనిమిది నెలలకంతా పండ్లు వస్తవి. కొందరికి యేమీ తొందరవుండదు అప్పట్లో. కొందరికి బ్వరం రావడము, విరే

చనాలవడము, పుండ్లు లేవ సండ్లు డము—యిలాంటి బాధలు. ఇలా అవస్థపడుతున్నపుడు చికిత్స అనవసరమని అనుకోరాదు. బిడ్డలు చికిత్స లేకుంటే చిక్కి ఎముకలప్రోగు లైపోతారు. జౌషధమూ సరియైన ఆహారమూ ప్రణాళిగా వుండవలె. అంతా సరిగ్గా జరిగిపోతున్నా Cod Liver Oil చేపనూనె—కమలాఫలరసము—వీటి వాడుక, మంచిగాలి ఉండటము అవసరము. చల్లనినీళ్లు కొంచెము కొంచె మివ్వడమూ, చిగుళ్లు నొప్పిగా వుంటే మృదువుగా రాయడమూ ఉపశాంతికి మార్గాలు.

పిల్లలు అవ్వడవ్వడం ఏడ్వటం ముంచిదే, కాని, మూల్యం మంచిదికాదు. ఏడ్వకుంటే

ఆరోగ్యంగా లేరన్న మాట, ఏడ్వవలెనని అట్టే ఏడ్పించకూడదు.

అట్టే ఏడుస్తుంటే అలక్ష్యం చెయ్యరాదు. కారణం తెలుసుకొని లెగివట్టు సముదాయించాలి. ఆకలేవుండొచ్చు, దాహమయివుండొచ్చు లేకున్న ఏదైనా నొప్పి.

పిల్లల్ని వారాని కొకసారి తూచడం వారి బరువు తెలుసుకోడం అవశ్యం. ప్రతివారమూ బరువు ఏ కొంచెమో గొప్ప బరువు ఎక్కువ అవుతూవుండాలి. అలా కాకుంటే వెంటనే డాక్టరుకు చూపించి సరియైన మందు మామూలుగా యివ్వాలి. భారములో యెదుగని బిడ్డలు సాధారణంగా చిక్కి, బట్లు ముడతలుపడి, సరిగా పాలుత్రాగక ఎప్పుడూ నిద్రపోతూ వుంటారు.

సాధారణంగా యేయే నెలలో ఎంతెంత
పుండవలసిందో యీ క్రింది పట్టినిచూస్తే
తెలుస్తుంది.

నెల	బరువు
1	8 పౌన్డు
2	9½
3	11
4	12½
5	14
6	15½
7	16½
8	18
9	19
10	20
11	21
12	22

దీన్ని గుర్తుపెట్టుకొని మరీ హెచ్చు
తక్కువలుంటే తగుశ్రద్ధ తీసుకోవాలి.

టీకాలు వేయడమా మానడమా—

దీని మంచిచెడ్డల్ని గురించి
టీకాలు బేధాభిప్రాయాలున్నాయి.

టీకాలు వేసేటట్లయితే మూడో

నెల అయిపోవేల లోపల వేయడం మంచిది.
బిడ్డలు బోర్లవడుతుంటే చేతులు నొప్పి
పుట్టవి కనుక బోర్లవడటానికి ముందే
టీకాలు వేయించాలి.

—ఎన్. శేషగిరీరావు

నీ చర్మ సౌందర్యమెంతో నీ వయస్సంత

క్రింది చర్మతైలగ్రంథులు పనిజీయవల్సివే
ముడుతలు గీతలు తైలదేరును. పెచర్మమునకించి
కజుత దనము ప్రారంభించును. ఈ రెండు చర్మము
లను మంచి సిద్ధియందుంచును.

గీతలు ముడుతలు: ప్రతిరాత్రి పాండ్పుకోర్టు
క్రిము పూసిన మామను. ఇది క్రిందిచర్మమునకు మంచి
శక్తిని గొనిపోయి తైలగ్రంథులను కండరములను
బలపరచును. ఇది తోమకూపముల కుద్ధిచేయుటవలన
నల్లని మచ్చలు మాయును.

కజుకు చర్మము: పాండ్పు వానిషింగ్
క్రిము పూసిన మాయునును. పాండ్పు కోర్టుక్రిము
ఉపయోగించిన తరువాత ముఖమునకు, పెదన
చేతులకుగూడ పాండ్పువానిషింగ్ క్రిము పూసి
రాత్రంతయు నుండనిచ్చిన ఉదయమున చర్మము
మృదువుగా నూతనముగా మనోహరముగనుండును.

ఉచితము: దీనిని వేడే పంపి పాండ్పు రెండు
క్రిములట్టులులను పాండ్పు ఫేసుపొడవి మించిరు
లను ఉచితముగా బడయుదు. (చెక్ పేడు) నాను
రత.....రోజ్ క్రిమ్.....బ్రెజిట్.....

డాబ్బి అండ్ సైమర్ లిమిటెడ్,
8, వి.ఎ. రోడ్డు, బొంబాయి.

పేరు.....
చిరునామా.....No. GL. 2.

పుష్పచయము

శ్రీ విక్రయము:—

వృద్ధులు వివాహముకొరకు పసిబాలికలను కొనుట అనునది అందఱును యెరుగుదురు. ఆపద్ధతి ఒక ఆచారమైపోయినది. కాని శారదాశాసనము వచ్చిన తరువాత కొంతవరకు యీ బాలికావిక్రయము పోయినదనవచ్చును. నేడు నగరములలో వ్యభిచారగృహములను సాగించువారికొరకు కన్యలను స్త్రీలను మాయజేసి తీసికొనివెళ్లి విక్రయించుటగలదు. ఈ దుర్వ్యాపారమును సాగించువారికి భయము కలుగులాగున బెంగుబాతు పెషన్సుజడ్జి టి. కింగార వేలుగారు శిక్షవిధించియుండుట కొనియాడదగియున్నది. ఆ కేసు వివరములు :

“మల్లేశ్వరము రంగవాళపురములో ఫిర్యాది వెంకట్రాయ మైవరు భార్య మల్లమ్మతో నివసించుచుండెను. చింతానుజేసివాని మల్లమ్మ బంధువు హనుమంత, సంజమ్మతో సహా యిట్లుచూపుగా తన యింటికి వచ్చెను. కొన్ని వాళ్ల తరువాత వారిద్దఱును మల్లమ్మతో మాటయయి, వెంకట్రాయ యీదినమును పోలీసుల కరిగించెను. పోలీసులు విచారణ సాగించిరి. నగరమును శోధించి చివరకు నగరలో పేటలోని ఒక వ్యభిచారిగృహములోనున్న మల్లమ్మను తీసికొనివచ్చిరి. ఆ బాలికను యిరువది రూపాయలకు ఆ వ్యభిచారికి అమ్మివేసెట్లు తెలిసెడి, న్యాయమూర్తి హనుమంతకును సంజమ్మకును విదేసియేండ్ల కఠినశిక్ష విధించెను.”

శ్రీలు - సైనికోద్యోగములు:—

యూరపుఖండమందలి దేశములలో సామ్రాజ్యత్వస్థ యెక్కువ యగుచున్నది. ప్రతి ప్రభుత్వమును మారణాయంత్రములను విపరీతముగ పెంచివేసికొనుచున్నది. ఒక ప్రభుత్వమును జూచి మరియొక ప్రభుత్వము సైనికబలమును యెక్కువ జేయుచున్నది. పురుషుల నందరను సైన్యములలో జేర్చుటతో తృప్తిపొందని ప్రభుత్వములు స్త్రీలను కూడా యీ పటాలములలో జేర్చుచున్నారు. ప్రస్తుతము స్పెయినుదేశములో సాగుచున్న అంతశ్శలహములలో స్పెయినుదేశపు స్త్రీలు ప్రభుత్వపక్షము వహించి ఆయుధములను పట్టుకొని పోరాటమును సాగించుచున్నారు. జపాను రష్యా దేశములు స్త్రీలకు విపరీతముగ సైనికశిక్షణము నిచ్చుచున్నట్లు ఒక ప్రంచిపత్రికవలన తెలియుచున్నది:—

“రష్యాలోని స్త్రీలకు సైనికశిక్షణము అవసరమని సోవియట్ ప్రభుత్వము నిర్ణయించునున్నది. ప్రస్తుతము రష్యాలో 30,00,000ల స్త్రీలకు సైనికశిక్షణము నిచ్చుటకు యేర్పాటులు చేయబడు

అనాటి భావకము

గృహ లక్ష్మి

శ్రీమతి కె. తిరునాగార్
గృహ లక్ష్మి

య్యది. ఈ ముప్పురీత్యలనుండి స్త్రీలను రక్షించునున్న కొలెనుండి సైనికబల రహ్య సైనిక దళమును పూర్తిచేయ సమకర్తవది. తెయ్యునుండి స్త్రీలు ఒక్కొక్క పలాలముగ యేర్పగుచి ఆధునిక మారణయంత్రముల సువయోగించు విధానములను శిక్షదలచినది. ముఖ్యముగ మరణిరంగుల ప్రయోగమును స్త్రీలకు రహ్యప్రభుత్వము నేర్పుచున్నది.

సైన్యములోనేగాక వాయుసాకాశకములలోనూడ స్త్రీలు పాల్గొనవలెనున్నది రహ్య ప్రభుత్వముయొక్క అభిప్రాయము. ఏకోష్ఠిమలలో చాల ఉన్నతస్థానమునకు యెగిరి అక్కడనుండి “హారాయాక్” సహాయమున క్రిందికి దిగగల ప్రవీణతగల స్త్రీలు 50,000 నుండి ఆరేకమందున్నారు. స్మృతిలో వాయుసాకాశకయనునది ఒకదళమునకు 20 యేండ్ల యువతి పాకదశహ అధికారిణిగా నియమింపబడినది.

ఇంతేగాక రహ్యలోని రాజకీయపోలికకాబట్టి స్త్రీలకు యెక్కించగా నియమించుచున్నారు.

టర్కీలోనూడ స్త్రీలకు సైనికశిక్షణ నిచ్చుచున్నారు. కెమార ప్రభుత్వము యీవిషయమున అత్యంతశ్రద్ధ వహించి ప్రచారమొనర్చుచున్నది. కెమారయొక్క పుత్రితయే టర్కీలో ప్రప్రథమమున సైనికురాలైనది :—

కెమార జటాటర్కయొక్క వర్తమాన సామంతులలో నూరహా హనుకు, టర్కీ ప్రథమ సైనికురాలైనది. ఆమె ఎక్కిదిహార్ లోని వాయుసాకాశకలలో విద్యార్థినిగా శిక్షింపబడి, విద్య పూర్తియైన మీద హనుకు టర్కీప్రభుత్వ వాయుసాకాశకవిభాగదలి ప్రథమశిక్షణిగా నియమింపబడును.

దేశరక్షణము, స్త్రీలుఅనే సమస్యకురించి టర్కీసైనిక శాఖామంత్రి మాటలాడుచు “మనదేశము మీద శత్రు దెవ్వయును నందెత్తిరారు. ఇవను ముందు బాగ్ దికోరుగాను దేశములోని స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలు అందరును సైనికశిక్షణమునొంది యుండుటెంతయు మంచిది.”

స్త్రీలను తినే స్త్రీలు:—

ఆఫ్రికాలో దేవతల ప్రీతికొరకు నరులను వికోధులను బలియిచ్చే వధ్ధతి యిది వరలో ఉండెడిది; ఆ యాచారము క్రమముగ అంతరించుచున్నది. కాని దక్షిణ సముద్రములలో, ‘మాలికులా’ దీవులలో మానవలను తినే మానవులు చాలమంది కలరని టి హెచ్. హారిసన్ గారు వ్రాయుచున్నారు. ఈయన దక్షిణ సముద్రములోన గల పలు దీవులకు వెళ్లి ఆ ప్రాంతీయుల ఉపనవిధానములను తెలిసికొని లండను నగరము చేరిరి. వా ర్క్రింది విషయములను ఒక ఉపన్యాసనందర్పమున తెలియబలికిరి:

“అది యెలనోగాని మానికులాదీవులకు చాల కష్టపడుచి ప్రయాణముచేయుదురు. నే నాదీవులలో ఒక్క వర్తకమునూట కించిరి. ఈ ద్వీపముడు ప్రముఖములయిన ఏడు వేర్వేరు తెగలకలపు. పిటిలో సంబంధ తెగ ప్రముఖమైనది. ఈ సంబంధ తెగవారు నా యెయకును విడుమందిరి

నిజమనిపిస్తాముగ యెత్తుకొనివచ్చి కాల్చి భుజించిరి. సాధారణముగ యీ పరమాంశ భక్షణమును శ్రీలు పొల్లవరాదు. ఇదియొక నియమము. కాని సంపూర్ణలో తక్కువ తెగలవారు ప్రక్క గ్రామములలో పోరాదీవపుడు మాత్రము దిన్న భారికలను కొని వంచి యిరు సమయమున తినునెడల. వరులను అవాగరకజాతులు యీవిధముగ బలియిత్తురని సినిమాలులో చూడటకు దృశ్యములు కేవలము దోహద మాత్రములే. ఈ పరమాంశ భోజనము విజయవిష్ణుముగ యేర్పాటు చేయబడును. రాత్రి సమయముల దప్పలు మోగును. ఈ పురుషులు రాత్రియంతయు యేదవ్యర్థము చేయుదురు. తెల్లవారుపరికి శ్రీలు యెందుకట్టలను నిర్ణయ చేసియుంతురు. ఆనంతరము పెద్దప్రాయుని వెలిగించుదురు. కనకకాలిన ఆ ప్రాయునిలో శవములనుండురు. ఆనంతరము జట సమాజకమైన వారందరును ఆ మాంసమును కొంచముకొంచముగ విభజించుకొనియెడల.”

“మా అమ్మ వంటచేస్తే:—”

భార్య స్వయముగ వంటచేసి వడ్డించిన సమయముందు వంట యెలాగు ఉన్నదని భార్య అడిగిన యప్పుడు భర్త, “వంట దుచిగనే ఉన్నది, కాని మా అమ్మ వంట చేస్తే యింతతినేవాడు అంతెంతాడు, అలా వండేది” అనడము మామూలు. కాని యిది యుభార్యముకాదు. ఆ లోపమంతయు వయసులోనే ఉన్నదని పి.కాగో నార్డు వెస్టర్ గ యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసర్ లెస్లీ. వి. ఆర్కింగారు చెప్పుచున్నారు:—

“మగవారు యీ విధముగ రుచినిగూించి అడుట కారణమేమని తెలిసికొనుటకు నాలుకమీది 80,000 తేల దిక్కుచివురుదిని తెలియజేయ ముగ్గులు” (Taste buds) ను తెల్కించిరి. పరిశీలించిరి. సాధారణముగ సహజమైన ఆరోగ్యముగల వారికి నాలుకమీద రుచిని తెలియజేయు 828 “ముగ్గులు” ఉండును. ఈ ముగ్గులను మెదడునకును సంబంధము కేర్పరచు కొన్ని వాక్యములున్నవి. అందువల్ల రుచి దాని జనుభవము ఆ సమయమున యొక్కచగడండును.

ఇరువదియేండ్ల ఆనంతరము యీ రుచిని తెలిపే ముగ్గులు క్రమముగా అంతరింప వారంభించును. వృద్ధుని నాలుకమీద యీ ముగ్గులు నూటికన్న యొక్కవయ్యెండవు. రుచిని తెలియజేయు యీ ముగ్గులు అంత తక్కువయన్న కారణముననే—పిల్లలు ఆనవ్యూపదేమందులను యెట్టిభాదయు లేకుండనే వృద్ధులు స్వీకరింపగలిగెదరు.”

నైతికలక్ష్యము దిగజారినది:—

నేను స్వేచ్ఛ అనుపేరిట నైతికలక్ష్యము దిగజారినదన్న భావమును కొంతమంది మేధావంతులు వెలిబుచ్చుచున్నారు. ఇతర దేశములలో నైతికజీవనము యేవిధమున ఉండినను మనదేశములో మాత్రము ప్రాచ్యప్రతీచీ వద్ధతులనంధుర్లుగా మాత్రము యొక్కచగడెన్నది. భారతీయులు యేమార్గము మంచిది యేమార్గము చెడ్డది అనే

సందిగ్ధావస్థలో జిక్కియున్నారు. ఈ సమయమున మేధావంతుల అభిప్రాయములను గమనించుట అవసరము. అందఱ విశ్వవిద్యాలయపు చరిత్రపండితులు ఎఫ్. జె. సి. హెరకావాగూరు నైతికపరిణము గురించి ఒక అంతర్జాతీయసమావేశములో యీ అభిప్రాయమును తెలియచియున్నారు.

“ఈ శాఖలలో నైతికనియతములను చాలవరకు తోసిరాజుచున్న వ్యవహరించువారు యొక్కైయున్నారు. ప్రతివ్యక్తియు స్వయముగ యోచనజేయగలుగుట సంతోషకారణము నైనను, యెవరియిష్టమువచ్చినట్లుగానూ చాచు పంచరీయతో యింక ప్రజలవర్తనమునకు హద్దువద్దు నుండవు. అప్పుడు సమాజజీవనము దుస్వరమగును.

యథావసరము స్వేచ్ఛాజీవనముపేర హద్దుమీరిన కామజీవనము ప్రబల శారంభించినది. ఇందువలన నైతికపరిణ మేర్పడుటయేగాక యెన్నియోజీవనములు అభోగతీ పాలగుచున్నవి. సమాజము యొక్క నైతికచేతన ప్రదలుటయనిన కాంతి వాతావరణము చాలవరకు దూరమైపోయిన భవితోవలసి యుండును.”

శ్రీలు - స్వదేశీ :-

శ్రీలు స్వదేశీ ఉద్యమమును అర్థముచేసికొని ఆచరణలో బెట్టునడల భారతదేశీయ చరిత్రముల కెంతో ప్రోత్సాహ మొనగూడెడిది. భారతదేశములోననే వింత వింత చీరలు, వస్త్రములు తయారగుచున్న యీ దినములలోకూడ భారతమహిళలు యింకను విదేశవస్త్రములయొక వ్యాపారమును విడువజాలకుండుట శోచనీయము. ధర్మాలో శ్రీమతి సుచాసినీదేవి మహిళా మహాసభలో యిచ్చిన సలహా గమనార్హమై యున్నది.

“హిందూజాతి వేటివరకును ఒక ఆకారముతో ఉండగలుగుటకు హిందూమహిళల పట్టుదలయే కారణము. శ్రీలక్ష్మీ విజయగ పట్టుదల తోయండివయదల యీ మతము యీ జాతి యేకాదో అంతరించి వాడుకాపములు లేకుండ పోయెడిది. ఇదే పట్టుదలను నేడు నా సోదరీమణులు వ్యవస్థా ఉద్యమమువల్ల వహించుకొనల భారతీయుల పరిశ్రమలు తలచెత్తి యుండగలిగెడిది. నా సోదరీమణులు మనదేశములో పండిన వంటను ఆరగించవలెను. మనదేశములో తయారైన చీరలను ధరించవలెను. మనదేశములోని పరిశ్రమల వన్నింటిని ఉత్సాహముతో ఆదరించవలెను. అప్పుడు భారతదేశము భారతీయులు వ్యయసహాయులై యితర దేశీయులతో పరిపూర్ణ గౌరవముల నందుకు పోయగ నీలవ గలరు. భారతసోదరీమణులు వ్యవస్థాపకములు నైకొందురుక.”

ఆ యధికౌరము ఆ గౌరవము మీదే

గృహండ్రి గానుండుట సామాన్యంబుకాదు. ఎవ్వరును గమనించని మారుమనయములుగలవు. వాటిలో కొన్నిటిపై శ్రీలక్ష్మి యధికారము. “టీ” తయారుకేయవని వారికి ముఖ్యము. తెలివిన శ్రీలక్ష్మి దయాధ్యయంపడెన “టీ” విధము పురుషుల కిచ్చుట మరువదు. విశ్వాపక్షపాది యీ యాగోగ్యసావధాన సంసారానందము గల్గజేయుచున్నది.

“టీ” జేయు శ్రమయు; భుజ్యమైన కడివీడు. కొంతయు చేదిచేసిన భుజ్యభాగ. ఒకప్పుడు “టీ” యొక్క కలిసి ముక్తియగా వొకప్పుడు యధికారముగాను పాత్రములోకేసి కాగుగా మరుగుచున్న నీటినిపోయవలెను. నీ విషయములుతొలి కప్పులలోచికిరి, పాలు, చక్కెర చేర్చవలెను.

సంసారమునకు తగుపానము — ఇండియా “టీ”

వ ని తా లో క ము

మన పిరిను మంజు అలిగారు యం. ఇ. యన్.: మదరాసు విద్యాభ్యాస నియమమును ఉత్కృష్టినిగ నియమించబడిన ప్రథమ మహమ్మదీయ స్త్రీ. మదరాసులో గవర్న మెంటు హూస్టలర్లు తెలియనిగు హైస్కూలు నూపర్నెంటుగ నియమించబడిన.

శ్రీమతి అన్నాప్రగడి చన్నగంటయ్యగారు ఎం. ఓ.: ఈ సంవత్సరము ఎం. ఓ. పరీక్ష (ఫిజిక్సు) యందు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున కంతకును ప్రవ్రథమురాలుగా ప్రథమ శ్రేణియందు ఉత్తీర్ణురాలైన మహిళారత్నము. వయస్సు 22. పూర్ణ వాస్తవ్యులు రావుసాహెబు కిల్లి చిట్టిఅశ్వుయినాయుడుగారి కుమార్తె. అన్నాప్రగడి కృష్ణరావు బి. ఎస్. సి. (ఆనర్స్) గారి పతిమణి. బి. ఏ. లో ఆంధ్రమున మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున కంతకును ప్రవ్రథమును ఉత్తీర్ణురాలై “బాబ్బిలి” స్వర్ణపతకమును పొందిరి. ఇంట రీడియేటునందు గూడ ప్రథమ శ్రేణిలో ట్రెవెల్ డిస్టింక్షన్తో ఉత్తీర్ణురాలైరి.

కె సుభద్రమ్మగారు: తిరువనంతపురము ఆయుర్వేదకళాశాలలో వైద్యకళానిధి పరీక్షయందు ఉత్తీర్ణులైరి. ఆమె స్థానిక ఆయుర్వేదకళాశ్రమలో అసిస్టెంటుగా నియమించబడిన.

సేలంట్లా అర్కనాశ్యాంకు దైర్యురగా శ్రీమతి మహాలక్ష్మమ్మగారు యెన్న కొనబడిరి. ఈ గౌరవమును బడయుట కీమయే ప్రథమ స్త్రీ. మహాలక్ష్మమ్మగారు పురపాలక సంఘముందు, సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ బోర్డుకందును సభ్యత్వములను వహించుచున్నారు.

శ్రీమతి అలమె మంగళాయారమ్మగారు: మద్రాసు ఫిలిమ్ సెన్సర్సుబోర్డు మెంబరుగ నియమించబడిరి.

శ్రీమతి కె. డి. దుర్గిణిఅయ్యగారు: మైసూరు మహారాజుగారి కాలేజి రిటరు ప్రెసిడెంటు, మైసూరు కల్యాణబోర్డు మెంబరుగ ఎన్నుకొనబడిరి.

శ్రీమతి కె. నామ్మగారు: తెంగుభూరు నివాసి. మైసూరు కల్యాణబోర్డు మెంబరుగ ఎన్నుకొనబడిరి.

గృహం క్షి

శ్రీమతి సుందరమాళ్ గారు యం.పి. ఈమె అన్ని పరీక్షలలోనూ మొదటితరగతిలో ఉత్తీర్ణయ్యింది. చక్కని నంగీతము అద్భుతమైన ఏగాచతురిమ కలదు. బ్రిటిష్ బాచ్మాన్టలో తన ఏగాప్రావీణ్యమును చూపిన ముప్రసిద్ధ. మొన్ననే ఇంగ్లండునుండి తిరిగివచ్చింది.

ఎలనుజె మెకు ఫర్మీనునది, డి.ఎస్.సి.: మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమునందు ఆనరరీ రీడరు అగు సీమె "పరిణామయ" గూర్చి విశ్వవిద్యాలయమునందు 4 ఉపన్యాసము లొసంగుచున్నది.

మదరాసు అక్కింగు గవర్నరు సర్. కూర్మా మెకటెడ్జిగారి కోడలు, శ్రీ వేణు గోపాలస్వామిగారి సతీమణి శ్రీమతి శేమలమ్మగారు, గవర్నరుగారి భవనమున అతిథి సత్కారకార్యములను ఆత్యంత సమర్థతతో నిర్వహించుచున్నారు.

డోంగ్రే బొలా మృతము

బలహీనమైన బిడ్డలకు పుష్టి
యున్ను, బలమున్ను, ఆరో
గ్యము నిచ్చును. అన్నిస్థల
ములందు దొరకును.

మైరాన్ విజంటు

పి. సి. పరీఖ్

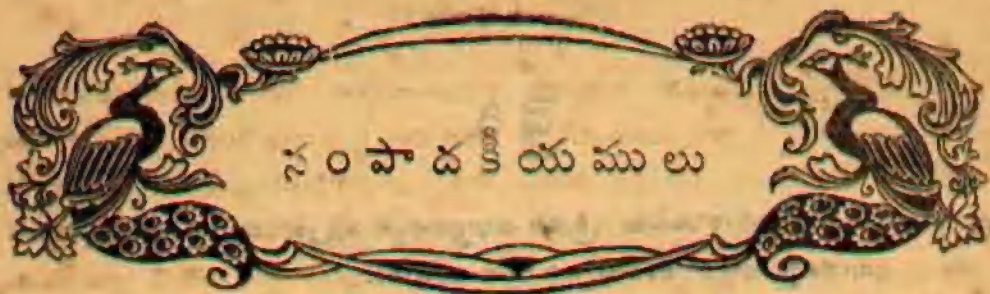
268, చైన్ బాబురొడ్డు

మద్రాసు.

ప్రాచుర్యము:—కె. టి. డోంగ్రే అండ్ కంపెనీ బొంబాయి 4

- అగస్త్య 8:—గుంటూరు మహాశాయమున శ్రీమతి మహావాయుల లక్ష్మీవరసమ్మగారి యధ్యక్షత క్రింద
పూజతోపై డాక్టర్ బేశముగ్గిగారి నియమ బలపరచిరి.
- 4:—డాక్టర్ బేశముగ్గిగారి శ్రీలవారసర్వస్వ పాస్కు నియమ విధానమును పెట్టవలెననుచు
ప్రతిపక్షములో జరిగిన ఒక మహాశాసనము తీర్మానింపబడినది.
- 10:—భక్తముఖము యెదుగవంద బాలవికలంబులైన అభాగినులగు కన్యలు పునర్వివాహమాచరవచ్చునని
ధర్మవరం వైశ్య సంఘమువారు తీర్మానించిరి.
- శ్రీమతి వీర్ధావత్తుని కొనుటాంగమ్మగారు అన్న దానసమాజమువ్యాధి వంటి గ్రుడ్డి నిరుపేదలకు
అన్నదానము చేసిరి.
- 12:—బాలవికలంబుల ధనలక్ష్మమ్మగారిని నాయుర్రోలు కేవలప్రభుత్వంకారిని ధవళేశ్వరము
పాఠాగ్రహణకేరవము వారి యాదరణక్రింద పునర్వివాహము జరిగినది.
- రామప్ప యనువారి విద్యాలయమువారు శ్రీలక్ష్మీ మాయ్యన గ్రేడ్ క్రెయిసింగు పాఠశాలను
ప్రారంభించిరి.
- శ్రీలక్ష్మీ గృహవిద్యమాలము కిరుపాడలము మున్నగు విషయములను శేరిలింగంపల్లి గామపంచాయతీవారు
య్యకపాఠాగ్రహణతో శ్రీలక్ష్మీసము ప్రత్యేకముగా తరగతులను యేర్పాటుచేసిరి.
- 13:—తెనాలిలో శ్రీ వంగలి లక్ష్మీవారాయణగారి భవనమున బ్రాహ్మణునికంటె వివాహము జరిగి
నది. వరుడు శ్రీ బొల్లపల్లి శేషయ్యగారు; వధువు: కొనుమూరునివాసి మోనుమాణమ్మగారు.
- 14:—కాలకమున జక్కి చార్లెస్టన్ మనుభవించుచున్న వంగవనికల సహాయార్థము శ్రీమతి అత్తుక
కామగారు 9000 రీరం ప్రోగుచేసి పంపియున్నారు.
- కలకత్తా గార్డెన్స్ లో జరిగిన ఒక సభాధ్యక్షురవరంగాంచి ఉపవ్యవహరించు శ్రీమతి తమూనీరీగారి
పైన రాజప్రోహువు వేర మారాపింపబడినది.
- 17:—శ్రీ అంజనాదేవి ఆదిమాండ్ర బాలికావసరి గృహము బేజవాడలో ప్రారంభింపబడినది.
- 26:—వశ్యాగ్రహమందు పాల్గొనిన శ్రీలక్ష్మీ కలమును అనుమానించుచు పరిగములాడిన భాయిపరమా
నందుగారు క్రొత్త థిల్లలో కాలుకెట్టువారి వందలకొంచెగ శ్రీ పురుషులు సేవమునకు వల్ల
బంధాలలో వచ్చి చుట్టిచేసిరి. పరమానందుగారు పోలిసుసహాయముతో బసవిచారిత్రయవలసి
చచ్చివది.

సంపాదకీయములు

సిరిమా - శిశుసంరక్షణ

భారతదేశములో - అందునను ముఖ్యముగ గ్రామములలో ప్రచారము చేయుటకు గ్రామఫిసరు, రేడియో, సినిమా - యీ సాధనలు చాల ఉపయోగింపఁగలవని అంగీకరింపబడినది. రాష్ట్రీయసగరములలో సంగీతమును రేడియోవ్యాసా బాజ్ కాస్త్రచేయుట పాఠశాలలలోని బాలురకు ఆరోగ్యోపన్యాసములనిచ్చుట కొంతవరకు ఆచరణయందుంచబడినవి. అదియు యీ పద్ధతి ప్రచారము మదరాసువంటి ప్రముఖసగరములలోననే పొగుడుచున్నది కాని యితర పట్టణములలోగాని గ్రామములలోగాని లేదు. భారతదేశము గ్రామముల మధ్యయె యున్నవిషయ ప్రభుత్వమువారు యిటువంటి ప్రచారమును గ్రామములలో చేయుటకు పూనుకొనవలయును.

నేను టర్కీ-మున్నగు దేశములలో శిశు పోషణమునకు సంబంధించిన చలన చిత్రములను తయారుచేసి గ్రామములలోని స్త్రీలకు చూపుచున్నాను. ఇటువంటి చిత్రములను ప్రదర్శించుటవలన విద్యావిహీనలగు స్త్రీలకు కూడ విజ్ఞాన ములనడ గలదనుటకు సందియము లేదు. శిశురక్షణావిధానమును భారత

మహిళలకు పరిగ కరవునెడల మన దేశములో ప్రస్తుతమునకువలె యిన్ని యెక్కువ శిశుపాఠ్యలు ఉండవలవు. ఇండియాగవర్న మెంటు, ఆరోగ్యశాఖాశ్రీంజ యెంతోధనము వ్యయ మొనరించుచున్నది. ఇందులో తాలరాగము కేవలము ఉన్న శిశుద్యోగుల తీరములక్రిందను పెద్దపెద్దపట్టణములలోని వైద్యాలయముల నిర్మాణమునకును వినియోగింపబడుచున్నదే గాక గ్రామస్థుల కుపకరించులాగున వ్యయ పరుపబడుచుండుట లేదని చెప్పవలసి వచ్చినందుల కెంతయు చింతించుచున్నాము.

ఇండియా ప్రభుత్వము యింక ఆలసింపరాదు. నిష్కాకమున్ననే దేశాభివృద్ధికి మార్గదాయకములగు విధానములను ఆచరణలోనికి తెచ్చుటకు పూనుకొనిన టర్కీ ఆపానుమున్నగు దేశములలోని ప్రజల ఆరోగ్యము - అందునను శిశువుల ఆరోగ్యము యెంతో అభివృద్ధిపొందినది. ఆదేశములలోని వంటిపిల్లల చావులసంఖ్య చాలల్గ్గుచున్నది. ఇండియా ప్రభుత్వముకూడను వెంటనే కార్యసాధనములకు గడంగవలయును. ఇందుకు పట్టణములలోననే గాక గ్రామములలోకూడ శిశుప్రసవస్థానములకు యేర్పాటుచేయవలయును. శిశుసంరక్షణా విధానములను విశేష

ముగ తెలియకేయు ఫిలిములను తయారు చేయించి గ్రామములలో ప్రదర్శింపవలయును. ఆనవనకమున పెద్దపెద్ద వీరములు లేకుండనేని ఆ ధనమంతయు గ్రామముల కుపకరించు వద్దను దూడ వ్యయపరుపవలయును.

* * *

కాఫీ ప్రచారము?

ఒక ప్రక్క 'టీ' ప్రచారము సాగుచున్నది. ఇప్పుడు కాఫీ ప్రచారము ప్రారంభము కానున్నది. భారతదేశములోన టీ కాఫీల పంట యెక్కువగ ఉన్నది. కాని ఖర్చుతక్కువైనది. ఈ కాఫీటీలను యెక్కువగ విడుదల చేయించి లాభములు పొందవలెనన్నది కాఫీటీతోటలను వేసిన వారి యభిప్రాయము. అందువలన ఆతోటల అధికారుల కోర్కెలకు ఇండియా ప్రభుత్వము నకే అన్నది. ఇది నిజముగ ఆశ్చర్యమే. ఏ కొలదిమందితోటల అధికారుల మేలుకోన మా ఇండియా గవర్నమెంటు తన ఆదాయమునుండి కొంత ధనమును వ్యయపరచుటయన యెంతమాత్రమును సమంజసముగ లేదు. ఈ తేయాకు కాఫీతోటలలో యెక్కువభాగము పాశ్చాత్యుల చేతులలోననే యుండుటకారణముగ ప్రభుత్వమువెంటనే అంగీకరించినదని చాలమంది ఆశుమానపడుచుండుటను ప్రభుత్వము యెరుగదా?

కాఫీ టీలను త్రాగుటవలన యెంతో మేలు గలదను ప్రచారము విరివిగ సాగుచున్నది. ఈ ప్రకటనలను చూచి యెందరో

అమాయకులు మోసపోయెద రనుటలో అతిశయోక్తి యిండుకేరియు లేదు. అదియు గాక యీ పానీయములవలన భారతజాతికి బలము, యెక్కువ కాగలదనుటకన్న అవకలివక విషయము మరియొకటి యుండదు. ఈ పరిస్థితులలో ఇండియా ప్రభుత్వమునకు మేముక నలహా నీయవలసియున్నది.

భారత శిశువునకు తగినంత బలమునిచ్చు ఆహారము లేదను విషయమును యెల్ల రెంగియే యున్నారు. భారత బాలబాలికల ఆరోగ్యాభివృద్ధికిగాను పాలు యెక్కువగ నీయవలయునని లిగలితో గో వైప్రాయి కూడ గమనించియున్నాడు. అందువలననే ఢిల్లీలోని కొన్ని పాతశాలలలోని బాలబాలికలకు దినమున కిన్ని పాలవంతున మూడు నెలలకాలము పాలను యిప్పించి చూచినాడు. అందువలన ఆ పాతశాలలోని బాలబాలికల యారోగ్యము చాలవరకు అభివృద్ధిచొంది నట్లు వైద్యులు ప్రకటించియున్నారు.

తగిన ఆహారమును పోషణయు ఉండిన యెడల భారతజాతి నేటివలె బలహీనము యుండక బలాధ్యము కాగలదనుటకు సందియములేదు. ఇటువంటి పరిస్థితులలో ప్రభుత్వము టీ, కాఫీల న్యాప్తికొరకు ప్రచారము చేయుటకు బదులు పాలు యెక్కువ చొకగ వారకు నటులు ఆవసరమగు ప్రచారము యేర్పాటులు యేల చేయరాదు?

భారతదేశము యిదివరలో పాడిపంటలకు పుట్టినిల్ల యైనను నేడు మనదేశములోని పశు

గణ మంత గణనీయముగ ఉండలేదు. పశు గణాధిపృథ్వికి, పాలు పాతగ అందరికి లభించుటకులేగిన యేర్పాటులను ప్రభుత్వము చేయుటవలనము.

నిరుద్యోగ సమస్య

కొలది దినములక్రిందటనే ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయ పట్టపదానోత్సవము జరిగింది. యువతీయువకులు కొందరు పట్టములనందు కొన్నారు. ఆవార్త విని కొంతమంది సంతి సంతోర కాని నేటి పరిస్థితులలో డిగ్రీల సంకుట అంత ఉత్సాహవంతమును అంతము కాదు. డిగ్రీలనందిన యువతీయువకు లేమి చేయుట అనునది ప్రభుత్వము పరిష్కరింపక విడచుచున్న మహాసమస్య.

ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు శ్రీ ల కొ క ప్రత్యేకకళాశాలను నిర్మించవలెననునది సర్వ జనాంగీకారమున విషయమైయున్నది. యీ కళాశాలయందు బాలికలకు కరుపబడు విద్య పూర్తిగ సంస్కరింపబడిననే గాని యిట్టి సంపలవలన యేమాత్రపు లాభముగాని యుండదు. నేడు శ్రీలలో విద్య అంతగ వ్యాప్తియంది యుండిలేదు. కాని యీ ప్రస్తుత విద్యావిధానము సమసరించి కృతార్థతైన ఆ కొలదిమంది యువకులును చేయుటకు పనులులేక యున్నారు.

విద్యలు బడియుట యనిన యే కార్యాల యముననో ఊడిగము చేయుటయే యను అభిప్రాయము మాకు లేదు. కాని ప్రస్తుతపు

విద్యావిధానము గుమాస్తా గిరికిరివృ మరె యుకిందునకు అక్కరకురాదు. విద్యార్థిగా, విద్యార్థినిగా కళాశాలనుండి బయటబడు ఒక స్వతంత్రముగ జీవించుటకు అవకాశము నొసగు యేదియో ఒక స్వతంత్రవిద్యయో, పరిశ్రమయో కలున్గు ముగ వచ్చియుండవలెను. లేదా యేదోఒక కళాశాస్త్రమందు పూర్తి విద్య నందియుండివలెను. అట్టి విద్యావిధా నముకొరకు మన విశ్వకళాపరిషత్తులు ప్రభుత్వము యేల ప్రయత్నింపరాదు?

ప్రాణము దీయు పరదా

మన దేశములోని మహిళాసంఘములు పరదామీద అపుడపుడు దండయాత్ర సాగించుచున్నను పరదా యింకను ప్రాణము లను తీయుచునేయున్నది. రాజపుటానాలో ఒక మహిళాసమావేశమున కధ్యక్షతవహించిన శ్రీమతి రాణిమయీదేవిగారు చెప్పినట్లు భారత నారీరత్నములు పరదాల మాటున ఉండు కారణమున మొత్తము భారతజాతి యంతయు అనారోగ్యవంతమగు చున్నది. బరువైన పరదాల మాటున నిలుపు బుర్రులు తొడుగుకొని యిరువదినాలుగు గంటలును జీవించుటచే ముందుగ స్త్రీల ఆరోగ్యము అసంతరము జాతి ఆరోగ్యము తప్పక చెడిపోవును.

పరదాపిళాచముయెడల శ్రీలకు ఒక అభిమానమేర్పడినదని కొందరు భావించులు పదేపదే అనుచుండుటను మనమెరుగుదుము.

ఇందు యదార్థ మేమాత్రమును లేదు. విజయుగ శ్రీలక్ష్మీ పరదాల మాటుననే తీరింది మరణించవలసినదిగ నిర్భంభించునది భావసులగు పురుషులే.

భారతదేశములోని మహిభాసంఘములు పట్టుదలతో యీ పరదాలమీద దండయాత్ర చేయువలయును. దానివలన మహిభా జనరక్షణమే గాక భారతజాతి ఆరోగ్య రక్షణముకూడ జరుగగలదు.

* * *

భార్యలను భర్తలు కొట్టవచ్చువా?

భార్యలను తమ చేతులలోని కీలుబొమ్మల వలె చూచుటయు, వారు తమ బానిసలని భావించుటయు అటవట గలదు. భార్య సహధర్మచారిణిగాని బానిసకాదనుభావము యీ పురుషుల కందువలన జ్ఞాపకమునకు రాజో!

ఆంధ్రపట్టికేశు వివరములనాలించి విచారించిన క్రిందికోర్టు మేజిస్ట్రేటుకు భార్యను భర్త కొట్టుటలో నేరమేమియు లేదనియు అత్రగారిని కొట్టుటయే నేరమనియు తోచినది. ముష్కరతయనునది యెవ్వరిమీద ప్రయోగించబడినను అది ఒక్కటియే. మానవుడు మానవత్వమును కోల్పోవుట యనునది యెంతమాత్రమును వాంఛనీయముకాదు. ఆంధ్రపట్టికేశు ప్రైవోర్టుకు వచ్చినపుడు ప్రైవోర్టు న్యాయ మూర్తులు భార్యను కొట్టుటకు భర్త కధి

కారములేదని నిశ్చయపరచి నేరముని శిక్షలో తగిన మార్పు తీసికొనివచ్చి యుండిరి.

మొదటి తీర్పులో న్యాయమున్నదనియు ప్రైవోర్టు నిర్ణయము కేవలము పాశ్చాత్య సంప్రదాయముల యాధారమువలన వచ్చినదనియు కొందరు తలంచుటయు గలదు. అంతేగాక “వాడిపల్లాన్ని వాడు కొడితే నల్లురూ రావడమిందుకు, వాల్లినులు రావడమేందుకు పంచాయతీ చేయడమిందుకు” అనుచు విలేండ్వాదములు చేయు వారున్నారు. ఇదియుకే వాదము కాబాలదు. భార్య యనునది ఒక ప్రాణిగాని రాయి కర్ర వీటివంటి పదార్థ మెంతమాత్రమును కాదు. ఈ యంశమును మగవారు గమనించి భార్యలపట్ల మానవులవలె వర్తించు తెలియు అవసరము. ఈ సందర్భమున ధర్మమైన తీర్పుచెప్పిన ప్రైవోర్టు న్యాయమూర్తులను మహిభాలోకము అభినందింపకుండగ నుండజాలదు.

* * *

విషవాయుప్రయోగము

యుద్ధములు మానవుని ముష్కరదిహ్నములు. ఈ యదార్థమును లోకమునకు చాటుటకే మధ్యమధ్య మహాత్ములు తమ జీవితములను అంకితము చేయుచుందురు. నేడు మరల యుద్ధములమీద యుద్ధములు, అంతఃకలహములు బయలుదేరుచున్నవి. ఈ యుద్ధ సమయములయందు విషవాయువుల ప్రయోగ మనునది యొకటి వచ్చియున్నది.

విషవాయు ప్రయోగమున నామాన్యము కాదు. ఒక్క ప్రయోగముతో ఒక్క గ్రామ ముతటిని హతమార్చవచ్చును. ఇటలీ అలి సీనియా యుద్ధసమయమున నీ విషవాయు వ్రులను ఇటలీవారు అలిసీనియా ప్రజలపైన ప్రయోగించియుండిరి. నేడు స్పెయినులోని అంతఃకలహములో ప్రభుత్వముమీద ప్రయోగించుటకుగాను యెవరో యారవు లోనివారు తిరుగుబాటుదారులకు విష వాయువుల సీయడలచిసట్లు పుకారులు బయలుదేరినవి. ఈ వివరముల నాలించిన అమెరికా మహిళలు ఒకచో సమావేశమై విషవాయుప్రయోగమును తీవ్రముగ ఖండించుచు ప్రపంచములోని ప్రభుత్వములన్నియు

యీ దాడువిధానములను ప్రయోగించరాదని తీర్మానించిరి. శ్రీ:—గృహదీక్షలగు శ్రీలు, యిట్లు తీర్మానించినందుల కంతయు సంతసము.

నేటి యుద్ధవిధానములలో ఖండించబడ దగినవి ఒక్క విషవాయువులే కావు. బొంబుప్రయోగము నేడు సహజమైపోయినది. వాయువిమానములలో అకసమున నెగురుచు సుద్రమును నాశనము చేయుగల బొంబులను ప్రయోగించుట మామూలై పోయినది. ఈ వద్ధతులన్నియు ముష్కరమని యీ సామ్రాజ్యకాండ గలవారు తలచకుండు ఒకతయు శోచనీయము.

